

Aktualizēts 2023.gada 24.jūlijā

BALVU NOVADA
ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA NO 2022. GADA
UN ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA 2022.-2027. GADAM

PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE

IEVADS

Pašreizējās situācijas analīzes mērķis ir pēc iespējas precīzāk noskaidrot pašvaldības teritorijas attīstības tendences, problēmas un izaugsmes resursus, lai noskaidrotu savu attīstības potenciālu.

Balvu novada pašreizējās situācijas raksturojums sagatavots kā informatīvs materiāls un paredzēts teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei un aktualizējams pēc nepieciešamības.

Materiāls izmantots:

✓ Balvu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas no 2022. gada sagatavošanā (turpmāk – Balvu novada Stratēģija);

✓ Balvu novada attīstības programmas 2022.–2027. gadam sagatavošanā (turpmāk – Balvu novada Attīstības programma).

Materiāla sagatavošanā izmantoti statistikas dati, pašvaldību publiskie pārskati (Balvu, Baltinavas, Rugāju un Viļakas novada) u.c. publiski pieejamā informācija un dati, kā arī plānošanas dokumentu izstrādes gaitā notikušajās tematiskajās darba grupās izskanējušās atziņas un priekšlikumi.

Balvu novads izveidots administratīvi teritoriālās reformas rezultātā 2021. gada 1. jūlijā, apvienojot Balvu novadu (Balvu pilsēta, Balvu, Kubulu, Vīksnas, Bērzpils, Bērzkalnes, Lazdulejas, Krišjāņu, Briežuciema, Tilžas un Vectilžas pagasts), Baltinavas novadu (Baltinavas pagasts), Rugāju novadu (Rugāju un Lazdukalna pagasts) un Viļakas novadu (Viļakas pilsēta, Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu un Žiguru pagasts), tādējādi Balvu novadu veido 21 teritoriālā vienība: divas pilsētas (Balvi un Viļaka) un 19 pagasti.

Ērtības nolūkā šajā dokumentā tas tiek saukts par apvienoto Balvu novadu, lai aprakstos varētu atšķirt līdz 2021. gada jūlijam pastāvošo Balvu novadu no jaunā Balvu novada.

Šis dokuments ir atsevišķs sējums un papildināms pēc nepieciešamības.

SATURA RĀDĪTĀJS

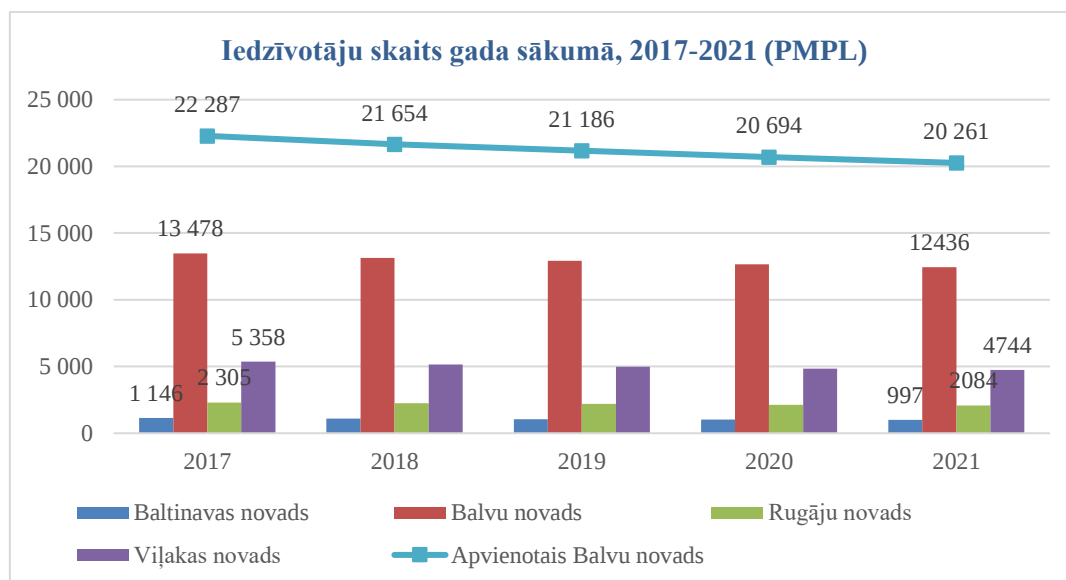
1. CILVĒKRESURSI	4
1.1. DEMOGRĀFISKIE RĀDĪTĀJI	4
1.2. PILSONISKĀ AKTIVITĀTE UN NVO	8
1.3. IZGLĪTĪBA, SPORTS UN AKTĪVĀ ATPŪTA	9
1.4. KULTŪRVIDE	15
1.5. VESELĪBAS APRŪPE UN VEICINĀŠANA	18
1.6. SOCIĀLIE PAKALPOJUMI UN PALĪDZĪBA, DROŠĪBA	21
2. VIDE UN INFRASTRUKTŪRA	26
2.1. DABAS RESURSI	26
2.2. PUBLISKĀ ĀRTELPA/PILSĒTVIDE UN KULTŪRVĒSTURISKIE PIEMINEKĻI	29
2.3. CENTRALIZĒTIE KOMUNĀLIE PAKALPOJUMI, MĀJOKĻI, INŽENIERTEHNISKĀ INFRASTRUKTŪRA	33
2.4. TRANSPORTS UN MOBILITĀTE	35
2.5. KLIMATA PĀRMAIŅAS	37
3. EKONOMIKA	39
3.1. ATTĪSTĪBAS LĪMEŅA INDEKSS	39
3.2. UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDE	40
3.3. NODARBINĀTĪBA UN EKONOMISKĀ AKTIVITĀTE	43
3.4. TŪRISMS	44
4. PĀRVALDĪBA	49
4.1. PĀRVALDĪBA UN PAKALPOJUMI	49
4.2. NOVADA IDENTITĀTE	50
4.3. PAŠVALDĪBAS BUDŽETS	52
4.4. NOZĪMĪGĀKIE INVESTĪCIJU PROJEKTI	53
5. ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI	55
5.1. NACIONĀLĀS PRIORITĀTES	55
5.2. REĢIONĀLĀS PRIORITĀTES	57
5.3. LĪDZŠINĒJO NOVADU ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI	58
5.4. KAIMIŅU PAŠVALDĪBAS	61
6. NOVĒRTĒJUMS	64

1. CILVĒKRESURSI

1.1. DEMOGRĀFISKIE RĀDĪTĀJI

2021. gada sākumā pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datiem apvienotajā Balvu novadā bija 20 261 iedzīvotāji (no tiem, 6363 iedzīvotāji jeb 31 % reģistrēti Balvos, bet 1273 jeb 6,3 % – Viļākā), bet pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem – 19 015 iedzīvotāji. Iedzīvotāju skaits, līdzīgi vispārējām Latvijas tendencēm, turpina pakāpeniski samazināties.

Laika periodā no 2017. gada līdz 2021. gadam Baltinavas novadā iedzīvotāju skaits sarucis par 99 iedzīvotājiem (-9,56 %), Balvu novadā par 766 iedzīvotājiem (-6,21 %), Rugāju novadā par 186 iedzīvotājiem (-8,14 %) un Viļakas novadā par 397 iedzīvotājiem (-8,15 %).

Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas iedzīvotāju skaita prognoze¹ nosaka, ka 2030. gadā Baltinavas novadā dzīvos 738 iedzīvotāji, Balvu novadā 9018 iedzīvotāji, Rugāju novadā 1818 iedzīvotāji, bet Viļakas novadā 3359 iedzīvotāji, veidojot 14 933 iedzīvotāju kopskaitu apvienotajā Balvu novadā.

Analizējot datus par iedzīvotāju skaita izmaiņām Balvu novadu veidojošajās teritoriālajās vienībās secināms, ka būtiskākais skaita samazinājums bijis Kupravas pagastā (par 75 iedzīvotājiem jeb 18,66 %), Vecumu pagastā (par 95 iedzīvotājiem jeb 17,40 %) un Žīguru pagastā (par 94 iedzīvotājiem jeb 13,54 %).

Iedzīvotāju skaits gada sākumā un tā izmaiņas, 2016-2020² (RAIM)

Teritoriālā vienība	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Izmaiņas 2016-2020	
Balvu pilsēta	7 289	7 109	6 915	6 696	6 605	6 471	-638	-8,97%
Balvu pagasts	735	726	695	695	696	704	-22	-3,03%
Bērzkālnes pagasts	512	498	490	482	471	455	-43	-8,63%
Bērzpils pagasts	809	788	766	755	730	701	-87	-11,04%
Briežuciema pagasts	562	546	538	538	536	507	-39	-7,14%
Krišjāņu pagasts	390	387	380	373	369	355	-32	-8,27%
Kubulu pagasts	1 444	1 386	1 339	1 326	1 318	1 303	-83	-5,99%
Lazdulejas pagasts	334	303	282	264	274	272	-31	-10,23%
Tilžas pagasts	1 032	1 017	980	947	922	897	-120	-11,80%
Vectilžas pagasts	456	444	441	435	414	409	-35	-7,88%
Viksnas pagasts	694	690	652	635	601	598	-92	-13,33%
Viļakas pilsēta	1 427	1 407	1 393	1 364	1 327	1 276	-131	-9,31%
Kupravas pagasts	426	402	391	360	338	327	-75	-18,66%

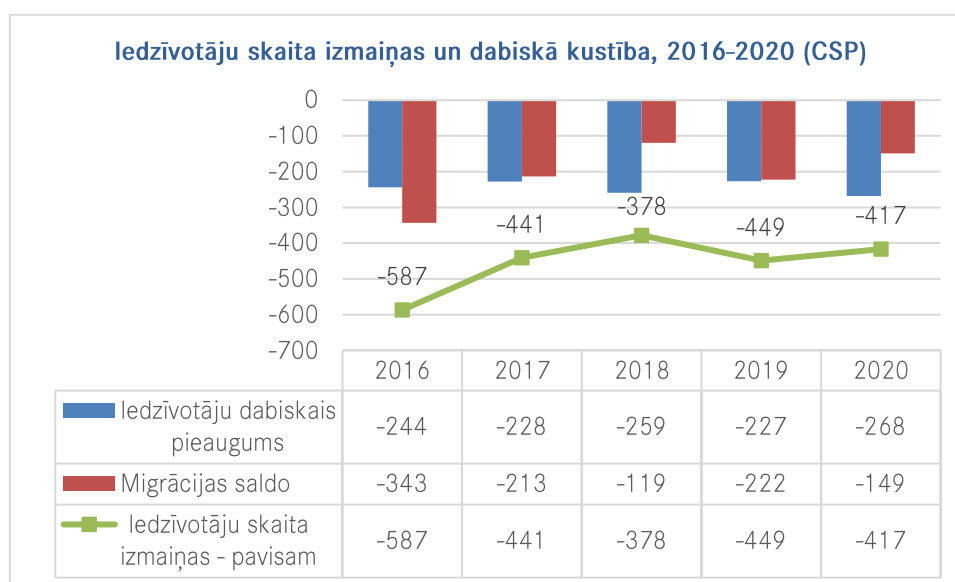
¹ Iedzīvotāju skaits un tā prognoze, Pašvaldības profils „Apvienotais Balvu novads”, 2019

² Par teritoriālajām vienībām RAIM aprēķini pieejami līdz 2020. gadam, līdz ar to analizējamais 5 gadu periods ir 2016-2020

Medņevas pagasts	709	696	657	646	633	630	-66	-9,48%
Susāju pagasts	671	625	624	603	599	557	-68	-10,88%
Šķilbēnu pagasts	1 157	1 128	1 104	1 061	1 023	1 002	-126	-11,17%
Vecumu pagasts	577	546	514	479	464	451	-95	-17,40%
Žiguru pagasts	718	694	675	645	612	600	-94	-13,54%
Baltinavas pagasts	1 209	1 176	1 146	1 107	1 061	1 038	-138	-11,73%
Lazdukalna pagasts	970	949	903	869	854	836	-113	-11,91%
Rugāju pagasts	1 474	1 446	1 402	1 374	1 339	1 305	-141	-9,75%
KOPĀ	23 595	22 963	22 287	21 654	21 186	20 694	-2 269	-9,88%

Pēdējā gada laikā iedzīvotāju skaits pieaudzis tikai Balvu pagastā – par 8 iedzīvotājiem jeb 1,15 % (2019. gadā bija 696 iedzīvotāji, bet 2020. gadā – 704).

Lai arī iedzīvotāju skaita ietekmējošie dabiskās kustības rādītāji (iedzīvotāju dabiskais pieaugums³ un migrācijas saldo⁴) nenorāda uz viennozīmīgu viena rādītāja būtisku ietekmi uz kopējām iedzīvotāju skaita izmaiņām apvienotajā Balvu novadā, tomēr negatīvais iedzīvotāju dabiskais pieaugums laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam ir būtiskākais faktors iedzīvotāju skaita sarūkšanai.

Analizējot migrācijas saldo, secināms, ka kopumā laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam emigrējuši ir 2025 apvienotā Balvu novada iedzīvotāji (pārcēlies uz citu teritoriju Latvijā 1549 iedz., pārcēlies uz ārzemēm 476 iedz.), bet ieradušies novadā uz dzīvi ir 1066 iedzīvotāji (pārcēlies no citas teritorijas Latvijā 945 iedz., ieradies no ārzemēm 121 iedz.).

Vidējais novada apdzīvojuma blīvums (atbilstoši RAIM aprēķinam) 2020. gadā ir 7,35 iedz./km². Ja aprēķinā izmanto iedzīvotāju skaitu pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMPL) datiem, tad tie ir 8,5 iedz./km². Tas ir aptuveni trīs reizes mazāk salīdzinājumā ar Latvijas vidējo rādītāju (30 iedz./1 km²) un par 9-10 iedzīvotājiem uz km² mazāks nekā vidēji Latgales reģionā.

Iedzīvotāju blīvums (cilv./km², RAIM apr.)

	2016	2017	Gads 2018	2019	2020
Baltinavas novads	6,34	6,18	5,97	5,69	5,57
Balvu novads	13,36	12,96	12,64	12,38	12,12
Rugāju novads	4,66	4,49	4,37	4,26	4,16
Viļakas novads	8,60	8,38	8,07	7,80	7,56
Vidējais iedzīvotāju blīvums	8,24	8,00	7,76	7,53	7,35

³ Starpība starp attiecīgajā laika periodā dzimušo un mirušo skaitu. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums var būt pozitīvs, ja dzimušo skaits ir lielāks nekā mirušo, vai negatīvs, ja lielāks ir mirušo skaits (CSP)

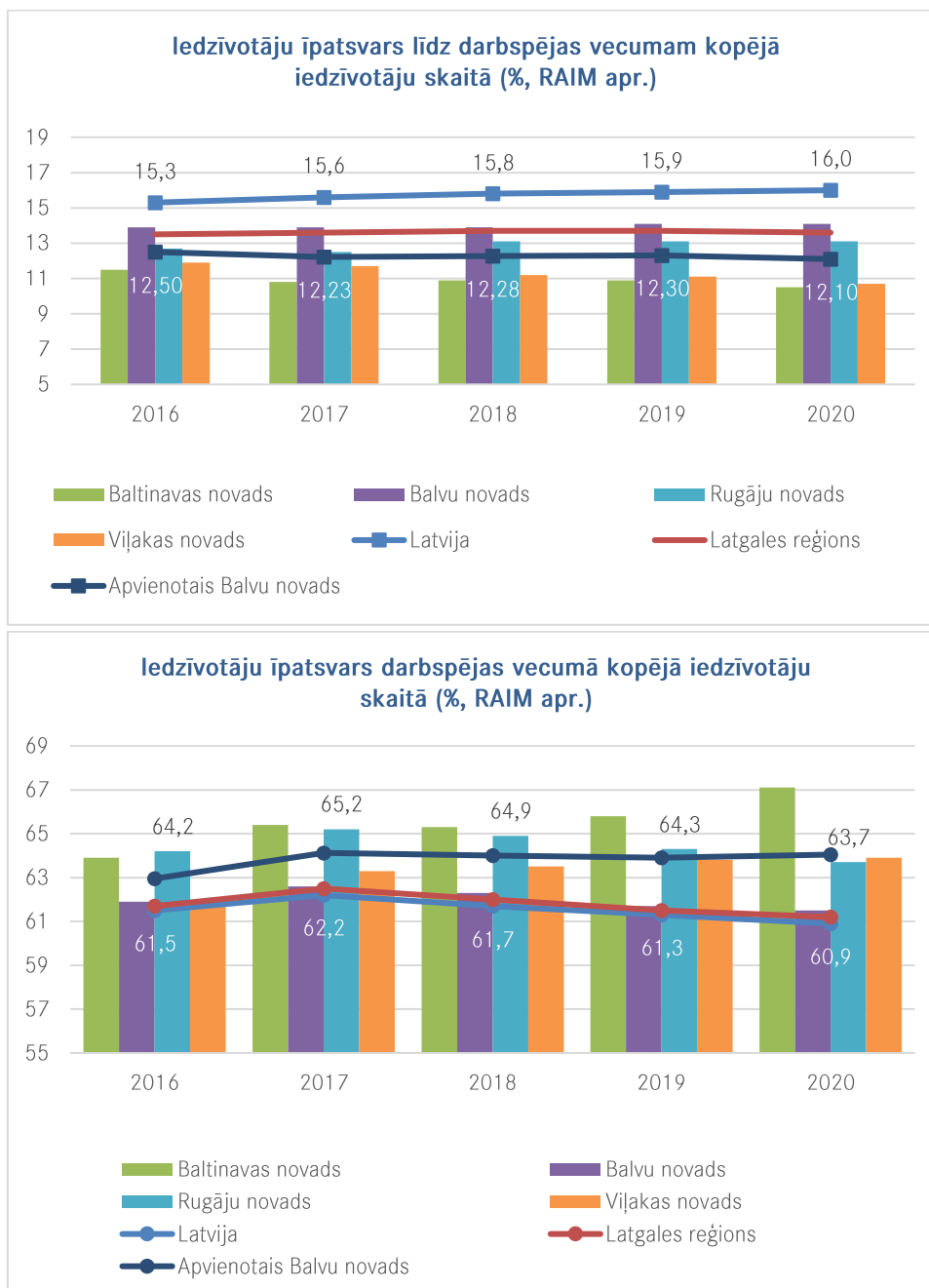
⁴ Starpība starp konkrētajā administratīvajā teritorijā uz pastāvīgu dzīvi ieradušos un no tās uz citu pastāvīgo dzīvesvietu izbraukušo iedzīvotāju skaitu noteiktā laika periodā (CSP)

Novada vecuma struktūras rādītāji ir līdzīgi Latgales un Latvijas vidējiem rādītājiem. Virs darbspējas vecuma ir vairāk iedzīvotāju nekā līdz darbspējas vecumam. Palielinās darbspējas vecuma iedzīvotāju grupai uzliktā demogrāfiskā slodze⁵.

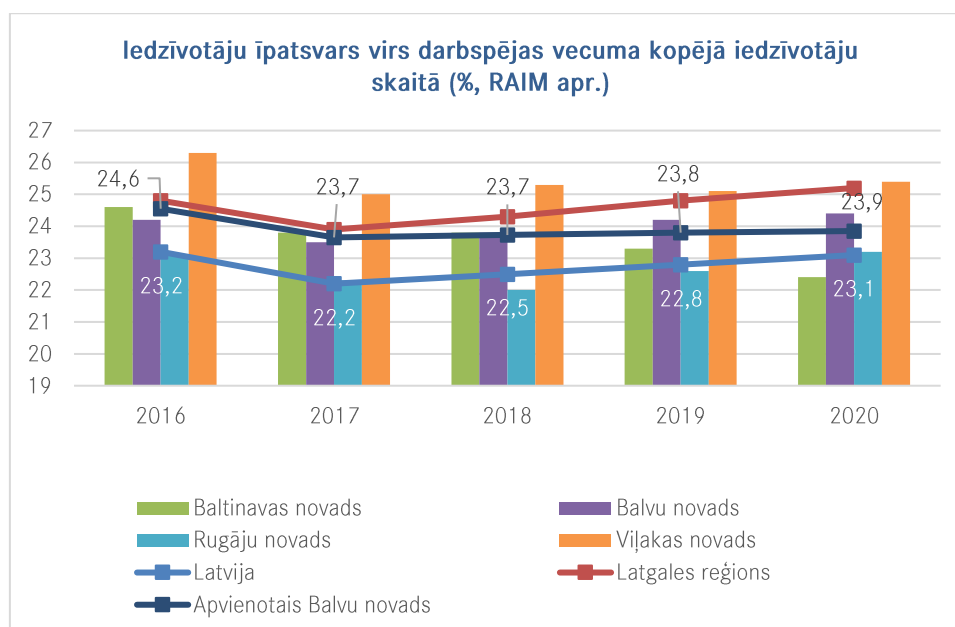
Analizējot demogrāfiskās slodzes rādītājus apvienotajā Balvu novadā laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam, redzams neliels samazinājums ir visās vecuma grupās:

- iedzīvotāju īpatsvars līdz darbspējas vecumam kopējā iedzīvotāju skaitā samazinājies no 12,50 % līdz 12,10 %;
- iedzīvotāju īpatsvars darbspējas vecumā kopējā iedzīvotāju skaitā samazinājies no 64,2 % līdz 63,7 %;
- iedzīvotāju īpatsvars virs darbspējas vecuma kopējā iedzīvotāju skaitā samazinājies no 24,6% līdz 23,9%.

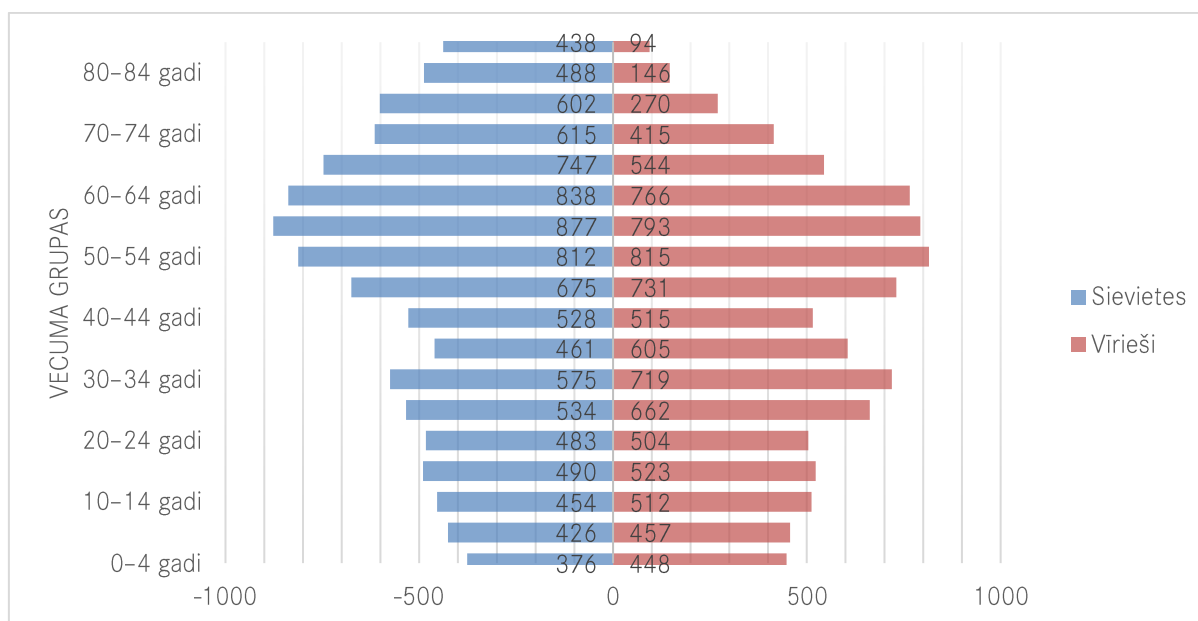
Latvijā un Latgales reģionā šajā periodā demogrāfiskās slodzes līmenis ir pieaudzis, tāpat kā apvienotajā Balvu novadā.

⁵ Demogrāfiskā slodze ir darbspējas vecumu nesasnējušo un pārsniegušo personu skaita attiecība vidēji uz 1000 personu darbspējas vecumā (CSP)

Pastāvīgo iedzīvotāju skaita attiecību izmaiņas starp trim galvenajām vecuma struktūras grupām atspoguļo kopējo Latvijas iedzīvotāju sastāva novecošanās procesu.

Balvu novads pēc etniskā sastāva ir latvisks novads – latviešu skaits ir ~84 % no visiem iedzīvotājiem un arī izmaiņas nacionālajā sastāvā laika periodā no 2017. gada līdz 2021. gadam parāda, ka latviešu īpatsvars samazinājies tikai par 6,01 % (1003 iedz.), turpretim ukraiņu īpatsvars – par 14,60 % (20 iedz.).

Etniskais sastāvs, 2017-2021 (CSP)

Tautība	2017	2018	Gads 2019	2020	2021	Izmaiņas 2017-2021 skaits	%
Pavisam iedz.	20463	20022	19644	19432	19015	-1448	-7,08
Latvieši	16693	16386	16128	16013	15690	-1003	-6,01
Krievi	3101	2988	2886	2813	2722	-379	-12,22
Baltkrievi	124	122	119	118	116	-8	-6,45
Ukraiņi	137	135	129	122	117	-20	-14,60
Poļi	54	55	55	49	47	-7	-12,96
Lietuvieši	16	12	15	14	15	-1	-6,25
Citas tautības, iesk. neizvēlēti un nezināmu	338	324	312	303	308	-30	-8,88

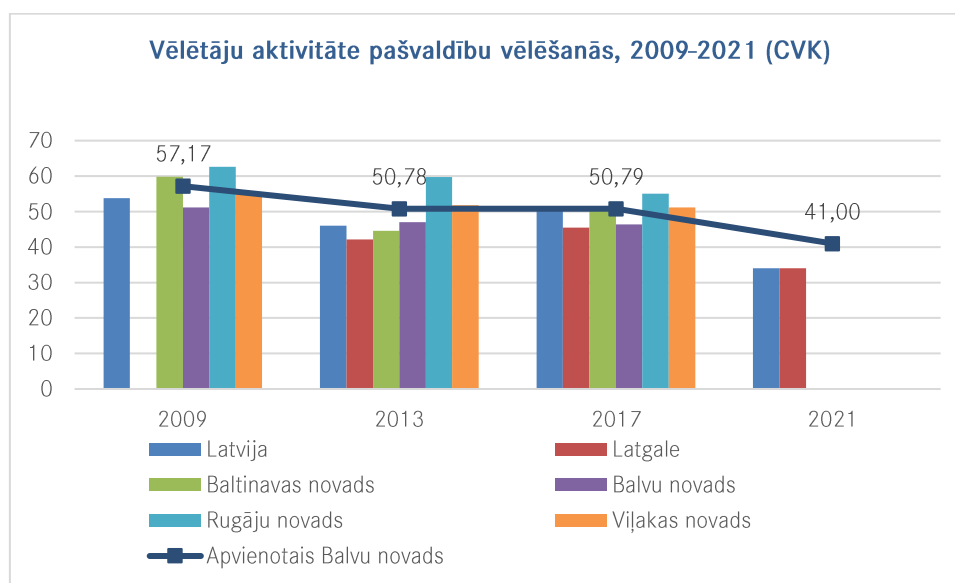
iedzīvotāju skaita sarūkšanas bremzēšanai un jaunu iedzīvotāju piesaistei iespējamie risinājumi izskanēja gandrīz visās tematiskajās darba grupās un, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- apturēt iedzīvotāju skaita straujo sarūkšanu, jaunu un strādāt gribošu resursu piesaiste;
- cienīgu atalgojumu;
- modernu darba vidi;
- veicināt iedzīvotāju labklājības celšanu, apzinoties un maksimāli izmantojot iekšējos resursus – cilvēka, sabiedrības-pašvaldības utt.;
- motivēt jauniešus apgūt mums nepieciešamo speciālistu izglītību, atgriezties mūsu novadā (medicīnas darbinieki, psihologi);
- dzīvojamais fonds jaunām ģimenēm un speciālistiem;
- utt.

1.2. PILSONISKĀ AKTIVITĀTE UN NVO

Latvijas iedzīvotāju pilsoniskā aktivitāte pieaug, taču joprojām ir zema, salīdzinot ar citām Eiropas savienības valstīm. Galvenie iemesli – pieredzes trūkums, neticība saviem spēkiem un nepietiekams valstiskais atbalsts, ko iecerēts vairo, īstenojot pasākumus, kas paredzēti topošajā Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas plānā.⁶

Sabiedrības pārstāvju un nevalstisko organizāciju (NVO) līdzdalība kā princips ir vispārpieņemta norma demokrātiskā valstī. Līdzdalības mērķis ir nodrošināt, ka publiskās pārvaldes plānotā, ieviestā un izvērtētā rīcībpolitika atbilst sabiedrības vēlmēm vajadzībām. Lai nodrošinātu līdzdalību, nepieciešama NVO – iedzīvotāju interešu grupu leģitīmu pārstāvju darbība, kas atbild par interesēm, kuras tie pārstāv.⁷

Pilsoniskās aktivitātes viens no rādītājiem ir iedzīvotāju dalība vēlēšanās. Lai arī 2017. gada 3. jūnija pašvaldību vēlēšanās aktivitāte bija augstāka (rēķinot vidējo aktivitāti četros bijušajos novados), sasniedzot 50,84 %, 2021. gada 5. jūnija pašvaldību vēlēšanās apvienotajā Balvu novadā nobalsoja 41 % no balsstiesīgajiem (6729 iedzīvotāji no 16 412 balsstiesīgajiem)⁸, kas ir ne tikai augstākais rādītājs starp Latgales pašvaldībām, bet arī otrs augstākais Latvijā kopumā aiz Saulkrastu novada (42,68 %).

Runājot par 13. Saeimas vēlēšanām 2018. gadā, Latgales vidējā aktivitāte bija 43,40 %, savukārt apvienotajā Balvu novadā (vidējais rādītājs četros bijušajos novados) sasniedza 47,72 %. 2014. gadā notikušajās 12. Saeimas vēlēšanās vēlētāju aktivitāte Latgalē bija 46,99 %, bet apvienotajā Balvu novadā – 49,02 %.

⁶ lvportals.lv/norises/296379-tapis-jauns-pilsoniskas-sabiedribas-attistibas-plans-2018

⁷ nvo.lv/lv/content/sabiedribas_lidzdalibas_nodrosinasana_politiskajos_procesos_valsti_tai_skaita_pilsoniska_izglitiba

⁸ pv2021.cvk.lv/pub/balvu-novads/aktivitate

Uz 2021. gada 1. aprīli Balvu novadā darbojās 109⁹ **nevalstiskās organizācijas**, kas pārstāv plašu interešu loku, piemēram, sabiedrības integrācija, veselīgas atpūtas un sporta pasākumu organizēšana, kā arī mednieku un makšķernieku apvienošana medību un makšķerēšanas organizēšanai un atpūtai un vairākas organizācijas, kuru darba virziens saistīts ar jauniešu apvienošanu un aktivizēšanu.

Projekta „Iepazīsti sevi Ziemeļlatgalē!” (finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu „Aktīvo iedzīvotāju fonds”) ietvaros 2021. gadā norisinājās 9 **iedzīvotāju iniciatīvas** ar mērķi aktivizēt vietējās kopienas un apkaimes iedzīvotājus, pievērst uzmanību iedzīvotāju viedokļiem, paust idejas un ieviest tās dzīvē, attīstot sadarbības mehānismus starp dažādām sabiedrības grupām un sektoriem- nevalstiskajām organizācijām, valsts pārvaldes institūcijām, pašvaldībām, izglītības iestādēm, uzņēmējiem u.c.

1.3. IZGLĪTĪBA, SPORTS UN AKTĪVĀ ATPŪTA

2021. gadā Zinību diena apvienotajā Balvu novadā izskanēja **izglītības iestādēs**¹⁰:

- **Valsts ģimnāzijās** (Balvu Valsts ģimnāzijā, Viļakas Valsts ģimnāzijā);
- **vidusskolās** (Baltinavas vidusskolā, Rekavas vidusskolā, Rugāju vidusskolā, Tilžas vidusskolā);
- **profesionālās izglītības iestādē** (Balvu profesionālajā un vispārīgglītojošajā vidusskolā);
- **sākumskolā** (Balvu sākumskolā);
- **pamatskolās un to filiālēs** (Bērzpils pamatskolā, Eglaines pamatskolā, Stacijas pamatskolā, Viduču pamatskolā, Žīguru pamatskolā);
- **profesionālās ievirzes skolās**, tostarp jauniešu centros (Balvu Bērnu un jauniešu centrā, Balvu Mākslas skolā, Balvu Mūzikas skolā, Balvu Sporta skolā, Baltinavas Mūzikas un mākslas skolā, Rugāju sporta centrā, Viļakas Mūzikas un mākslas skolā, Viļakas Bērnu un jaunatnes sporta skolā);
- **pirmsskolas izglītības iestādēs** (Bērzkalnes PII, Balvu PII „Pīlādzītis”, Balvu PII „Sienāzītis”, Kubulu PII „Ieviņa”, Medņevas PII „Pasaciņa”, Viļakas PII „Namiņš”) **un skolu pirmsskolas izglītības grupās** (Baltinavas vidusskolas pirmsskolas izglītības grupā, Bērzpils pamatskolas pirmsskolas izglītības 2 grupās, Eglaines pamatskolas pirmsskolas izglītības grupā, Rekavas vidusskolas pirmsskolas izglītības grupā, Rugāju vidusskolas pirmsskolas izglītības grupā, Tilžas vidusskolas pirmsskolas izglītības 2 grupās, Žīguru pamatskolas pirmsskolas izglītības grupā);

Kopā novada skolās 2021. gada 1. septembrī **mācības uzsāka 1939 skolēni**, t.sk. 166 pirmklasnieki. Novada izglītības iestādēs obligāto pirmsskolas izglītību apgūst 166 sešgadīgie bērni. 11 novada skolās tiek īstenotas speciālās izglītības programmas, kuras apgūst 108 skolēni: programmu izglītojamajiem ar mācīšanās traucējumiem – 59; ar garīgās veselības traucējumiem – 2; ar garīgās attīstības traucējumiem – 34; ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem – 13.

Laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam izglītības iestāžu skaits samazinājies par 7 jeb par 19,44 % (no 36 iestādēm 2016. gadā līdz 29 2020. gadā). Pirmsskolas izglītības iestāžu skaita samazinājums bijis Tilžas pagastā un Žīguru pagastā (par vienu iestādi), savukārt vispārējās izglītības iestāžu skaits samazinājies Briežuciema pagastā, Tilžas pagastā, Viļakas pilsētā un Šķilbēnu pagastā.

Balvu novada vispārējās izglītības iestāžu statuss 2021.-2022. gadā

Izglītības iestāde	Izglītības iestādes statuss uz 01.09.2021.	Izglītības iestādes statuss uz 01.09.2022.	Piezīmes
Balvu PII “Pīlādzītis”	pirmsskola	pirmsskola	
Balvu PII “Sienāzītis”	pirmsskola	pirmsskola	
Bērzkalnes PII	pirmsskola	pirmsskola	
Kubulu PII “Ieviņa”	pirmsskola	pirmsskola	
Medņevas PII “Pasaciņa”	pirmsskola	pirmsskola	
Viļakas PII “Namiņš”	pirmsskola	pirmsskola	

⁹ balvi.lv/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=96&Itemid=243&lang=lv

¹⁰ balvi.lv/files/Balvu_Novada_Zinas/2021/BNZ_10_09_INT.pdf

Balvu sākumskola	sākumskola	sākumskola	Īsteno pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu no 1. līdz 6.klasei
Bērzpils pamatskola	pamatskola	pamatskola	Īsteno pirmsskolas izglītības programmu Bērzpils un Krišjāņu pirmsskolas izglītības grupās
Eglaines pamatskola	pamatskola	pamatskola	Īsteno pirmsskolas izglītības programmu Eglaines pirmsskolas izglītības grupā
Stacijas pamatskola	pamatskola	pamatskola	
Tilžas vidusskola	vidusskola	pamatskola	Īstenotās izglītības pakāpe mainīta 01.08.2022. Īsteno pirmsskolas izglītības programmu Tilžas un Vectilžas pirmsskolas izglītības grupās, speciālās izglītības programmas Balvos
Viduču pamatskola	pamatskola	pamatskola	Īsteno pirmsskolas un pamatizglītības programmas Žiguros
Žiguru pamatskola	pamatskola	likvidēta	Likvidācija pievienojot Viduču pamatskolai 01.08.2022.
Baltinavas vidusskola	vidusskola	vidusskola	Īsteno pirmsskolas izglītības programmu Baltinavas pirmsskolas izglītības grupā
Rekavas vidusskola	vidusskola	vidusskola	Īsteno pirmsskolas izglītības programmu Rekavas pirmsskolas izglītības grupā
Rugāju vidusskola	vidusskola	vidusskola	Īsteno pirmsskolas izglītības programmu Rugāju pirmsskolas izglītības grupā
Balvu Valsts ģimnāzija	ģimnāzija	ģimnāzija	
Viļakas Valsts ģimnāzija	ģimnāzija	ģimnāzija	Plānota statusa maiņa 2023.g.
Balvu profesionālā un vispārizglītojošā vidusskola	profesionālās izglītības iestāde	profesionālās izglītības iestāde	Īsteno vispārējās pamatizglītības, vidējās un profesionālās izglītības programmas un mūžizglītību

2023. gadā Balvu novada pašvaldībā nav pieņemti lēmumi saistībā ar vispārējās pamata un vidējās izglītības iestāžu reorganizāciju, kā arī nav pieņemti lēmumi par skolēnu neuzņemšanu 7. vai 10.klasēs. Plānota Viļakas Valsts ģimnāzijas statusa maiņa.

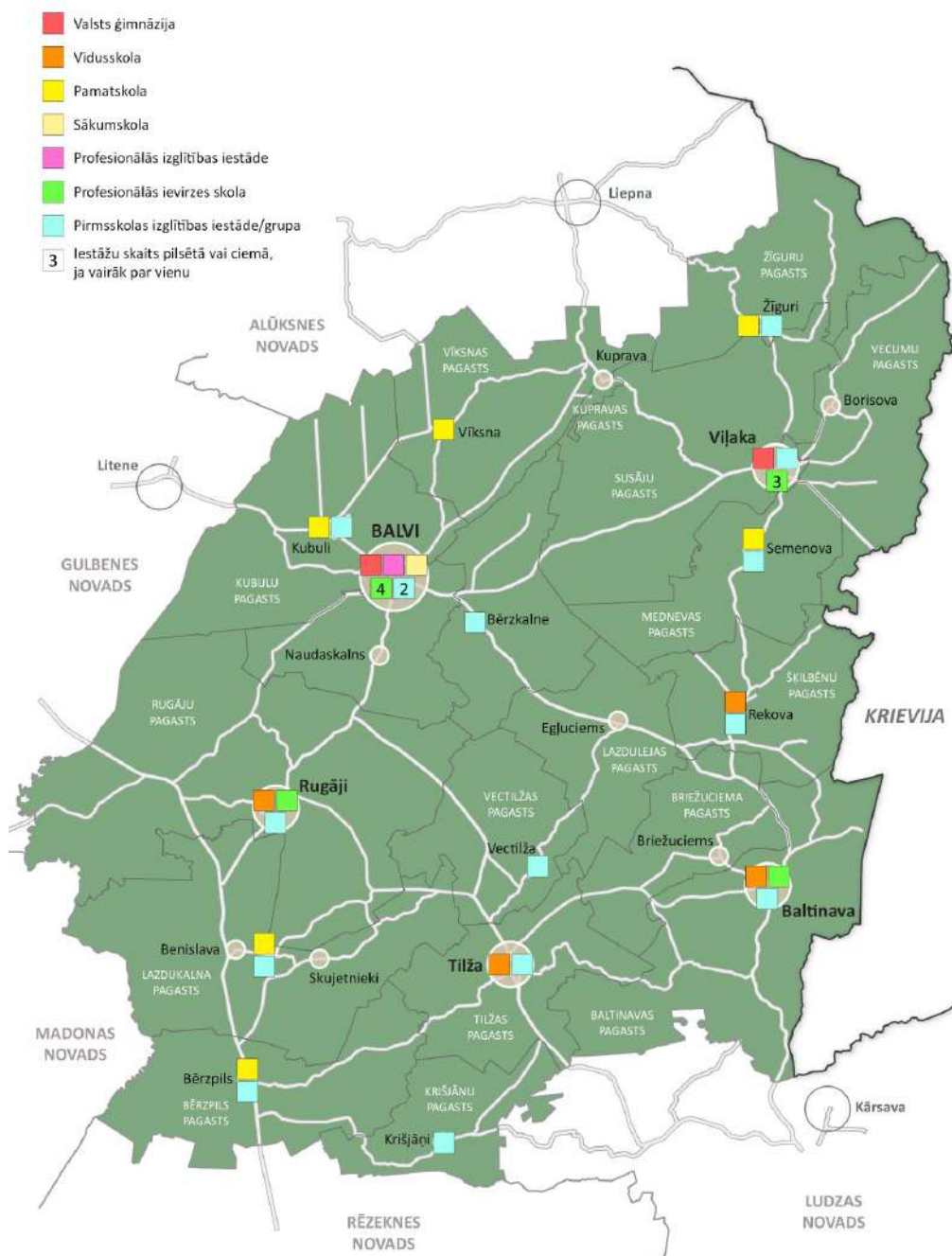
Balvu novada pašvaldībā pēc administratīvi teritoriālās reformas 2021.gadā ir likvidēta viena pamatskola, pievienojot citai pamatskolai un 2022.gadā mainīta īstenotās izglītības pakāpe Tilžas vidusskolai uz pamata.

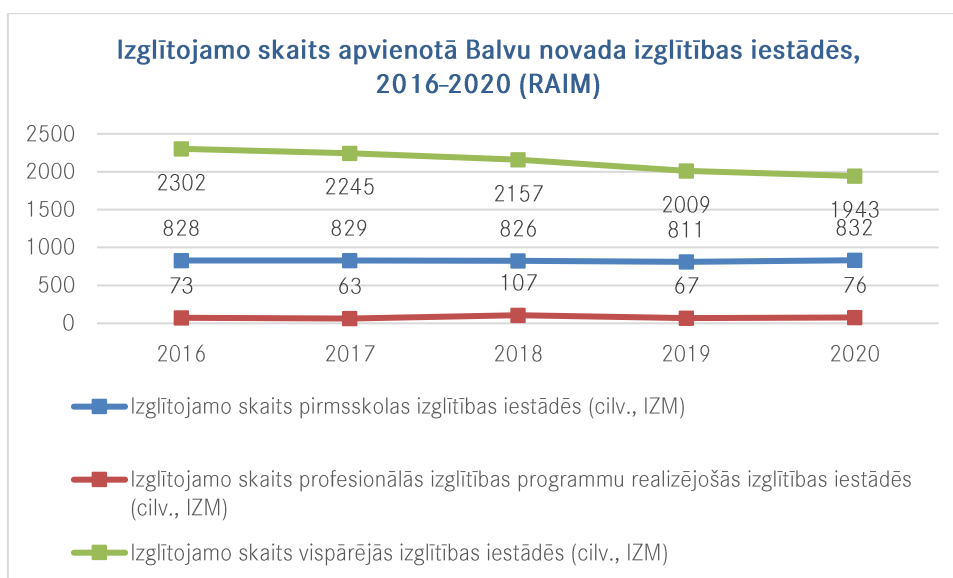
Balvu novada pašvaldība, izstrādājot Balvu novada Izglītības attīstības stratēģiju 2022. –2027. gadam, noteikusi, ka pamata un vidējās izglītības iestāžu tīklu redz šādi: pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai saglabāt sākumskolas un pamatskolas, kas īsteno arī pirmsskolas un speciālās izglītības programmas, Balvu Valsts ģimnāziju un Balvu profesionālo un vispārizglītojošo vidusskolu, Viļakas vidusskolu (pašlaik Viļakas Valsts ģimnāzija), kā arī saglabāt izglītības iestāžu tīklojumu austrumu pierobežā. Ņemot vērā iedzīvotāju skaita samazinājumu un negatīvos demogrāfiskos procesus, izvērtējot izglītības infrastruktūras esošo situāciju, potenciālu, resursu izmantošanas efektivitāti un tās paaugstināšanas iespējas, līdz 2027.gadam Balvu novadā optimizēs esošo izglītības iestāžu tīklu. Optimizējot skolu tīklu, tiks ņemti vērā izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātie kritēriji skolu tīkla sakārtošanai.

Izglītojamo skaits apvienotā Balvu novada izglītības iestādēs kopā (pirmsskolas izglītības iestādes, profesionālās izglītības programmu realizējošās izglītības iestādes, vispārējās izglītības iestādes) laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam ir samazinājies par 352 izglītojamajiem jeb par 10,99 %.

Izglītojamo skaits palielinājies ir pirmsskolas izglītības iestādēs (no 828 izglītojamajiem 2016. gadā līdz 832 2020. gadā jeb 0,48 %) un profesionālās izglītības programmu īstenojošajā izglītības iestādē (no 73 izglītojamajiem 2016. gadā līdz 76 2020. gadā jeb 4,11 %), savukārt samazinājies vispārējās izglītības iestādēs (no 2302 izglītojamajiem 2016. gadā līdz 2851 2020. gadā jeb 15,60 %).

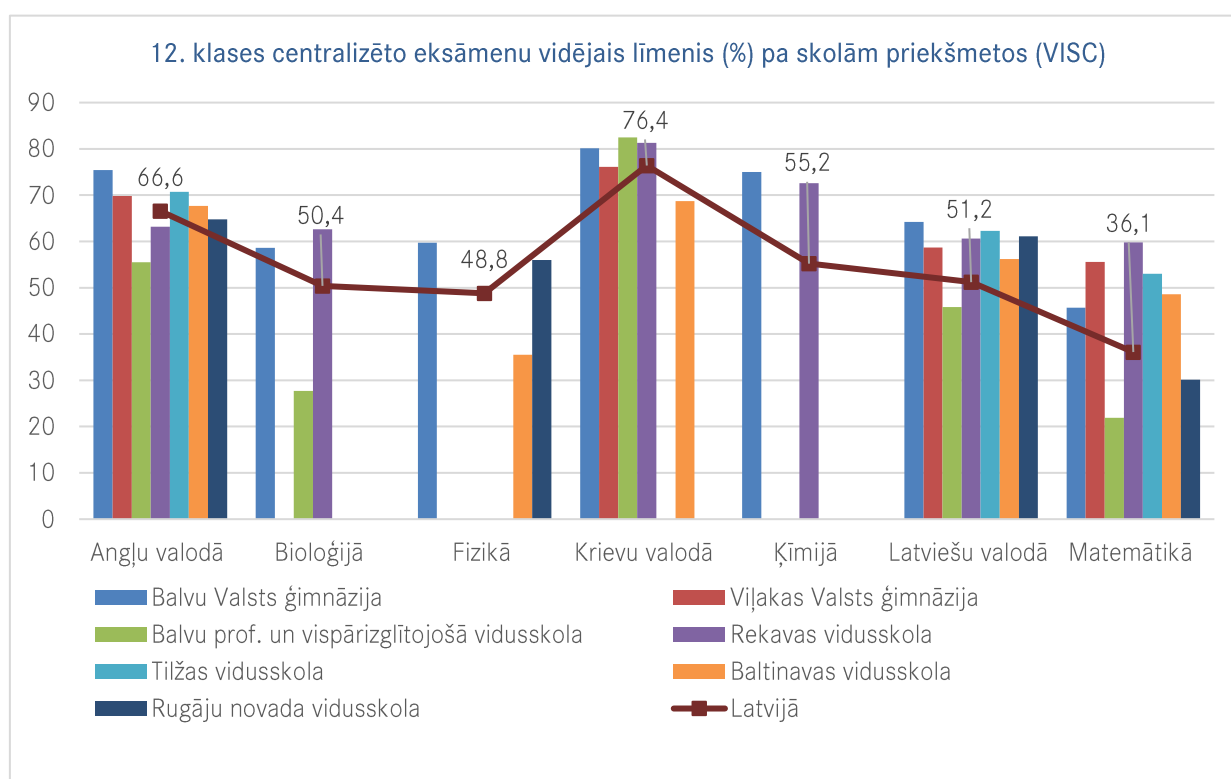
IZGLĪTĪBAS IESTĀDES

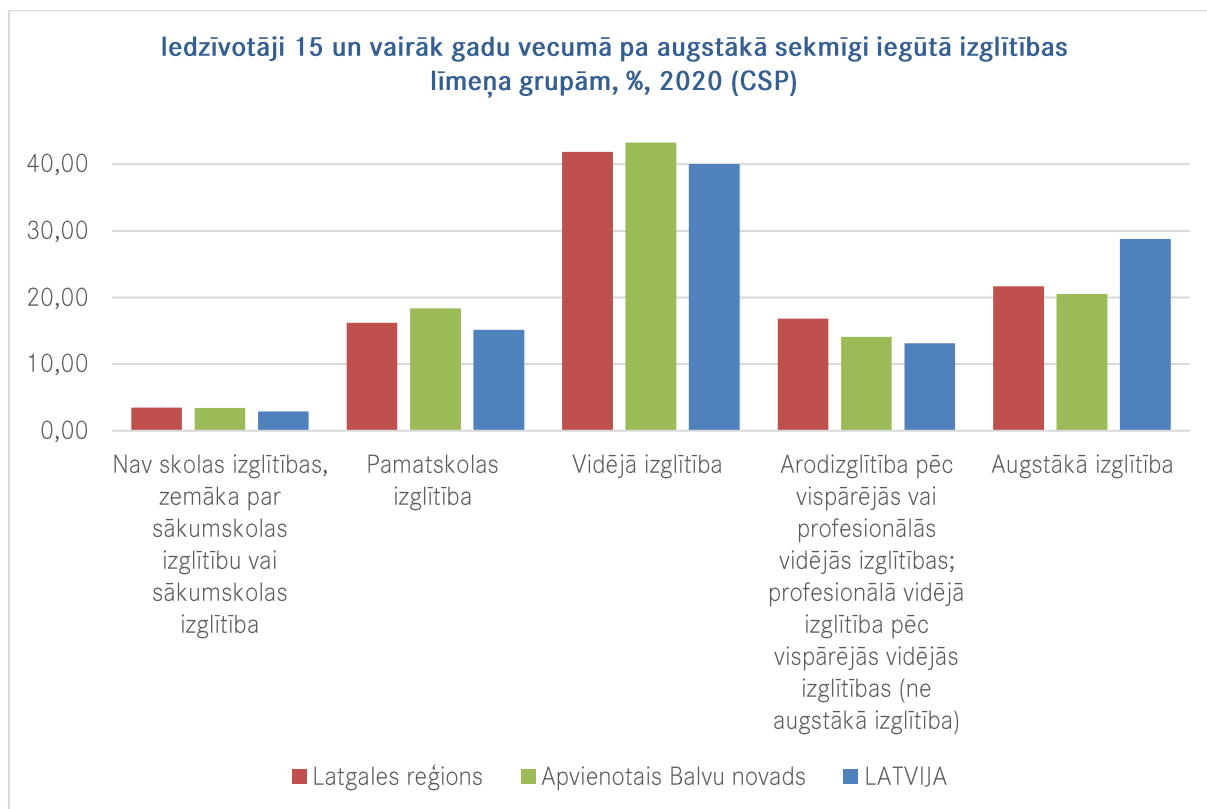
Pieejamā izglītība ir daudzveidīga un ar pietiekošu pedagoģisko darbinieku nodrošinājumu, taču izglītojamo skaits sarūk gadu no gada.

Vispārējās izglītības kvalitāti zināmā mērā raksturo centralizēto eksāmenu vērtējums, tas savukārt, norāda uz atšķirībām starp izglītības iestādēm. Tā, piemēram, abu ģimnāziju 12. klašu centralizēto eksāmenu līmenis ir augstāks par Latvijas vidējo rādītāju, savukārt Baltinavas vidusskolas vai Balvu profesionālās un vispārīzglītojošās vidusskolas līmenis ir mainīgs atkarībā no mācību priekšmeta.

Kā redzams attēlā, apvienotajā Balvu novadā iedzīvotāji 15 un vairāk gadu vecumā ar vidējo izglītību un pamatskolas izglītību ir vairāk nekā Latgales reģionā un Latvijā. Pozitīvi vērtējama arī situācija ar rādītāju – “nav skolas izglītības, zemāka par sākumskolas izglītību vai sākumskolas izglītība”.

Kopumā vērtējot apvienotajā Balvu novadā ir tendence iegūt vismaz vidējo izglītību un kā nākošo soli izvēlēties arodizglītību vai profesionālo vidējo izglītību biežāk kā lemt par labu augstākajai izglītībai.

Bērniem un jauniešiem dažādas aktivitātes iespējams veikt **jaunatnes centros**: Rugāju jauniešu iniciatīvu centrā, Viļakas Bērnu un jauniešu centrā un Viļakas jauniešu iniciatīvu centrā.

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar izglītību saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- atslēgvārdi izglītības jomā: skolu tīkls, digitalizācija, mūžizglītība, zaļā domāšana, iekļaujoša izglītība;
- līdz ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu, nepieciešams izstrādāt jaunu izglītības stratēģiju;
- notiek darbs pie jaunas Jaunatnes politikas attīstības stratēģijas izstrādes;
- risināms jautājums ir par izglītības iestāžu filiāļu papildījumu;
- izglītojamo mobilitātē nav būtisku problēmu;
- profesionālās izglītības nostiprināšana Ziemeļlatgalē;
- utt.

Balvu novadā ir izveidota **labā sporta infrastruktūra** (vairākas sporta bāzes ir atjaunotas un uzlabotas), t.sk. izkoptas tradīcijas – pludmales volejbols, basketbols, šaušana, hokejs, peldēšana u.c.

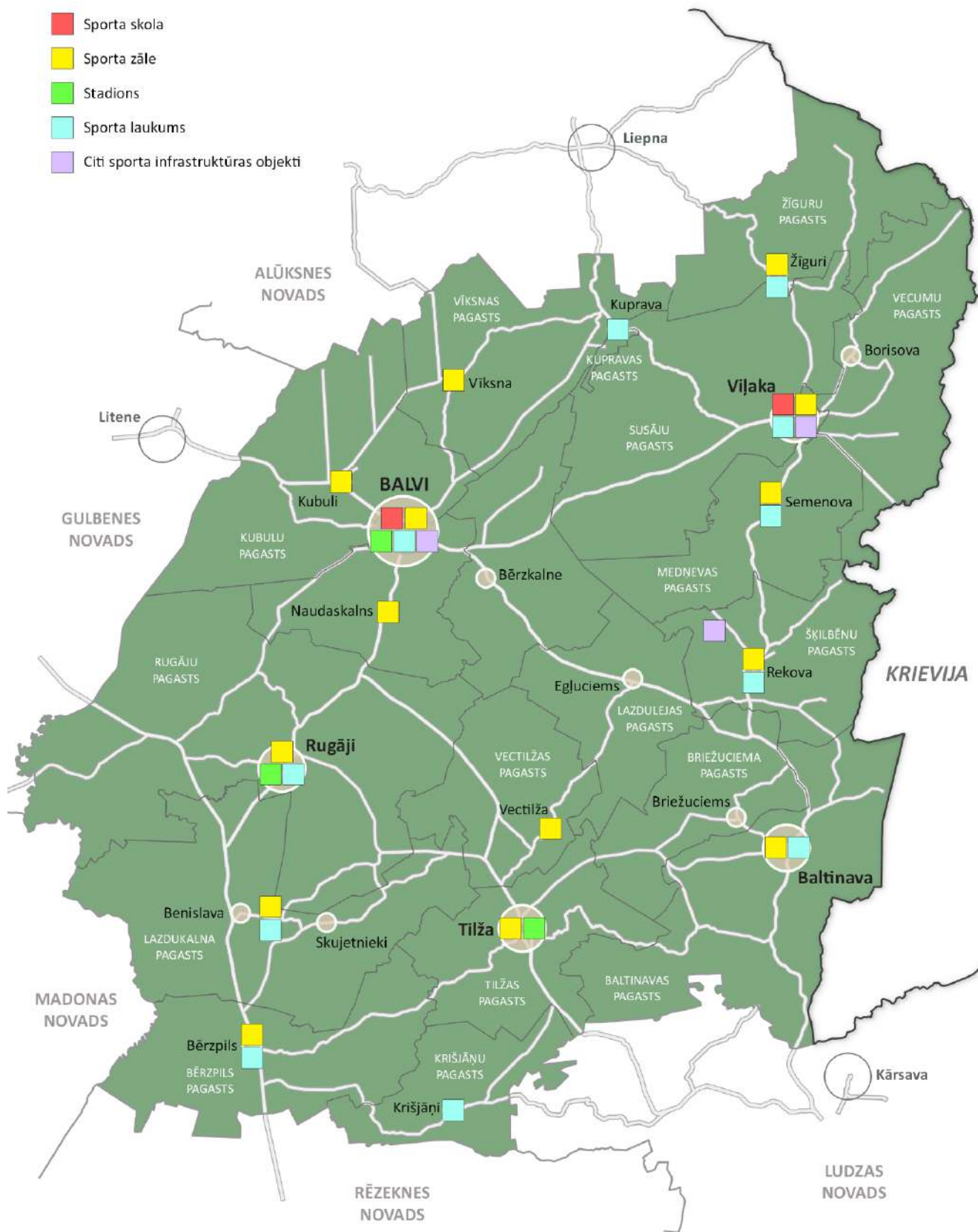
Pēc sporta bāzu reģistra datiem¹¹, apvienotajā Balvu novadā 2021. gada rudenī bija reģistrētas **30 sporta bāzes un 79 sporta objekti**:

- Baltnavas novadā – 2 sporta bāzes un 4 sporta objekti;
- Balvu novadā – 15 sporta bāzes un 29 sporta objekti;
- Rugāju novadā 2 sporta bāzes un 14 sporta objekti;
- Viļakas novadā – 11 sporta bāzes un 32 sporta objekti.

Starp reģistrētajām sporta bāzēm un objektiem, kā izplatītākais sporta veids ir norādīts basketbols un volejbols (20 iestādēs no 30), kam seko futbols (18 iestādēs) un vieglatlētika (12 iestādēs). Savukārt, pēc pieejamās infrastruktūras vispopulārākie objekti ir sporta zāles (17 iestādēs no 30), sporta laukumi pie izglītības iestādēm (9 iestādēs) un atklātie futbola laukumi (4 iestādēs).

¹¹ www.sportaregistrs.lv

SPORTA INFRASTRUKTŪRA

Veselīga dzīvesveida popularizēšanai apvienotajā Balvu novadā norisinās daudz un dažādi sporta pasākumi un aktivitātes, tradicionālie un ilggadējie sporta pasākumi, kā arī tautas sporta aktivitātes.

Tradicionālie un ilggadējie sporta pasākumi Baltinavas pagastā¹²:

- Veterānu kauss volejbolā sporta hallē;
- Zolītes čempionāts sešos posmos, galda tenisa, novusa, šautriņu mešanas sacensības;
- Vasaras vidū notiek tradicionālie sporta svētki;
- Olimpiskās dienas atzīmēšana, pludmales volejbola sacensības;
- Ik gadu Baltinavas futbola komanda piedalās starpnovadu futbola čempionātā;
- No maija līdz septembra beigām pirmdienās, trešdienās un piektdienās pa vakariem notiek futbola treniņi vidusskolas futbola laukumā vai parka stadionā;
- 2010. gadā Baltinavā tika atklāts hokeja laukums, uz kura ik ziemu regulāri notiek hokeja spēlēšana un slidošana.

Viļakas novada ievērojamākie masu sporta pasākumi¹³:

- Sporta svētki (Ģimeņu sports) – vasarā;
- Vasaras skrējiens apkārt Viļakas ezeram;
- Rudens velobrauciens apkārt Viļakas ezeram;
- Ziemas slēpojums (Viļakas pilsētas parka teritorijā);
- Masu skrējiens „Balkanu aplī”;
- Tautas skrējiens Rekova – Balkani – Rekova;
- Šķilbēnu velobrauciens;
- Atklātie čempionāti distanču slēpošanā Balkanu kalnos (pagasta, novada un valsts mēroga, dalījums vecuma grupās);
- Balkanu kalnos notiek slēpošanas un skriešanas sacensības.

Balvu novada ievērojamākie sporta pasākumi¹⁴:

- Skrējiens un nūjošana apkārt Balvu ezeram;
- Nakts pludmales volejbola turnīrs;
- Dalība sporta veterānu – senioru savienības sporta spēlēs;
- Balvu novada pludmales volejbola čempionāts un Starpnovadu strītbola turnīrs 3x3;
- Balvu komanda piedalās Latvijas komandu čempionātā galda tenisā;
- Vieglatlētikas sacensības jaunajiem vieglatlētiem;
- Pieejama slidotava Balvu sporta skolas stadionā;
- Pieejama distanču slēpošanas trase Balvos, blakus velo trasei;
- volejbola sacensības starp Balvu Sporta skolas nodaļām;
- Balvu novada pašvaldības „Sporta laureāts 2019” svinīgā apbalvošanas ceremonija;
- Atklātais starptautiskais Givi Abdušelišvili piemiņas turnīrs grieķu-romiešu cīņā.

Rugāju novadā¹⁵:

- Iedzīvotājiem ir iespēja apmeklēt veselības vingrošanas nodarbības fizioterapeita vadībā;
- Sadarbībā ar Rugāju novada pašvaldību un sociālās aprūpes centru „Rugāji”, 2018. gada vasarā tika organizēta sportisko aktivitāšu daļa Latvijas pašvaldību Sociālās aprūpes institūciju darbinieku sporta svētkos „Kam nav 100, tas var un tik dar’!”;
- Sporta centrs organizē arī citus pasākumus – „Streetball”, hokeja turnīrus, Rugāju novada svētku sportisko daļu u.c.

¹² www.baltinava.lv/pages/sports.html

¹³ vilaka.lv/izglitiba/sports/

¹⁴ sportaskola.balvi.lv/tautas-sports

¹⁵ Rugāju novada attīstības programma 2020-2026, Esošās situācijas raksturojums

- Reizi nedēļā sporta centrā notiek basketbola un volejbola treniņi pieaugušajiem, tāpat iedzīvotājiem ir iespēja apmeklēt treniņu zāli, uzspēlēt galda tenisu, novusu, vai piedalīties sporta centra rīkotajās sacensībās;
- Lazdukalna pagastā ziemā iedzīvotājiem ir pieejams pilnībā aprīkots, apgaismots hokeja laukums, kur var ne tikai spēlēt hokeju, bet arī slidot;
- 2017. gadā ar biedrības „Mēs Pasaulē” iniciatīvu, ELFLA un Rugāju pašvaldības atbalstu Rugāju ciema teritorijā tika uzbūvēts skeitparks, kas ir viens no labākajiem un modernākajiem atvērtajiem skeitparkiem Latgales reģionā. Tāpat ciemā ir pieejams strītbola laukums un pludmales volejbola laukums.

Arī **iedzīvotāju veselības veicināšanas pasākumi** apvienotajā Balvu novadā tiek īstenoti visnotaļ aktīvi, tā piemēram:

- Sadarbojoties ar novada pašvaldību¹⁶, Sporta centra telpās 2017./2018. gadā tika realizētas dažādas aktivitātes Eiropas Sociālā fonda projekta „DZĪVO VESELS! – veselīga dzīvesveida un profilakses veicināšanas pasākumi Rugāju novada iedzīvotājiem” ietvaros.
- Kopš 2017. gada tiek realizēts projekts „Dzīvo aktīvs Baltinavā!”, kura ietvaros novada iedzīvotājiem kvalificētu treneru pavadībā ir iespēja apgūt nūjošanu un veselības vingrošanu tāpat Baltinavas vidusskolas skolēniem ir iespēja apgūt peldētprasmes Balvu baseinā. Tāpat šī projekta ietvaros novada iedzīvotājiem tiek piedāvāti semināri par fizisko aktivitāšu nozīmīgumu cilvēka veselības veicināšanā¹⁷.
- Projekta „Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi Viļakas pilsētā un apkaimē” ietvaros norisinās nodarbību sērija „Veselīgs uzturs – rudens”, „Veselīgs uzturs vasarā” utt.¹⁸.

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar sportu saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- visos esošajos novados ir izveidota laba sporta infrastruktūra, t.sk. izkoptas tradīcijas;
- ierobežotas iespējas tautas sportam, jo esošās sporta būvju telpas ir noslogotas;
- ierosinājums sadalīt esošo Izglītības, sporta un kultūras pārvaldi, izveidojot atsevišķu struktūrvienību kultūras jomai;
- utt.

1.4. KULTŪRVIDE

Balvu novada kultūras iestādes ir svarīgi sabiedriskās dzīves centri, kuri piedāvā iedzīvotājiem apgūt un izzināt kultūras mantojumu, aicina piedalīties mākslinieciskajā pašdarbībā, iepazīt profesionālās mākslas sniegumu un nodrošina kultūras pasākumu organizēšanu.

Balvu novadā darbojas šādas kultūras iestādes – Balvu kultūras un atpūtas centrs, Šķilbēnu pagasta kultūras centrs „Rekova”, Baltinavas, Viļakas, Tilžas, Kubulu, Žīguru kultūras nami, Medņevas, Rugāju, Naudaskalna, Briežuciema, Krišjāņu, Vīksnas tautas nami, Bērzpils, Lazdukalna, Lazdulejas, Rubeņu saietu nami un Vectilžas sporta un atpūtas centrs.

Bez iepriekš minētajām iestādēm vēl darbojas Balvu Centrālā bibliotēka un tā struktūrvienības, Balvu novada muzejs, Baltinavas muzejs, Viļakas muzejs un Rugāju muzejs (nav akreditēts), kā arī nemateriālās kultūras mantojuma centra „Upīte” muzejs.

Balvu pilsētas kultūrvides attīstības potenciāls ir balstīts uz apstādījumu, parku, skvēru, ielu, atpūtas vietu, kultūras objektu, dievnamu, dažādu pilsētvides elementu nozīmību, funkcionalitāti un veidu, kā tie dominē pilsētvides ainavā.

Atpazīstamākie pilsētas objekti ir muižas pils ēka ezera krastā, 19. gadsimtā veidotais muižas parks un savdabīgās akmeņu kompozīcijas Lāča dārzā, kas kļuvis par vietu kultūras pasākumiem vasarā. Balvu brīvdabas

¹⁶ Rugāju novada attīstības programma 2020-2026, Esošās situācijas raksturojums

¹⁷ Baltinavas novada attīstības programma 2019-2025, Pašreizējās situācijas analīze

¹⁸ vilaka.lv/2021/09/13/nodarbibu-cikls-veseligs-uzturs-gadalaikos-2/

estrādē notiek koncerti un teātra izrādes. Parkā aplūkojama ūdens triece jeb savdabīgs “mūžīgais dzinējs”, kas darbojas bez elektrības, liekot ūdenim plūst no Balvu ezera augšup kalnā.

Lielu kultūrvēsturisko vērtību glabā Balvu Novada muzejs – nozīmīga reģiona kultūrvēsturisko notikumu un vērtību apzināšanas, komplektēšanas, dokumentēšanas, glabāšanas un atspoguļošanas vieta, kas pēc rekonstrukcijas un digitālo ekspozīciju izveidošanas kļuvis par vienu no Latvijā populārākajiem muzejiem.

Par pilsētas simbolu balvenieši uzskata strūklaku „Ūdensroze” skvērā, bet valsts svētkos iedzīvotāji pulcējas pie pieminējamā kritušajiem Latgales partizāniem, centrālajā laukumā pie Kultūras un atpūtas centra, parka estrādē, pilsētas skvērā un citās sakārtotās un iecienītās vietās.

Balvu pilsētā ir maz interesantu un oriģinālu pēdējos gados radušos pilsētvides objektu. Viens no pēdējiem – Sakrālās kultūras centrs, kurā notiek koncerti īpašā noskaņā un pieminēklis Abrenes apriņķa komunistiskā genocīda upuru piemiņai. Ar savu oriģinalitāti, realizējot muižas parka atjaunošanu, pēc rekonstrukcijas varētu izcelties Lāča dārzs.

Kultūrvēsturiskā mantojuma un tradīciju glabātuve Viļakas pusē ir kultūrvēsturiskā lauku sēta „Vēršukalns”, nemateriālā kultūras mantojuma centrs „Upīte” (ar struktūrām – tautas nams, bibliotēka un muzejs), savukārt pastaigām un aktīvai atpūtai ir izveidots Balkanu dabas parks. Īpaša vērtība ir festivālam „Upītes Uobeļduorzs”, kas ir senākais vēl arvien notiekošais latgaliešu festivāls (2021. gadā jau 20 reizi) – mīlas dzejas un dziesmu festivāls un ir viena no stabilākajām un atpazīstamākajām rudens tradīcijām Ziemeļlatgalē¹⁹. Savukārt ainavisko vidi novērtē starptautiskā glezniecības plenēra „Valdis Bušs 2021” dalībnieki²⁰.

Liela nozīme ir arī **nemateriālajam kultūras mantojumam** kā daļai no Ziemeļlatgales kultūrtelpas. Tā, Upītes ciems (Šķilbēnu pagastā), tam tuvumā esošo teritoriju un ciemu ļaudis un dzīvais kultūras mantojums ir iekļauts Nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā. Nemateriālās kultūras mantojuma centrs „Upītes” ir pazīstams ar Ziemeļlatgalei raksturīgā folkloras mantojuma glabāšanu un aktīvu popularizēšanu, tā bija dzejnieka un novadpētnieka Antona Slišana darbības vieta. Ieskatu novada nemateriālās kultūras mantojumā sniedz Balvu novada muzeja ekspozīcija.

Apvienotajā Balvu novadā darbojas **amatiermākslas kolektīvi**:

- Baltinavas novads – jauktais koris, amatierteātris „Palādas”, Baltinavas sieviešu vokālais ansamblis, Baltinavas etnogrāfiskais ansamblis, sieviešu deju kopa „Gaspāža”, jauniešu deju kolektīvs „Kusti kust”, pūtēju orķestris u.c.;
- Balvu novads (57) – 3 kori, 25 deju kolektīvi, 9 vokālie ansambļi, 7 folkloras kopas, 1 pūtēju orķestris, 12 amatierteātri;
- Rugāju novads – dramatiskais kolektīvs „Zibšņi”, etnogrāfiskais ansamblis „Benislava”, senioru deju kopa „Tonuss”, garīgās mūzikas ansamblis „Sonāte”, vidējās paaudzes deju kopa „Rugāji”, Rugāju Dāmu vokālais ansamblis, Rugāju pagasta jauktais koris, deju kopa „Junora”, bērnu deju kolektīvs „Ķipariņi” u.c.;
- Viļakas novads – 5 kapelas, 10 etnogrāfiskie ansambļi/folkloras kopas, 1 amatierteātris, 2 dramatiskie kolektīvi, 4 vokālie ansambļi, 3 cittaute kolektīvi, 3 deju kolektīvi, 1 koris, 7 dažādu žanru bērnu kolektīvi un 12 citu žanru kolektīvi.

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar kultūru saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

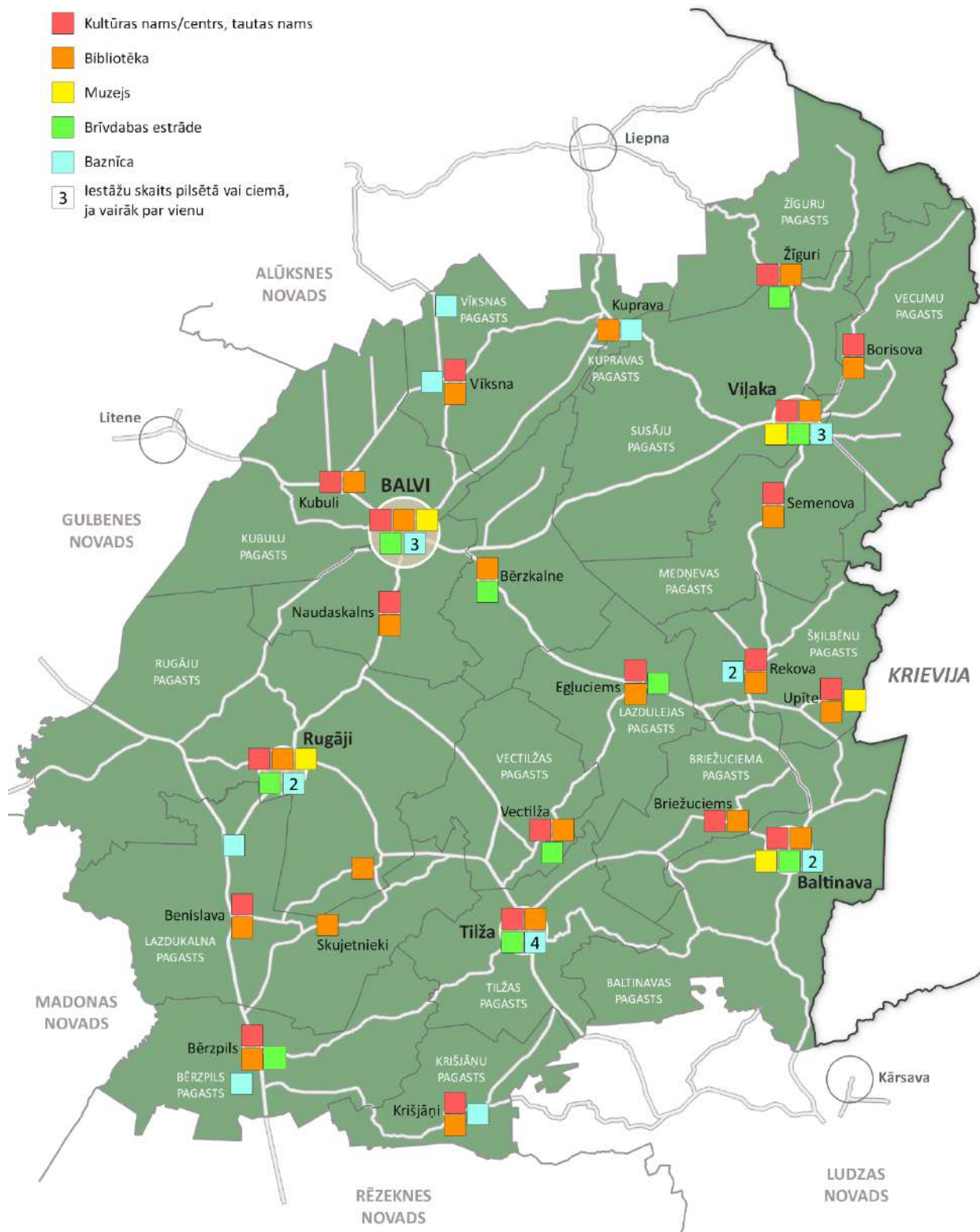
- stiprākais virziens – folklorā, tādēļ liela loma ir darbiem, ar mērķi saglabāt konkrētās tradīcijas un nodrošināt to pārmantojamību;
- kultūras mantojuma krātuve, Piederības apziņa, Tradīcijas, Inovācijas, Atrašanās vietas izmantošana;
- kultūras infrastruktūras sakārtošana un attīstība;
- radošu un konkurētspējīgu cilvēkresursu attīstība;
- nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un popularizēšana;
- kultūras pasākumu organizēšana – mārketing;

¹⁹ vilaka.lv/2021/09/14/vecakajam-latgaliesu-festivalam-upites-uobelduorzs-20/

²⁰ www.visitvilaka.lv/jaunumi/params/post/3271029/

- kultūras satura digitalizācija, e-pakalpojumu un e-satura attīstība un veidošana zināšanu sabiedrības attīstībai;
- kultūras un radošās industrijas kā inovāciju sistēmas (zinātnes, ekonomikas, sociālās jomas, tehnoloģiju mijiedarbības platforma), kā arī ekonomijas „sildītājs”.
- novada savdabības akcentēšana un iekļaušana Eiropas un pasaules aktuālajos procesos;
- amatiermākslas kolektīvu saglabāšana un to darbībai nepieciešamo finanšu līdzekļu akceptēšana;
- jauno tehnoloģiju pielietojums tradicionālās kultūras saglabāšanā, popularizēšana un attīstībā.

KULTŪRAS INFRASTRUKTŪRA

1.5. VESELĪBAS APRŪPE UN VEICINĀŠANA

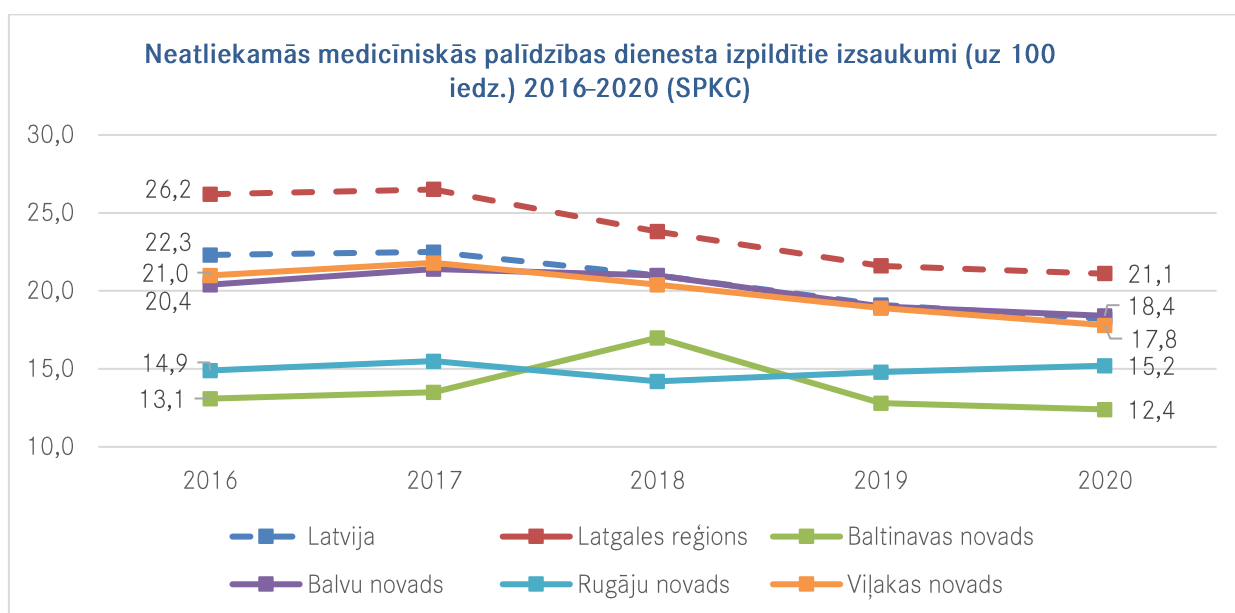
Pašvaldībām likumā noteiktā autonomā funkcija ir nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu.

Balvu novada pašvaldība ir kapitāldaļu turētāja **III līmeņa ārstniecības iestādei** SIA „Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība”, kas ir ambulatoro un stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas iestāde, konsultatīva un profilaktiska veselības aprūpe Balvu, Gulbenes, Viļakas, Rugāju un Baltinavas novadu iedzīvotājiem.

Otrs lielākais pakalpojumu sniedzējs apvienotajā Balvu novadā ir SIA „Viļakas Veselības aprūpes centrs”, kur pieejama vispārējā ārstu prakse, specializēta ārstu prakse, zobārstu prakse un pārējā darbība veselības aizsardzības jomā.

Apvienotajā Balvu novadā darbojas 9 feldšeru punkti²¹, 16 ģimenes ārstu prakses²², 3 neatliekamās medicīniskās palīdzības punkti²³, 7 zobārstniecības kabineti²⁴ un 16 aptiekas²⁵.

Analizējot izpildīto neatliekamās medicīniskās palīdzības (NMP) izsaukumu skaitu uz 100 iedzīvotājiem, secināms, ka laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam²⁶ izsaukumu skaits palielinājies tikai Rugāju novadā, taču joprojām ir zemāks kā vidēji Latgales reģionā un Latvijā.

Vērtējot izsaukumu skaitu uz 100 iedzīvotājiem, secināms, ka tas, līdzīgi kā Latvijā (samazinājums par 4,1 %, no 22,3 līdz 18,2) un Latgales reģionā (samazinājums par 5,1 %, no 26,2 līdz 21,1), ir samazinājies trīs no četriem novadiem – Baltinavas novadā par 0,7 % (no 13,1 līdz 12,4), Balvu novadā par 2,0 % (no 20,4 līdz 18,4) un Viļakas novadā par 3,2 % (no 21,0 līdz 17,8), savukārt izsaukumu skaits palielinājies ir Rugāju novadā – par 0,3 % (14,9 līdz 15,2).

2020. gadā lielākais izpildīto izsaukumu skaits uz 100 iedzīvotājiem ir Balvu novadā (18,4 izsaukumi) un Viļakas novadā (17,8 izsaukumi).

²¹ pašvaldības sniegtā informācija

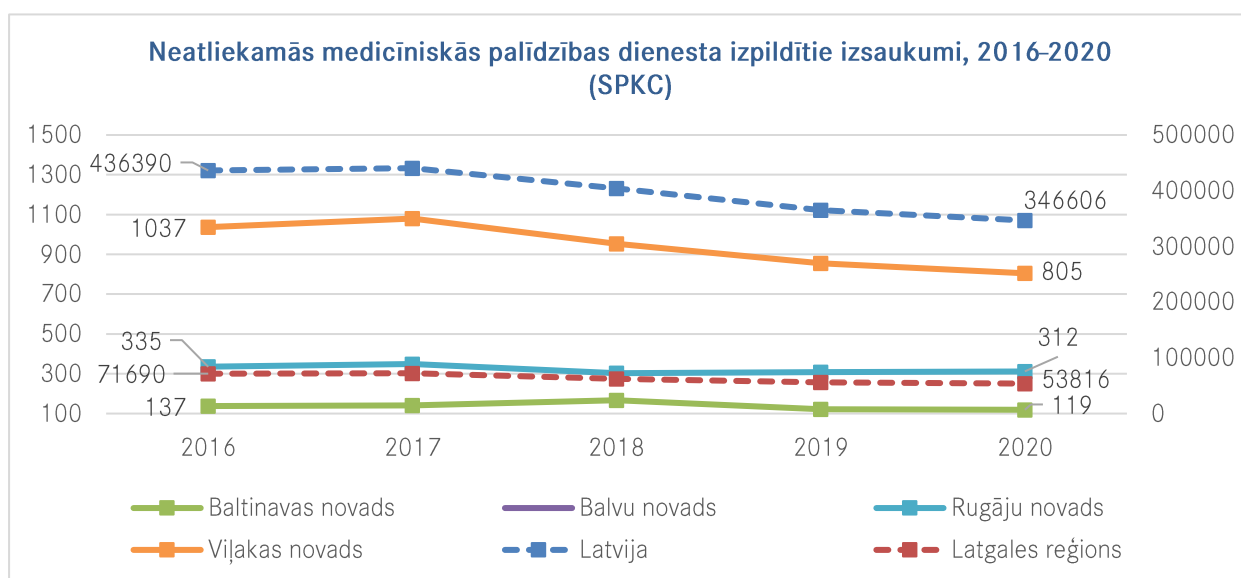
²² pašvaldības sniegtā informācija

²³ www.nmpd.gov.lv/lv/media/577/download

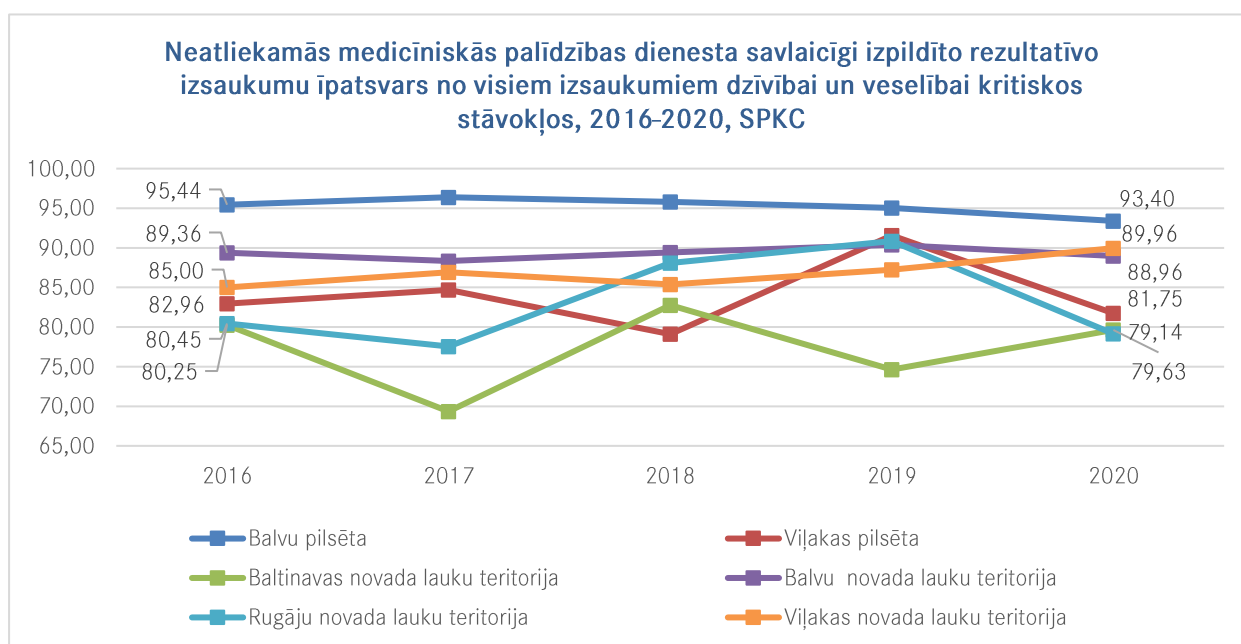
²⁴ pašvaldības sniegtā informācija

²⁵ pašvaldības sniegtā informācija

²⁶ SPKC

Savukārt vērtējot tendenci ar savlaicīgi izpildīto Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta (NMPD) izsaukumu īpatsvaru no visiem izsaukumiem dzīvībai un veselībai kritiskos stāvokļos, secināms, ka situācija ir kļuvusi labāka tikai Viļakas novada lauku teritorijā, kur savlaicīgi izpildīto izsaukumu īpatsvars palielinājies no 85 % līdz 89,96 % un ir otrs labākais rādītājs starp analizētajām teritorijām. Balvu pilsētā, Viļakas pilsētā, Baltinavas novada lauku teritorijā, Balvu novada lauku teritorijā un Rugāju novada lauku teritorijā savlaicīgi izpildīto izsaukumu īpatsvars no visiem izsaukumiem dzīvībai un veselībai kritiskos stāvokļos ir samazinājies, turklāt visvairāk – Balvu pilsētā (no 95,44 % līdz 93,40 %) un Rugāju novada lauku teritorijā (no 80,45 % līdz 79,14 %). Turklāt savlaicīgi izpildīto izsaukumu īpatsvara rādītājs 2020. gadā Rugāju novada lauku teritorijā ir zemākais starp analizētajām teritorijām.

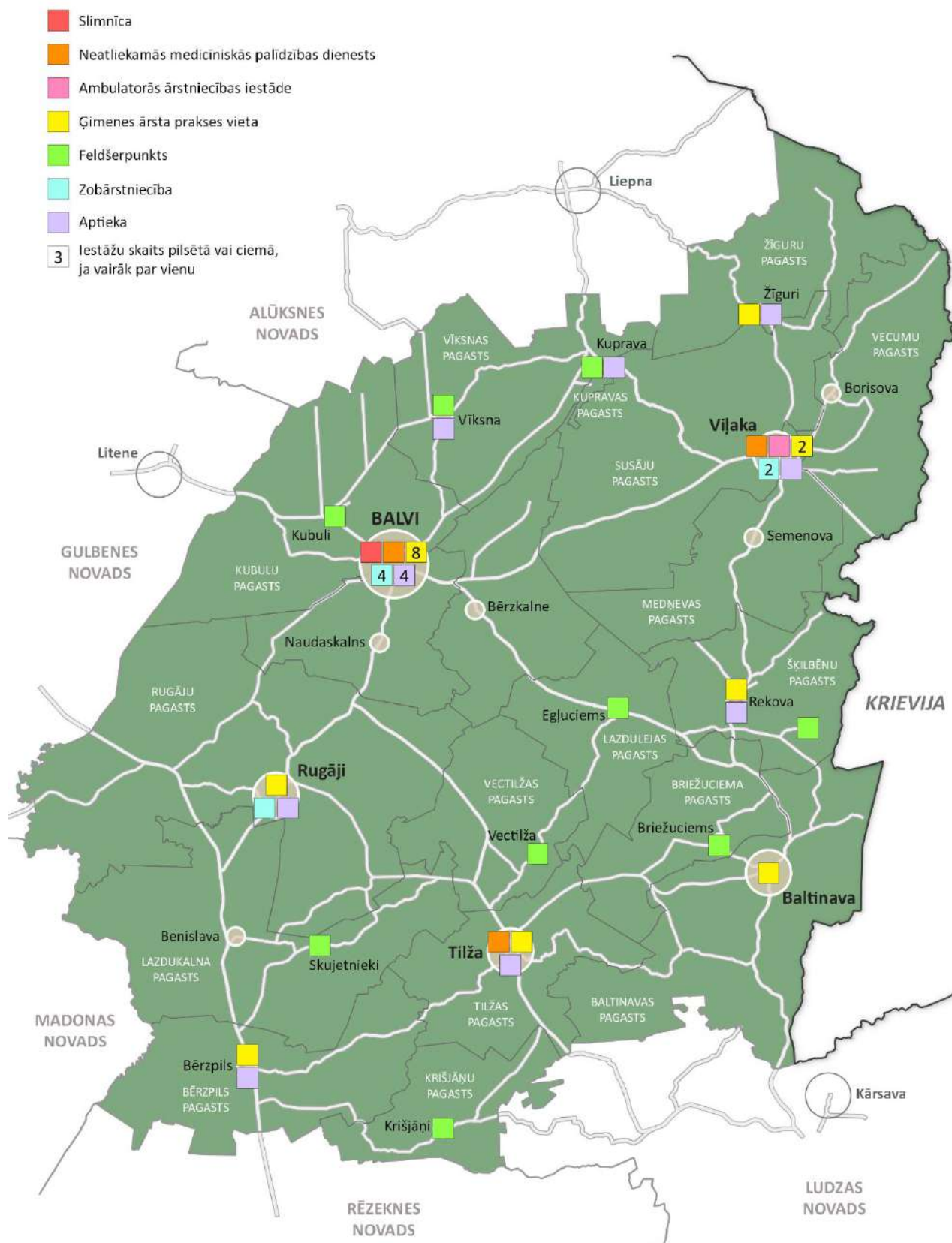
Apvienotajā Balvu novadā NMPD 3 centri – Balvu pilsētā ar divām brigādēm un pa vienai brigādei Tilžā un Viļakā. Tuvākais neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāžu atbalsta centrs atrodas Gulbenē un Rēzeknē, savukārt Vidzemes reģionālais centrs atrodas Valmierā.

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar veselības aprūpi saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- zobārstniecības aprīkojuma atjaunošana un modernizēšana. Bērnu un jauniešu zobārstniecības speciālistu piesaiste;

- medicīnas darbinieku piesaiste. Viņu algu palielināšana un/vai dzīvesvietas un darba autotransporta piešķiršana;
- feldšerpunktu pilnveide;
- medpunktu izveide katrā sociālās aprūpes centrā;
- utt.

VESELĪBAS APRŪPES INFRASTRUKTŪRA

1.6. SOCIĀLIE PAKALPOJUMI UN PALĪDZĪBA, DROŠĪBA

Balvu novada pašvaldība, veicot reorganizāciju un apvienojot 4 sociālos dienestus un to struktūrvienības, feldšerpunktus izveidoja pašvaldības iestādi „**Balvu novada Sociālā pārvalde**”, kuras darbības pamatmērķis ir nodrošināt sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu, pakalpojumu administrēšanu un koordinēt sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sistēmas izveidi. Iestādes darbības papildus mērķis ir veicināt primārās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un veselīgu dzīvesveidu pašvaldības administratīvajā teritorijā.

Balvu novada pašvaldība iedzīvotājiem šobrīd nodrošina sekojošus **sociālos pakalpojumus**:

- pansija;
- naktspatversme;
- grupu māja (dzīvoklis);
- dienas aprūpes centri;
- sociālā rehabilitācija;
- specializētās darbnīcas;
- ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija;
- aprūpe mājās (pakalpojumu sniedz biedrība „Latvijas Samariešu apvienība”);
- higiēnas pakalpojums (duša un veļas mazgāšana);
- Sociālās pārvaldes rīcībā ir specializētais autotransports.

Sociālās palīdzības pabalstu veidi:

- garantētā minimālā ienākuma pabalsts;
- mājokļa pabalsts;
- pabalsts krīzes situācijā;
- pabalsts mājsaimniecībai ar bērniem;
- pabalsts veselības aprūpei;
- pabalsts sociālās rehabilitācijas mērķu sasniegšanai;
- pabalsts personu apliecinoša dokumenta noformēšanai.

Pabalsti bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem:

- vienreizējs pabalsts patstāvīgas dzīves uzsākšanai;
- vienreizējs pabalsts sadzīves priekšmetu un mīkstā inventāra iegādei;
- pabalsts ikmēneša izdevumiem;
- mājokļa pabalsts;
- pabalsts ēdināšanas izdevumu apmaksai;
- pabalsts individuālo mācību līdzekļu iegādei;
- pabalsts mācību maksas izdevumu apmaksai;
- pabalsts veselības aprūpei.

Pabalsti audžuģimenei vai specializētajai audžuģimenei:

- pabalsts bērna uzturam;
- vienreizējs pabalsts bērna apģērba un mīkstā inventāra iegādei.

Brīvprātīgās iniciatīvas pabalstu veidi:

- pabalsts veselības aprūpei;
- pabalsts sociālās rehabilitācijas mērķu sasniegšanai;
- pabalsts mājsaimniecībai ar bērniem;
- pabalsts brīvības atņemšanas sodu izcietušai personai;
- bērna piedzimšanas pabalsts;
- apbedīšanas pabalsts;
- atlaide sociālā dzīvokļa īrniekam.

Atceres dienu pabalsti:

- pabalsts Otrā pasaules kara dalībniekiem;
- pabalsts politiski represētām personām;

- pabalsts nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem;
- pabalsts 1991. gada barikāžu dalībniekiem.

Svētku pabalsti:

- pabalsts ilgdzīvotāju sveikšanai nozīmīgās dzīves jubilejās;
- pabalsts Goda pilsoņiem.

Ģimeņu skaits, kas saņem dzīvokļa pabalstu (RAIM)

	2016	2017	2018	2019	2020
Baltinavas novads	82	77	75	69	63
Balvu novads	540	568	545	460	451
Rugāju novads	73	104	100	123	111
Viļakas novads	180	194	216	199	203

Saskaņā ar pieejamo informāciju laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgas ģimenes statusam samazinājies visos bijušajos novados, taču ģimeņu skaits, kas saņem dzīvokļa pabalstu palielinājies Rugāju novadā (no 73 līdz 111 ģimenēm) un Viļakas novadā (no 180 līdz 203 ģimenēm).

Personu skaits, kam konstatēta atbilstība trūcīgas ģimenes statusam (RAIM)

	2016		2017		2018		2019		2020	
	<i>cilvēki (LM)</i>	<i>% (RAIM apr.)²⁷</i>	<i>cilvēki (LM)</i>	<i>% (RAIM apr.)</i>	<i>cilvēki (LM)</i>	<i>% (RAIM apr.)</i>	<i>cilvēki (LM)</i>	<i>% (RAIM apr.)</i>	<i>cilvēki (LM)</i>	<i>% (RAIM apr.)</i>
Baltinavas novads	108	9,18%	94	8,20%	77	6,96%	76	7,16%	60	5,78%
Balvu novads	891	6,41%	839	6,22%	726	5,52%	656	5,07%	629	4,96%
Rugāju novads	262	10,94 %	233	10,11%	181	8,07%	171	7,80%	184	8,59%
Viļakas novads	410	7,46%	411	7,67%	413	8,01%	334	6,69%	295	6,09%

Sociālajā dzīvojamajā mājā Balvu pilsētā tiesības īrēt dzīvojamo platību ir mazaisargātām personām, bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem pēc pilngadības sasniegšanas, personām ar invaliditāti un personām, kuras aprūpē bērnu vai pilngadīgu personu ar invaliditāti.

Sociālie dzīvokļi apvienotajā Balvu novadā pieejami Krišjāņu pagastā un Kupravas pagastā, kā arī Skujetniekos – pašvaldībai piederoša daudzdzīvokļu māja, kur ir izveidots sociālais dzīvoklis, kuros tiek izmitināti trūcīgie un maznodrošinātie novada iedzīvotāji un kuriem ir nepieciešama mājas aprūpe.

Naktspatversme ir Sociālās pārvaldes struktūrvienība, kas nodrošina īslaicīgu izmitināšanu pilngadīgām personām bez noteiktas dzīvesvietas vai krīzes situācijā nonākušām personām.

Sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija:

- **Pansionāts „Balvi”** ir pašvaldības iestāde, kas nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu pilngadīgām personām.
- **Sociālās aprūpes centrs „Rugāji”** ir pašvaldības iestāde, kas nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu pensijas vecumu sasniegušām personām, pilngadīgām personām ar 1. un 2. grupas invaliditāti un krīzē nonākušām personām.
- **Viļakas sociālās aprūpes centrs** (2016. gadā tika pievienota viena struktūrvienība Šķilbēnu sociālās aprūpes māja) ir pašvaldības iestāde, kas nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu pensijas vecumu sasniegušām personām, pilngadīgām personām ar 1. un 2. grupas invaliditāti un krīzē nonākušām personām.
- **Daudzfunkcionālais sociālo pakalpojumu centrs** Balvos ir Sociālās pārvaldes struktūrvienība, kas sniedz sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem.
- **Dienas aprūpes centrs** Viļakā ir Sociālās pārvaldes struktūrvienība, kas sniedz sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem

²⁷ % no kopējā iedz. skaita (%), RAIM apr.)

- **Grupu māja** (dzīvoklis) Viļakā ir Sociālās pārvaldes struktūrvienība, kas sniedz sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem.
- **Dienas aprūpes centrs** Benislavā ir Sociālās pārvaldes struktūrvienība, kas sniedz sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personām ar garīgā rakstura traucējumiem un bērniem ar funkcionāliem traucējumiem.

Bez jau iepriekš minētajiem, novada administratīvajā teritorijā ir **vēl citi sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrētie sociālo pakalpojumu sniedzēji**²⁸ (pēc klientu grupas reģistrēts 31 pakalpojumu sniedzējs apvienotajā Balvu novadā), piemēram:

- nodibinājums „Latgales Reģionālais atbalsta centrs „Rasas pērles””;
- SIA „Latvijas Neredzīgo biedrības Rehabilitācijas centrs” Balvu filiāle;
- Šķilbēnu sociālās aprūpes māja;
- Viļakas sociālās aprūpes centrs;
- Biedrības „Latvijas Samariešu apvienība” dienesta „Samariešu atbalsts mājās” Vidzemes nodaļa;
- Balvu novada Sociālās pārvaldes Daudzfunkcionālais sociālo pakalpojuma centrs;
- Rugāju novada Sociālā dienesta Dienas aprūpes centrs;
- biedrība „Mans patvērums”;
- „Atbalsta māja Brīvupes”;
- utt.

Apvienotajā Balvu novadā 2021. gada vasarā bija reģistrēts 131 **bērns ar invaliditāti**, no tiem – Balvu novadā 87, Baltinavas novadā 2, Rugāju novadā 13, Viļakas novadā 29.

Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas uzskaitē esošo bērnu ar invaliditāti skaits sadalījumā pēc administratīvās teritorijas (VDEĀVK, jūnijs 2021)

	bērni kopā	0-6 gadi	7-9 gadi	10-12 gadi	13-15 gadi	16-17 gadi
Balvu novads	87	19	16	26	20	6
Baltinavas novads	2	1	0	1	0	0
Rugāju novads	13	4	2	1	5	1
Viļakas novads	29	8	6	7	5	3
Apvienotajā Balvu novadā	131	32	24	35	30	10

Bērna vai citas rīcībnespējīgas personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību nodrošina **Bāriņtiesa** – novada, pilsētas vai pagasta pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde. Līdz šim darbojās Bāriņtiesa katrā novadā²⁹, tādējādi nodrošinot pakalpojuma pieejamību visā apvienotā Balvu novada teritorijā:

- Baltinavas novada bāriņtiesa;
- Balvu novada bāriņtiesa (Balvu pilsēta; Balvu, Bērzkālnes, Bērzpils; Briežuciema, Krišjāņu, Kubulu, Lazdulejas, Tilžas, Vectilžas, Vīksnas pagasti);
- Rugāju novada bāriņtiesa (Rugāju un Lazdukalna pagasti);

Viļakas novada bāriņtiesa (Viļaka, Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu un Žiguru pagasti).

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar sociālajiem pakalpojumiem saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- specializēt ilgstošās sociālās aprūpes centrus, un papildināt tos ar kvalitatīvu medicīnisko un aprūpes palīdzību. Lielāks profesionāls atbalsts centriem (palīdzība ar tiesas un citiem dokumentiem). Vietu skaita palielināšana un uzņemšanas kritēriju maiņa;
- uzlabot iedzīvotāju labklājību, sniedzot sociālos pakalpojumus profesionāli, nodrošinot vienlīdzīgu sociālo pakalpojumu pieejamību visā novada teritorijā;
- aprūpes centru modernizēšana un aprīkošana – kvalitatīvs pakalpojums klientiem un labvēlīgi darba apstākļi darbiniekiem;

²⁸ vspmis.lm.gov.lv/Public/PublicetsPakalpojums

²⁹ www.bti.gov.lv/lv/latgales-regions

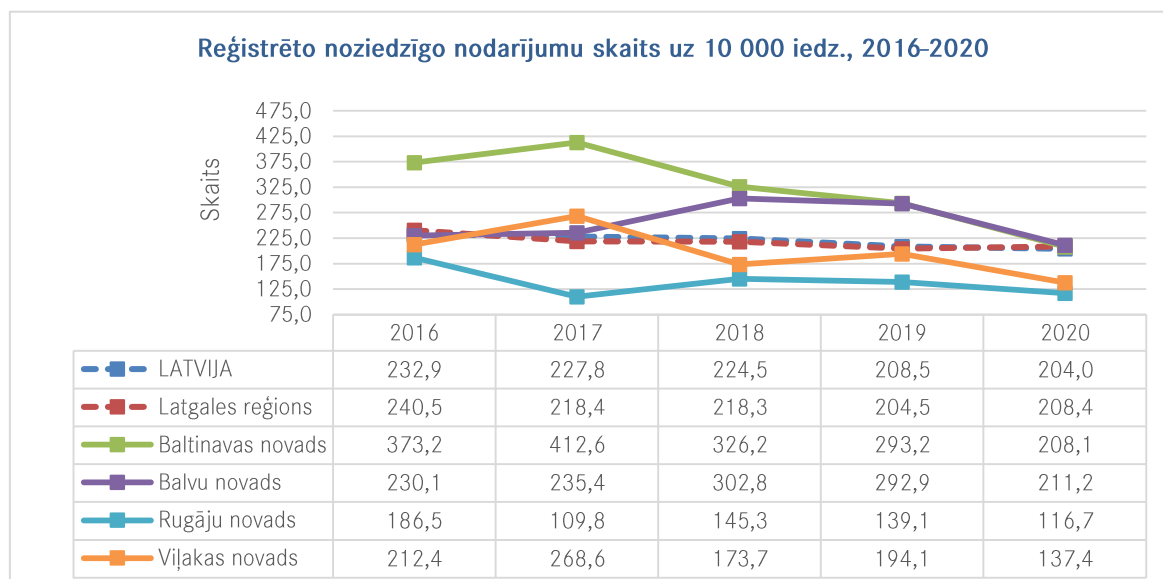
- izveidot apvienotos pakalpojumu centrus, kuros iekļautu dušas pakalpojumus, bibliotēku, interneta piekļuvi, veļas mazgāšanas u.c.
- utt.

SOCIĀLO PAKALPOJUMU/PALĪDZĪBAS INFRASTRUKTŪRA

Bijušajos novados par sabiedrisko drošību un kārtību rūpējās **pašvaldības policija** un darba organizācijas jautājumos pašvaldības policija sadarbojas ar Valsts policijas iestādēm un citām institūcijām. Lai rezultatīvāk veiktu preventīvo darbu un kontroli par to, kā tiek pildīti pašvaldības saistošie noteikumi, ir veikta teritorijas sadalīšana starp pašvaldības policijas inspektoriem.

Pašvaldības policijas apakšstruktūrvienība ir **Atskurbtuve**, kas nodrošina personu atskurbšanu no alkohola reibuma speciāli iekārtotās telpās, slēdzot patapinājuma līgumu par telpu izmantošanu. Atskurbtuves pakalpojumus izmanto arī citas pašvaldības.

Analizējot reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitu bijušajos novados, Latvijā un Latgales reģionā uz 10 000 iedzīvotājiem secināms, ka tendence ir pozitīva – reģistrēto nodarījumu skaits laika periodā no 2016. gada līdz 2020. gadam ir būtiski samazinājies.

Par **ugunsdzēsību** novadā atbild Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Latgales reģiona brigādes Balvu daļa – Tilžas postenis un Viļakas postenis³⁰ un Balvu pilsētas un novada Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība. Bijušā Rugāju novada teritorijā nebija sava ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, nepieciešamības gadījumā tika izsaukta Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Latgales reģiona brigādes Balvu nodaļa un Tilžas nodaļa.

Viļakas pilsētā atrodas Valsts **robežsardzes** Viļakas pārvalde. Funkciju kopējās izpildes jautājumos pilnvarojumu ietvaros pārvalde sadarbojas ar citām Valsts robežsardzes un Iekšlietu ministrijas struktūrvienībām, kā arī citām valsts un pašvaldību iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām, ārvalstu institūcijām.

³⁰ www.vugd.gov.lv/lv/struktura

2. VIDE UN INFRASTRUKTŪRA

2.1. DABAS RESURSI

Apvienotajā Balvu novadā meža zeme ir izplatītākais zemes lietošanas veids (~45 %), kam seko LIZ (~35 %) un purvi (~7 %).

Zemes lietošanas veidi apvienotajā Balvu novadā, 2019-2021 (VZD)

Zemes lietošanas veids	Gads			Izmaiņas	
	2019	2020	2021	ha	%
LIZ	39,7 %	35,8 %	35,6 %		
	80441 ha	85244 ha	84566 ha	4125	5,1
Mežs	41,5 %	46,6 %	46,9 %		
	84026 ha	110820 ha	111526 ha	27500	32,7
Krūmājs	3,8 %	6,8 %	6,8 %		
	7632 ha	8953 ha	8857 ha	1225	16,1
Purvs	8,3 %	6,8 %	6,8 %		
	16802 ha	16288 ha	16233 ha	-569	-3,4
Ūdens objektu zeme	2,2 %	2,5 %	2,6 %		
	4409 ha	5952 ha	6068 ha	1659	37,6
Zeme zem ēkām un pagalmiem	1,1 %	1,1 %	1,0 %		
	2290 ha	2500 ha	2492 ha	202	8,8
Zeme zem ceļiem	1,6 %	1,7 %	1,7 %		
	3296 ha	4122 ha	4139 ha	843	25,6
Pārējās zemes	1,8 %	1,7 %	1,7 %		
	3678 ha	3958 ha	3960 ha	282	7,7

Laika periodā no 2019. gada līdz 2021. gadam ievērojami palielinājušās meža zemju platības (par 32,7 %) un ūdens objektu zeme (par 37,6 %), taču samazinājušās purvu platības (par 3,4 %).

Analizējot datus bijušo novadu teritoriju griezumā, secināms, ka lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ) ievērojami vairāk ir Baltinavas novadā, meži – Viļakas novadā, savukārt purvi un krūmāji – Balvu novadā³¹. Tātad – izteikti lielāks LIZ īpatsvars ir novada dienvidaustrumu daļā, un proporcionāli vairāk mežsaimniecības – novada ziemeļaustrumu un vidus daļā.

Zemes lietošanas veidu īpatsvars (%) bijušajos novados, 2021 (VZD)

Zemes lietošanas veids	Baltinavas novads	Balvu novads	Viļakas novads	Rugāju novads
LIZ	46,60 %	38,50 %	32,10 %	29,80 %
Mežs	38,70 %	40,70 %	55,00 %	52,40 %
Krūmājs	3,80 %	4,10 %	3,10 %	3,60 %
Purvs	4,40 %	9,50 %	2,10 %	8,10 %
Ūdens objektu zeme	2,10 %	2,60 %	2,90 %	2,30 %
Zeme zem ēkām un pagalmiem	1,00 %	1,20 %	1,10 %	0,70 %
Zeme zem ceļiem	1,70 %	1,70 %	2,00 %	1,50 %
Pārējās zemes	1,70 %	1,70 %	1,70 %	1,60 %

Baltinavas novadā, salīdzinot ar pārējiem bijušajiem apvienoto Balvu novadu veidojošajiem novadiem, LIZ ir izplatītākais zemes lietošanas veids, bet Balvu, Viļakas un Rugāju novadā – mežs.

Balvu novadā nozīmīgu vietu mazo lauksaimniecības uzņēmumu vidū ieņem bioloģiskā lauksaimniecība, kas galvenokārt skaidrojams ar Eiropas Savienības atbalsta pasākumiem šī veida saimniekošanas stimulēšanai. Bioloģiskās lauksaimniecības attīstības bremsējošais faktors ir produkcijas realizācijas iespēja par atbilstošu cenu un pietiekamā apjomā.

³¹ Zemes lietošanas veidi, 2021, VZD

Viļakas novadā meža teritorijām bagātākie ir Susāju, Žīguru un Vecumu pagasti, bet lielākās LIZ platības – Šķilbēnu, Vecumu un Susāju pagastos. Arī ūdeņu teritorijas lielākās ir Žīguru pagastā un Susāju pagastā.

Visplašāk attīstītākās uzņēmējdarbības nozares ir jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība), piena lopkopība un graudaugu, pākšaugu un eļļas augu sēklu audzēšana, mežizstrāde un kūdras ieguve, kravu pārvadājumi par autoceļiem, mazumtirdzniecība. Pēc komercdarbības formām, aptuveni uz pusēm ir zemnieku saimniecības un sabiedrības ar ierobežotu atbildību, mazāk individuālo komersantu u.c.

Aizvien sakoptākā novada teritorija liecina, ka neapsaimniekotu lauksaimniecības teritoriju arī šeit paliek mazāk. Starp zemnieku saimniecībām aizvien vairāk ir spēcīgu, tirgum ražojošu uzņēmumu (tai skaitā tādi, kuri savā darbībā izmanto inovatīvas metodes ražošanas procesā, piemēram, tāda ir zemniecību saimniecība „Kotiņi”, kas ir kļuvusi arī par vienu no visapmeklētākajiem tūrisma objektiem).

Pēdējos gados aktivizējas mājražotāji un amatnieki, tādā veidā to piedāvātie lauku saimniecību labumi, bioloģiskā pārtika un amatniecības izstrādājumi papildina vietējo ražotāju tirdziņus. Saimniecībās audzē tādas netradicionālākas kultūras kā tritikāli, griķus, šķiedras linus, eļļas linus, lauku pupas, zirņus, facēliju, bišu amoliņu, kukurūzu zaļbarībai un skābbarībai. Plaši pārstāvēta ir biškopības nozare.

Jāpiemin, ka **meliorācija** daudzviet veikta vairāk kā pirms 20-25 un meliorācijas sistēmas ekstensīvās lauksaimniecības dēļ ir stipri bojātas. Līdz ar to var pieļaut, ka efektīvi strādā daļa no esošajām sistēmām, jo to kopšana ir pašu zemes īpašnieku ziņā. Aktuālo informāciju uztur Meliorācijas kadastra informācijas sistēma.

Novadā atrodas divi³² nacionālas nozīmes lauksaimniecības **polderi**:

- „Kapūnes polderis” – Lazdukalna pagasta rietumu daļā pie autoceļa P36 Rēzekne – Gulbene, pamatā tiek izmantots ganībām, pavasaros īslaicīga- applūšanas riska novēršanai;
- „Dziļāunes polderis” – Bierzpiļš pūrs (arī Bērzpils purvs), purva ziemeļu daļā ap 550 ha teritorija, nosusināta ar vaļējiem grāvjiem, dienvidaustrumu daļā izbūvēts Dziļāunes polderis.

Aktuālā informācija par **derīgajiem izrakteniem** telpiski pieejama VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (LVĢMC) tīmekļvietnē – „Derīgo izraktenu (būvmateriālu izejvielu, kūdras, sapropeļa un dziedniecības dūņu) atradņu” kartē un saskaņā ar Latvijas derīgo izraktenu atradņu reģistru³³ apvienotajā Balvu novadā ir šādas **atradnes**:

- saldūdens kaļķis – 3 atradnes (visas bij. Baltinavas novada teritorijā);
- smilts – 16 atradnes (7 bij. Balvu nov., 1 bij. Baltinavas nov., 2 bij. Rugāju nov., 6 bij. Viļakas nov.);
- smilts-grants – 13 atradnes (5 bij. Balvu nov., 1 bij. Baltinavas nov., 2 bij. Rugāju nov., 5 bij. Viļakas nov.);
- māls – 8 atradnes (2 bij. Balvu nov., 1 bij. Rugāju nov., 5 bij. Viļakas nov.).

Smilts un grants ir vispieprasītākie un visvairāk izmantotie derīgie izrakteņi. Smilts un grants ir nepieciešama ceļu būvē, to uzturēšanā, kā arī nozīmīgs celtniecības materiāls. Tie ir irdenie drupu ieži, kuri atšķiras daļiņu izmēros.

Apvienotajā Balvu novadā atrodas arī viena **nacionāli nozīmīga** derīgo izraktenu atradne – mālu atradne „Kuprava”³⁴, kurā ir izejvielas keramzīta un būvkeramikas ražošanai (netiek izmantota). Atradne atrodas trīs pagastu teritorijās – Kupravas pagastā, Susāju pagastā un Bērzkālnes pagastā.

Saskaņā ar Atradņu reģistru, apvienotajā Balvu novadā ir 11 **ūdensapgādes urbumi**³⁵:

- Balvu novadā – 6 urbumi, no kuriem diviem urbuma statuss nav zināms (~4 km uz ziemeļrietumiem no Balviem, pa ceļu Balvi-Balvu st.”; „Balvi, Bērzpils iela 56 (bij. Revolūcijas iela 56)”), trīs darbojas („Balvi, Alejas ielā 2 (privātipašums); „Balvi, Balvu ezera krastā, attīrīšanas iekārtas (PA „SAN-TEX”)”; „Balvi, Bērzpils ielā 30 (AS „Balvu Enerģija”)”) un viens ir likvidēts – „Balvi, Baznīcas ielā (PA „SAN-TEX”) (tamponēts 27.03.2009., SIA „KOLIR”).

³² likumi.lv/ta/id/257136-noteikumi-par-nacionalas-nozimes-lauksaimniecibas-teritorijam

³³ Atradņu reģistrs, LVĢMC

³⁴ likumi.lv/ta/id/247498-noteikumi-par-valsts-nozimes-derigo-izraktenu-atradnem

³⁵ Atradņu reģistrs, LVĢMC

- Baltinavas novadā – 5 urbumi, no kuriem vienam urbuma statuss nav zināms („Baltinavas kombikorma cehs”) un četri tiek izmantoti („Baltinavas ciems”; „Baltinavas ciems (MTS)”); „Baltinavas speciala internātskola”; „Baltinavas vidusskola”).
- bijušajā Rugāju novadā un Viļakas novadā neatrodas neviena ūdensapgādes urbums.

Balvu novadā ir 57 vietas, kas iekļautas piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā, no kurām 3 ir piesārņotas, bet 49 – potenciāli piesārņotas.

Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas, 2021 (LVĢMC)

	Kopā	Piesārņotās vietas	Potenciāli piesārņotās vietas
Balvu novads	41 ³⁶	1 SIA „Gulbenes degviela Plus” DUS Balvos	35
Baltinavas novads	2		2
Rugāju novads	7		7
Viļakas novads	7	2 Bāze „Kuprava” SIA „DOLO” DUS	5
Apvienotajā Balvu novadā, kopā	57	3	49

Novada centrālajā daļā un dienvidrietumu pusē lielas platības aizņem **purvi** (Mūrnieku (Lielais) purvs, Orlovas (Ērgļu), Stompaku Lutanānu, Blauzgovas, Šņitkas, Bērzpils purvs u.c.), kuros ir ievērojami kūdras krājumi, tomēr vairumā gadījumu kūdras ieguvī šajās vietās ierobežo īpaši aizsargājamo teritoriju un mikroliegumu statuss.

Apvienotajā Balvu novadā atrodas vairākas **īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT)** – ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā, lai aizsargātu un saglabātu dabas daudzveidību – retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus, dendroloģiskos stādījumus un dižkokus, kā arī sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas³⁷.

To skaitā ir 2 dabas parki, 11 dabas liegumi, 1 ģeoloģiskais objekts³⁸ (Stiglovas atsegumi – Šķilbēnu pagasts), 2 aizsargājamās alejas (Baltinavas aleja – Baltinavas pagasts; Bērzpils aleja – Bērzpils pagasts), kā arī liels skaits mikrolieguma teritoriju un aizsargājamo koku (dižkoku). Mikroliegumu teritoriju un dižkoku skaits ir samērā mainīgs lielums, tādēļ aktuālā informācija pieejama Dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols”.

Dabas parki un dabas liegumi apvienotajā Balvu novadā (DAP)

Nosaukums	Administratīvais iedalījums	Platība, ha (kopējā)	Dibināšanas gads
Aizsardzības kategorija – dabas parks³⁹			
Vecumu meži <i>Natura 2000 teritorija</i>	Vecumu pagasts, Žiguru pagasts	7842	2004
Numernes valnis <i>Natura 2000 teritorija</i>	Baltinavas pagasts; Kārsavas novada Salnavas pagasts	981	2004
Aizsardzības kategorija – dabas liegums⁴⁰			
Pokratas ezers <i>Natura 2000 teritorija</i>	Rugāju pagasts	53	1977
Posolnīca <i>Natura 2000 teritorija</i>	Žiguru pagasts	64	2004
Gruzdovas meži	Susāju pagasts	618	1999

³⁶ 5 vietas norādītas, ka nav piesārņotas

³⁷ www.daba.gov.lv/lv/par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam

³⁸ www.daba.gov.lv/lv/par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam

³⁹ Dabas parks ir teritorija laika gaitā cilvēku un dabas mijiedarbībā izveidojušos ievērojamu ekoloģisko, bioloģisko un ainavisko vērtību saglabāšanai (DAP)

⁴⁰ Dabas liegums parasti ir cilvēku maz pārveidota vai dabiska teritorija ar retām vai izzūdošām sugām un biotopiem, kurā nav ievērojama cilvēka darbība vai klātbūtne, un kur dominē dabiskie spēki un procesi (DAP)

<i>Natura 2000 teritorija</i>			
Lubāna mitrājs <i>Natura 2000 teritorija un RAMSAR teritorija (viena no sešām Latvijā starptautiski nozīmīgām mitrāju teritorijām)</i>	Bērzpils pagasts, Krišjāņu pagasts, Lazdukalna pagasts, Rugāju pagasts; Rēzeknes novada Nagļu un Gaigalavas pag.; Madonas novada Barkavas un Ošupes pagasts; Viļānu novada Dekšāres pag.; Varakļānu novada Varakļānu pag.; Lubānas novada Indrānu pagasts; Gulbenes novada Daukstu un Stradu pag.	51 344	2009
Motrines ezers <i>Natura 2000 teritorija</i>	Baltinavas pagasts	46	2004
Orlovas (Ērgļu) purvs <i>Natura 2000 teritorija</i>	Lazdulejas pagasts, Vectilžas pagasts	3229	1977
Sitas un Pededzes palīne <i>Natura 2000 teritorija</i>	Kubuļu pagasts; Gulbenes novada Litenes pagasts	865	2004
Stompaku purvi <i>Natura 2000 teritorija</i>	Lazdulejas pagasts, Bērzkalnes pagasts, Susāju pagasts, Medņevas pagasts	3885	1977
Vjadas meži <i>Natura 2000 teritorija</i>	Susāju pagasts	208	2004
Zodānu purvs <i>Natura 2000 teritorija</i>	Žiguru pagasts	98	1977

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar dabas resursiem saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- aizaugušās lauksaimniecības zemes un meliorācijas sistēmu atjaunošana;
- dabas resursu racionāla un ilgtspējīga apsaimniekošana;
- zemju, mežu, ezeru kvalitatīva apsaimniekošana;
- dabas resursu racionāla apsaimniekošana;
- utt.

2.2. PUBLISKĀ ĀRTELPA/PILSĒTVIDE UN KULTŪRVĒSTURISKIE PIEMINEKĻI

Publiskās ārtelpas jēdziens ir definēts salīdzinoši nesen⁴¹ nosakot, ka tā ir sabiedrībai brīvi vai daļēji pieejamas teritorijas un telpa, ko veido ceļi, ielas, bulvāri, laukumi, publisku ēku pagalmi, pasāžas, krastmalas, promenādes, parki, dārzi, skvēri, meži, publiskie ūdeņi un citas vietas, kas nodotas publiskai lietošanai.

Šīs teritorijas var būt gan tūrisma objekti, gan pieejamā sporta un aktīvās atpūtas infrastruktūra (arī bērnu rotaļu laukumi, peldvietas), kā arī kultūrvides publiski pieejamie resursi un citas teritorijas, tajā skaitā dabas objekti utt.

Apvienotajā Balvu novadā ir samērā daudz ezeru un pilsētu teritorijās zaļās zonas un parki, taču tās netiek pilnvērtīgi izmantotas vai arī tām nepieciešams veikt labiekārtojuma izveidi vai pilnveidi. Tāpat nepieciešams pilnveidot velo infrastruktūru un ezeru apsaimniekošanu.

Piemēram, Balvu pilsētā ir vairākas **parku un skvēru teritorijas**, taču tiek norādīts, ka trūkst parku labiekārtošanas projektu. Šeit iecienītākās atpūtas vietas ir Balvu pilsētas skvērs, kurā atrodas strūklaka „Plaukstošā ūdensroze”, Lāča dārzs (kādreizējais Balvu muižas augļu dārzs, kurā izveidots savdabīgs akmeņu dārzs ar 23 kompozīcijām), ierīkots bērnu rotaļu laukums, Balvu pilsētas parks, kurā uzstādīts vides objekts „Gaiss”, kas ir viens no pieciem jaunajiem vides objektiem Ziemeļlatgalē, kuri tapuši Balvu, Viļakas, Rugāju, Novadu kopprojekta „Loba doba Ziemeļlatgalē jeb atklāt dabas pētnieku sevi!” ietvaros. Viļākā tapis vides objekts „Ūdens” Viļakas ezera pludmalē, Baltinavā tapis objekts „Zeme”, bet Rugājos – vides instalācija „Loba doba” un vides objekts „Gaiss” Balvu pilsētas parkā – pasaulē lielākais vēja zvanu ansamblis.

⁴¹ likumi.lv/ta/id/256866-visparigie-teritorijas-planosanas-izmantosanas-un-apbuves-noteikumiFie

Kā saistošu pilsētvides elementu jāpiemin strūklakas „Ūdensroze” Balvos un „Lāsīte” blakus atjaunotajai Viļakas brīvdabas estrādei, kas iedzīvotājus un viesus priecē jau no 2018. gada, kā arī Rugāju freska – uz Rugāju novada vidusskolas ēkas gala sienas attēlotie Rugāju novada vēstures skati.

Saskaņā ar Veselības inspekcijas oficiālo peldvietu sarakstu apvienotajā Balvu novadā neatrodas neviena oficiālā peldvieta un norādītas tikai divas neoficiālās, taču kā **pludmales** tiek izmantots nefunkcionējošais Cūksalas karjers un mākslīgi izveidotā Rugāju ūdenskrātuve ar labiekārtoto pludmali, Božēvas ezers un publiskā pludmale, Viļakas ezera pludmale ar Marienhauzenas pilsdrupām utt.

Publisko ārtelpu veido arī ēkas un teritorijas pilsētvidē, kas saucamas par **degradētām**. Tās ir neizmantotās, pamestās, piesārņotās ēkas un teritorijas, kurās nepieciešams iedzīvināt jaunas funkcijas vai gluži pretēji – neizmantojamās ēkas nojaukt. Arī darba grupā tika norādīts uz degradēto teritoriju sakopšanu, tādējādi veicinot pilsētvides kopējā skata uzlabošanu.

Publiskās ārtelpas labiekārtojumam un pilnveidošanai tiek īstenotas dažādas aktivitātes, tajā skaitā ieviesti investīciju projekti, kā piemēram, Baltinavā ELFLA līdzfinansēts projekts „Bērnu rotaļu laukuma izveide Baltinavā”, kā rezultātā Baltinavas vidusskolas pagalmā ticis izveidots bērnu rotaļu laukums. Līdzīgi arī Skujetniekos, īstenojot projektu „Darām paši savam priekam”. Rotaļu laukumi projektu ietvaros izveidoti arī citās novada administratīvajās vienībās.

Zināmu vietu publiskajā ārtelpā ieņem arī **kapsētas** ar savu infrastruktūru. Kopumā apvienotajā Balvu novadā ir 102 kapsētas:

- Baltinavas novadā – 10 kapsētas;
- Balvu novadā – 43 kapsētas;
- Rugāju novadā – 26 kapsētas;
- Viļakas novadā – 23 kapsētas.

Lai arī kapsētu infrastruktūras uzlabošanā ir veikti ieguldījumi īstenojot dažādus investīciju projektus, darbs ir turpināms, lai izveidotu labiekārtotus auto stāvlaukumus, izbūvētu žogus, atjaunotu kapliņas utt.

Apvienotajā Balvu novadā uz 04.10.2021. Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes publiski pieejamā datu bāzē reģistrēts 131⁴² **piemineklis**:

- Vēsturiska notikuma vieta (1) – Piemineklis Latgales partizānu pulka karavīriem Balvos, valsts nozīmes;
- Arheoloģija (74) – 40 valsts nozīmes, 34 vietējas nozīmes;
- Arhitektūra (49) – 10 valsts nozīmes, 39 vietējas nozīmes;
- Māksla (7) – 2 valsts nozīmes, 5 vietējas nozīmes.

Kultūras pieminekļi (NKMP)

Aizsardzības Nr.	Nosaukums	Vērtības grupa
Tipoloģiskā grupa - ARHEOLOĢIJA		
308	Cirnavas senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
307	Miezāju senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
306	Kačupes senkapi (Bābu kalns)	Vietējās nozīmes
305	Derdziņu senkapi	Vietējās nozīmes
304	Kauguru kalns – pilskalns	Valsts nozīmes
303	Aizezeres senkapi	Vietējās nozīmes
302	Viļakas senkapi	Valsts nozīmes
301	Viļakas viduslaiku pils	Valsts nozīmes
300	Lavošnieku viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes
299	Ezersalas senkapi	Valsts nozīmes
298	Jaunlimesnieku senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
297	Ķeibenieku senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
296	Doņikavas senkapi (Kara kapi)	Vietējās nozīmes
295	Vedeniešu viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes
294	Tepenīcas viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes

⁴² is.mantojums.lv/

293	Aizstirnes senkapi (Vecie kapi)	Valsts nozīmes
292	Vēžu senkapi	Vietējās nozīmes
291	Mašķu senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
290	Čušļu senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
289	Dzirnavsalas apmetne	Valsts nozīmes
288	Melnolīdumu viduslaiku kapsēta (Kara kapi)	Vietējās nozīmes
287	Medņu senkapi	Vietējās nozīmes
286	Sūra apmetne	Vietējās nozīmes
285	Slotukalna senkapi	Vietējās nozīmes
284	Kozlovas senkapi (Akmeņu krasts)	Valsts nozīmes
283	Karaļa kaps - senkapi	Valsts nozīmes
282	Skandīnes senkapi	Valsts nozīmes
281	Raču Raganu kalns - kulta vieta	Vietējās nozīmes
280	Aizgalīnes senkapi (Zviedru kapi)	Vietējās nozīmes
279	Medņevas viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes
278	Medņevas senkapi (Stepu kalns, Kara kapi)	Vietējās nozīmes
277	Loginu senkapi	Valsts nozīmes
276	Lašķu senkapi (Zviedru kapi)	Vietējās nozīmes
275	Kangaru senkapi (Augsnas kalniņš)	Valsts nozīmes
274	Baznīcas vieta - kulta vieta	Vietējās nozīmes
273	Brontu viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes
272	Skubinovas viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes
271	Piestiņas apmetne	Valsts nozīmes
270	Slaveitu senkapi	Valsts nozīmes
269	Lieparu senkapi	Valsts nozīmes
268	Lagažas apmetne	Valsts nozīmes
267	Pilskalns	Vietējās nozīmes
266	Osas apmetne	Valsts nozīmes
265	Mastarīgu senkapi (Kara kapi)	Vietējās nozīmes
264	Kapūnes senkapi	Valsts nozīmes
263	Rijnieku senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
262	Pērkones Zvirbuļu senkapi	Vietējās nozīmes
261	Kara kapi - senkapi	Vietējās nozīmes
260	Krišjāņu senkapi (Kara kapi)	Vietējās nozīmes
259	Sauciema senkapi	Valsts nozīmes
258	Mistra kalns - pilskalns	Valsts nozīmes
257	Dziļnaskalns - senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
256	Daņilovkas senkapi I,II	Valsts nozīmes
255	Salas senkapi (Mēra kapi)	Valsts nozīmes
254	Bonifacovas senkapi (Priēžu saliņa)	Valsts nozīmes
253	Beļausku senkapi	Vietējās nozīmes
252	Vārenes kalns - senkapi	Valsts nozīmes
251	Upesgala apmetne	Valsts nozīmes
250	Ičas apmetne	Valsts nozīmes
249	Gribkovas viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš)	Vietējās nozīmes
248	Golvaru viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes
247	Domopoles senkapi (Kara kapi)	Vietējās nozīmes
246	Berzīnes pilskalns (Starij Zamok)	Valsts nozīmes
245	Silakroga viduslaiku kapsēta	Vietējās nozīmes
244	Mežariju senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
243	Mozīņu senkapi (Kara kapi)	Vietējās nozīmes
242	Pilskalns	Valsts nozīmes
241	Cepures kalns - kulta vieta	Vietējās nozīmes
240	Lācupes viduslaiku kapsēta (Kara kapi)	Vietējās nozīmes
239	Alotāju kalns - pilskalns	Valsts nozīmes
238	Aizelšķņu senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes
237	Puncuļevas pilskalns	Valsts nozīmes
236	Lukstenieku senkapi (Kara kapi)	Valsts nozīmes

235	Ķeišu senkapi (Kapu kalns, Bērzu kalns)	Vietējās nozīmes
Tipoloģiskā grupa – MĀKSLA		
8633	Kancele	Vietējās nozīmes
8632	Altāri (3)	Vietējās nozīmes
8626	Altāris	Vietējās nozīmes
8618	Ērģeles	Vietējās nozīmes
8616	Ērģeles	Vietējās nozīmes
2957	Vitrāžas (13)	Valsts nozīmes
2956	Ērģeles	Valsts nozīmes
Tipoloģiskā grupa – VĒSTURISKA NOTIKUMA VIETA		
9285	Piemineklis Latgales partizānu pulka karavīriem Balvos	Valsts nozīmes
Tipoloģiskā grupa – ARHITEKTŪRA		
8320	Nagli (Reibānu) kapu kapliča	Vietējās nozīmes
2881	Mežariju vējdzirnavas	Vietējās nozīmes
2880	Vīksnas pareizticīgo baznīca	Vietējās nozīmes
2879	Skola	Vietējās nozīmes
2878	Viļakas slimnīcas morgs	Vietējās nozīmes
2877	Viļakas pareizticīgo baznīca	Valsts nozīmes
2876	Viļakas katoļu baznīca	Valsts nozīmes
2875	Viļakas katoļu draudzes mācītājmāja	Vietējās nozīmes
2874	Viļakas luterāņu baznīca	Vietējās nozīmes
2873	Parks	Vietējās nozīmes
2872	Žogs	Vietējās nozīmes
2871	Saimniecības ēkas (2)	Vietējās nozīmes
2870	Viļakas muižas apbūve	Vietējās nozīmes
2869	Viļakas pilsdrupas	Valsts nozīmes
2868	Tilžas vecais luterāņu draudzes nams	Vietējās nozīmes
2867	Tilžas katoļu baznīca	Valsts nozīmes
2866	Tilžas draudzes skola, vēlāk pareizticīgo baznīca	Vietējās nozīmes
2865	Tilžas (Kokorevas) luterāņu baznīca	Vietējās nozīmes
2863	Rugāju pareizticīgo baznīca	Vietējās nozīmes
2862	Rugāju pagasta valdes ēka	Vietējās nozīmes
2861	Pokratas kapu kapliča	Vietējās nozīmes
2860	Andzelmas Limanānes sēta	Vietējās nozīmes
2857	Annas Lužas sēta	Vietējās nozīmes
2856	Anastāsijas Losānes sēta	Vietējās nozīmes
2855	Zenona Čudarāna sēta	Vietējās nozīmes
2854	Augustovas katoļu baznīca	Vietējās nozīmes
2853	Putrānu kapu kapliča	Vietējās nozīmes
2850	Kungu māja	Vietējās nozīmes
2849	Šķilbēnu muižas apbūve	Vietējās nozīmes
2848	Šķilbēnu pareizticīgo baznīca	Vietējās nozīmes
2847	Šķilbēnu (Rekovas) katoļu baznīca	Vietējās nozīmes
2846	Rekovas ambulance	Vietējās nozīmes
2845	Rekovas (Polfandera) dzirnavas	Vietējās nozīmes
2843	Salas zemnieku - zvejnieku sētu grupa – Salas ciems	Vietējās nozīmes
2842	Saksmāles kapu kapliča	Vietējās nozīmes
2841	Bonifacovas muižas kungu māja	Vietējās nozīmes
2840	Bērzu kapu kapliča	Valsts nozīmes
2839	Bērpils skola	Vietējās nozīmes
2838	Bērpils katoļu baznīca	Valsts nozīmes
2835	Klēts	Vietējās nozīmes
2834	Balvu muižas apbūve	Vietējās nozīmes
2833	Balvu luterāņu baznīca	Valsts nozīmes
2832	Balvu katoļu baznīca	Valsts nozīmes
2831	Baltinavas pareizticīgo baznīca	Valsts nozīmes
2830	Baltinavas pagasta tiesa	Vietējās nozīmes

2829	Dulbovas motordzirnavas un saimniecības ēkas (2)	Vietējās nozīmes
2828	Brieksīnes kapu kapliča	Vietējās nozīmes
2827	Baltinavas muižas parks	Vietējās nozīmes
2826	Baltinavas katoļu baznīca	Valsts nozīmes

Turpmākā teritorijas attīstības plānošanas procesā, izstrādājot teritorijas plānojumu, lokālplānojumu, detālplānojumu, nepieciešams aktualizēt šo informāciju pieprasot dokumenta izstrādes nosacījumus un datus no Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes.

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar pilsētvidi un kultūrvēsturisko mantojumu saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- konkurss, lai atbalstītu vietējās nozīmes kultūrvēsturiskos objektus;
- tūrisms jāsasaista ar citām nozarēm, piemēram, ar sportu un kultūru;
- jāizmanto vietējie dabas resursi;
- pašvaldības rīkoti konkursi novada nozīmes kultūrvēsturiskajām ēkām, jo valsts finansējums tiek piešķirts tikai valsts aizsardzībā esošiem kultūras pieminekļiem;
- publisku peldvietu ierīkošana ciemu centros. Kvalitatīvas, brīvi pieejamas, laivu ielaišanas vietas, ceļš, apgaismojums ar atjaunojamo enerģiju;
- kapu digitalizācija (piezīme: esot laba tīmekļa vietne www.cemety.lv);
- dzīvnieku staidzināšanai piemērotas un aprīkotas takas un laukumi;
- novadā esošie grausti (māju) kā problēma;
- utt.

2.3. CENTRALIZĒTIE KOMUNĀLIE PAKALPOJUMI, MĀJOKĻI, INŽENIERTEHNISKĀ INFRASTRUKTŪRA

Centralizētos pakalpojumus līdz 2021. gada 1. jūlijam pastāvošajā Balvu novadā sniedza pašvaldības aģentūra „SAN-TEX”, Rugāju novadā – Saimnieciskā nodaļa, bet Viļakas pilsētā un novadā – pagastu ciemos ūdenssaimniecības sektoru apkalpo pagastu komunālās saimniecības darbinieki, bet Baltinavas novadā nav izveidots speciāls komunālo pakalpojumu dienests, kurš nodarbotos ar ūdensvadu un kanalizācijas sistēmu uzturēšanas kārtībā – nepieciešamos darbus veic viens cilvēks.

Centralizētās ūdensapgādes izmantošana:

- Rugāju ciemā, Benislavā un Skujetniekos;
- Borisovas ciemā;
- Vecumu pagastā un bijušajā Mežvidu pamatskolas ēkā, Vecumu pagastā;
- Balvu pilsētā, pagastu administratīvajos centros un lielākajās apdzīvotajās vietās;
- Viļakas pilsētā, Kupravas, Semenovas, Rekovas, Šķilbanu, Upītes, Borisovas un Žīguru ciemos;
- Baltinavas novadā ar ūdensvadu apgādāti Baltinavas ciema teritorijā dzīvojošie iedzīvotāji.

Pārējā novada teritorijā dzeramo ūdeni lielākoties iegūst no akām vai personiskajiem dziļurbumiem.

Centralizētās kanalizācijas izmantošana:

- Rugāju ciemā, Benislavā un Skujetniekos;
- Balvu pilsētā, pagastu administratīvajos centros un lielākajās apdzīvotajās vietās;
- Susāju pagastā visi iedzīvotāji dzīvo viensētās, tāpēc netiek nodrošināta un nav nepieciešamības pēc centralizētas ūdenssaimniecības sistēmas, t.i., ūdens apgādes un kanalizācijas.

Centralizētai ūdens apgādei izmantoto arī vairākus **urbumus**, piemēram, Šķilbēnu pagasta Rekovas ciema teritorijā centralizētai ūdens apgādei tiek izmantotas pie Rekovas vidusskolas esošais urbums. Rugāju ciemā centralizēto ūdensapgādi nodrošina divi ar speciālām iekārtām aprīkoti artēziskie urbumi, kas atdzelžo ūdeni un uztur spiedienu ūdensvadā. Arī Benislavā ir divi artēziskie urbumi, savukārt Skujetniekos – viens urbums.

Arī Baltinavas centru ar dzeramo ūdeni apgādā no centra artēziskās akas, savukārt Upītes ciema ūdensapgādei tiek izmantotas 2 artēziskās akas.

Notekūdeņu savākšanas tīkli un attīrīšanas iekārtas lielā mērā ir novecojušas un notekūdeņi netiek attīrīti pietiekamā kvalitātē (piemēram, Upītes ciems). Ņemot vērā apdzīvojuma struktūru, notekūdeņu jautājums daudzās vietās tiek risināts individuāli – pamatā tās ir izsūknējamas krājbedres.

Rugāju ciemā un Benislavā attīrīšanas iekārtu kompleksā ir izbūvēta septisko notekūdeņu pieņemšanas tvertne, kas ļauj novada iedzīvotājiem nogādāt un nodot attīrīšanas iekārtās notekūdeņus no privātmāju izsmeljamās kanalizācijas bedrēm.

Centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu un pieejamības uzlabošanai īstenota virkne investīciju projekti iepriekšējos plānošanas periodos un nepieciešams darbu turpināt.

Centralizēto **siltumapgādi** izmanto Balvu pilsētā (vairāk nekā 60 % iedz.), Tilžā, Krišjāņos, Bērzpilī, Viļakas pilsētā, Kupravā un Žiguros.

Susāju pagastā, Rugāju un Lazdukalna pagastos nav pieejama centralizētā siltumapgāde, taču Rugāju ciemā, Benislavā un Skujetniekos lokālās katlu mājas ir izbūvētas izglītības, kultūras, sociālo institūciju un pašvaldības administrācijas iestādēm, kā arī dažām ciemu daudzdzīvokļu mājām.

Centralizēta autonomā siltumapgādes sistēma ir nodrošināta pašvaldības ēkām Viļakā, Šķilbēnu, Medņevas un Vecumu pagastos.

Baltinavas novada domes, vidusskolas ēkas, muzejs, Mūzikas un mākslas skola izveidojis katra savu individuālu centralizētās apkures sistēmu, kurās arī par kurināmo izmanto malku.

Daļa siltumapgādes tīklu ir atjaunoti, bet pārējie ir novecojuši un ir nepieciešama to pārbūve. Lielākajai novada mājāsaimniecību daļai ir individuālā apkure ar malkas vai cita kurināmā krāsnīm.

Elektroapgādes struktūru novadā lielākoties veido 20kV un 0,4kV kabeļlīnijas un tām piederošās transformatoru apakšstacijas. Novada teritoriju daļēji šķērso arī augstsprieguma 330 kV elektrolīnija un 110 kV elektrolīnija (nešķērsojot Rugāju pagasta un Lazdukalna pagasta teritoriju).

Esošais elektroapgādes tīklu izvietojums un pieejamās jaudas nodrošina esošo elektroenerģijas patērētāju pieprasījumu un neierobežo jaunu pieslēgumu veidošanu, taču liels daudzums gaisvada līniju apgrūtina lauksaimniecības darbus zemniekiem.

Uz 2021. gada 1. oktobri Balvu novadā ir aktīvas 27 elektrolīniju pārbūves, ko veic AS „Sadales tīkls”⁴³, savukārt trašu un aizsargjoslu tīrīšana norit 24 vietās⁴⁴. Nepieciešams arī turpmāk veikt esošo tīklu un transformatoru punktu uzturēšanas darbus.

Balvu novada teritorijā **nav gazificēta**⁴⁵ – to nešķērso neviens maģistrālais gāzes vads. Tuvākais augstā spiediena gāzes vads, no kura būtu iespējams veidot jaunu atzaru Balvu novada virzienā, šķērso Alūksnes novada teritoriju DR – ZA virzienā. Dienvidos Balvu novada teritorijai tuvākais gāzes vads pienāk līdz Rēzeknes pilsētai. Ņemot vērā esošo sociāli ekonomisko situāciju, tuvākajos gados gāzes vada izbūve Balvu novada teritorijā nav plānota.

Novadā saglabāties Latgalei raksturīgais tradicionālais **apdzīvojums** (lauku ciemi un viensētas, viensētu grupas), kas ir latgalisko vērtību un lauku dzīvesveida pamats. Lai pašvaldība sabremzētu iedzīvotāju skaita sarukšanu, viena no iespējām ir piesaistīt jaunos speciālistus un ģimenes piedāvājot **dzīvojamās platības**. Esošās daudzdzīvokļu ēkas liela daļa ir sliktā tehniskā stāvoklī un nepieciešama to atjaunošana, tādējādi risinot arī energoefektivitātes jautājumu.

Piemērotas dzīvojamās platības nepieciešamas arī cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, tādēļ tiks īstenots projekts „Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu infrastruktūras izveide un attīstība Viļakas novadā”, kura rezultātā tiks atjaunotas un pielāgotas divas dzīvojamās mājas Viļakas pilsētā cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Šis un līdzīgi projekti ieņem arvien lielāku lomu sabiedrības izaugsmei.

⁴³ karte.sadalestikls.lv/lv/elektroliniju-rekonstrukcijas

⁴⁴ karte.sadalestikls.lv/lv/trasu-un-aizsargjoslu-tirisanu

⁴⁵ www.gaso.lv/uploads/filedir/Image/sadales_sistemas_iecirknu_darbibas_zonas.jpg

Pēc kopējās dzīvojamā fonda platības uz vienu pastāvīgo iedzīvotāju, m² Latgales reģions, salīdzinot ar valsts vidējo rādītāju un pārējiem reģioniem, ar 43 m²/past. iedz. ieņem 3. vietu no 7 (Latvijā vidējais rādītājs ar 41 m²/past. iedz. ieņem 5. vietu)⁴⁶.

Ziemeļvidzemes reģionā kvalitatīvus **atkritumu apsaimniekošanas** pakalpojumus sniedz SIA „ZAAO” – pašvaldību uzņēmums, kas ir atzīts paraugs atkritumu apsaimniekošanas nozarē Latvijā un kura kapitāldaļu turētāji ir 28 pašvaldības. Bijušajā Balvu novadā atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus veic uzņēmums SIA „Pilsētvides serviss”.

Sniegtajos pakalpojumos ietilpst atkritumu savākšana, šķirošana, transportēšana, apstrāde un noglabāšana videi draudzīgā veidā, kā arī veic sabiedrības informēšanu un izglītošanu.

Šķirošanas vietas (kontainers papīram, PET pudelēm, polietilēnam, metālam, pudeļu un burku stiklam) pieejamas⁴⁷ Kupravā (1), Žiguros (2), Borisovā (1), Viļakā (3), Semenovā (1), Rekovā (1), Šķilbēnos (1), Upītē (1), Baltinavā (3), Lieparos (1), Skujetniekos (1), Benislavā (2), Tikaiņos (1), Rugājos (6). Jāpiemin, ka bijušajā Balvu novadā atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus nodrošināja cits pakalpojumu sniedzējs. Novadā nav pieejami SIA „ZAAO” eko laukumi. Balvu pilsētā SIA „Pilsētvides serviss” nodrošina Eko laukuma pakalpojumus.

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar centralizētajiem pakalpojumiem, mājokli un inženiertehnisko infrastruktūru saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- siltumapgādes sistēmas uzlabošana, autonomie katli, kur viens kurinātājs var apkalpot vairākus katlus, automatiskā padeve;
- izglītojošie semināri par energoefektivitāti – enerģijas efektīvu izmantošanu iedzīvotājiem, sākot izglītošanu jau izglītības iestādēs, turpinot pieaugušo mērķa grupās darba kolektīvos, bezdarbniekiem un pensionāriem;
- viedi risinājumi ielu apgaismojumam;
- pagastos nepieciešams vairāk domāt par iespēju pieslēgties pie attīrīšanas iekārtām vai arī atbalstīt privātmāju kooperāciju (piemēram, trīs privātmājas izveido savas mini attīrīšanas iekārtas);
- atkritumu šķirošana, uzturēt esošo sistēmu un to uzlabot. Valsts līmenī būtu svarīgi paplašināt plastmasu veidu pārstrādi, jo šobrīd tikai atsevišķa plastmasa veidus pārstrādā kā PET, HDPE, LDPE, bet būtu nepieciešams plastmasas veidu pārstrādi paplašināt. Svarīgi būtu arī izveidot iespēju šķirot atkritumus – drēbes un apavus;
- atkritumu apsaimniekošanas laukumi, *zero waste*, šķirošana. Jāsamazina atkritumu apjomi;
- notekūdeņu apsaimniekošanas problēmu risināšana apdzīvotās vietās, kur nav izbūvēta centralizētā kanalizācijas sistēma;
- utt.

2.4. TRANSPORTS UN MOBILITĀTE

Svarīgs novada attīstības priekšnoteikums ir iekšējās un ārējās sasniedzamības nodrošināšana. Apdzīvoto vietu sasniedzamības nodrošināšanai galvenā loma ir autoceļiem. Bijušajā Rugāju novadā esošais autoceļu tīkls ir pietiekami attīstīts un funkcionāls visu attīstības centru sasniegšanai, taču radikāli jāpaaugstina to kapacitāte un kvalitāte, atjaunojot atsevišķus posmus, uzlabojot segumus⁴⁸. Līdzīga situācija ir arī Baltinavas novadā – pašvaldības autoceļu stāvoklis ir neapmierinošs. Ceļu uzturēšanu un remontu veic Baltinavas novada pašvaldība ar savu tehniku un darbaspēku. Nepieciešams atjaunot caurtekas, grāvjus, ceļu grants kārtu utt. Bijušajā Balvu novadā arī ir nolietojusies ceļu infrastruktūra – aptuveni 90 % pašvaldības ceļu un ielu infrastruktūrai ir nepieciešama seguma pārbūve vai remonts.

⁴⁶ Dzīvojamais fonds reģionos gada beigās, STAT

⁴⁷ www.zaao.lv/privatpersonam/interaktiva_karte

⁴⁸ dati.rugaji.lv/Publikais%20parskats%202020.pdf

Balvu pilsētas attālums līdz galvaspilsētai ir 227 km (šāds novietojums pilsētu ierindo piecu no Rīgas vistālāk esošo attīstības centru skaitā), 80 km attālumā no Rēzeknes, kas ir tuvākais nacionālas nozīmes attīstības centrs.

Tuvākie reģionālas nozīmes attīstības centri ir Alūksne, Gulbene, Madona un Ludza. 37 km attālumā atrodas Latvijas–Krievijas robežpunkts „Vientuļi”.

Nozīmīgākie novada teritoriju šķērsojošie **reģionālie autoceļi**:

- P35 Gulbene–Balvi–Viļaka–Krievijas robeža (Vientuļi);
- P36 Rēzekne–Gulbene, P42 Viļaka–Zaiceva–Krievijas robeža (Pededze);
- P46 Dubļeva–Cērpene, P47 Balvi–Kapūne;
- P45 Viļaka–Kārsava („Austrumu stīga”);
- P42 Viļaka–Zaiceva–Krievijas robeža;
- P48 Kārsava–Tilža–Dubļukalns.

Balvu novadā ir ļoti maz ierīkoti vai atdalīti joslu uz ielu trotuāriem vai brauktuvēm speciāli velosipēdu satiksmei, kas ir būtisks trūkums un ierobežojums tūrisma un atpūtas jomas attīstībai. Velosipēdistiem un gājējiem dalīts ceļš 2,2 km garumā ierīkots tikai Balvos no pilsētas robežas līdz Šķērsielai pie parka.

Novads austrumos 66,6 km garumā robežojas ar Krievijas Federāciju, kas ir arī Eiropas Savienības ārējā robeža. Ar Krievijas Federāciju 15 km gara robeža ir Žīguru pagastam, 36,6 km – Vecumu pagastam un 15 km – Šķilbēnu pagastam.

Pašvaldības autoceļu tīkla blīvums⁴⁹ (pašvaldības autoceļu kopgarums uz 1 km²) ir samērā līdzīgs starp visiem bijušajiem novadiem – Baltinavas novadā 0,41 km/km², Balvu novadā 0,38 km/km², Rugāju novadā 0,39 km/km² un Viļakas novadā – 0,40 km/km². Līdzīga situācija ir arī ar vietējo autoceļu tīkla blīvumu – Baltinavas novadā 0,18 km/km², Balvu novadā 0,19 km/km², Rugāju novadā 0,15 km/km² un Viļakas novadā – 0,13 km/km².

Balvu novads atrodas starp trim starptautiskajiem **E ceļu tīkliem** (E ceļu tīklā galvenokārt tiek iekļauti autoceļi ar izteiktu ziemeļu – dienvidu un rietumu – austrumu virzienu)⁵⁰:

- E77 – A klases Ziemeļu–Dienvidu Eiropas autoceļš, kas savieno Pleskavu ar Budapeštu;
- E22 – Eiropas nozīmes transporta ceļš, kas šķērso Latviju no rietumiem uz austrumiem. E22 sākas Lielbritānijā un ved līdz Krievijas Federācijas vidienei;
- E262 – Eiropas nozīmes autoceļš maršrutā Kauņa–Ukmerģe–Daugavpils–Rēzekne–Ostrova.

Tāpat Balvu novads atrodas arī starp trim **TEN-T** (Eiropas transporta tīkls – Eiropas Savienības dzelzceļa, iekšējo ūdensceļu, auto, jūras, gaisa un multimodālā transporta infrastruktūras vienots tīkls) tīkla ceļiem⁵¹:

- A2 – autoceļš Rīga–Siguldas Igaunijas robeža (Veclaicene) jeb Vidzemes (Pleskavas) šoseja, kas savieno Rīgu ar Igaunijas robežu Veclaicenes pagastā;
- A12 – autoceļš Jēkabpils–Rēzekne–Ludza–Krievijas robeža (Terehova), savieno Jēkabpili (autoceļu A6) ar Rēzekni un Ludzu un tālāk ar Krievijas robežu;
- A15 – Rēzeknes apvedceļš.

Saskaņā ar VSIA „Latvijas valsts ceļi” uzturēto **“melno punktu” karti**⁵², novadā neatrodas neviens ceļa posms, kurā bieži notiek ceļu satiksmes negadījumi.

Viļakas novadu šķērsoja **dzelzceļa** līnija Gulbene – Pitalova, pasažieru vilciens bija Rīga – Gulbene – Pitalova un Rīga – Pļaviņas – Gulbene – Pitalova. Dzelzceļa stacijas bija Kupravā, Žiguros un Vecumos. Kravu un pasažieru pārvadājumi ir pārtraukti kopš 2001. gada un AS „Latvijas Dzelzceļš” neplāno dzelzceļa līnijas darbības atjaunošanu. Vietējai pašvaldībai dzelzceļa izmantošanas iespējas bija nozīmīgas – ņemot vērā, ka viens no galvenajiem ekonomiskās darbības veidiem bija mežizstrāde un kokapstrāde.

⁴⁹ RAIM

⁵⁰ lvceli.lv/celu-tikls/celu-kartes/e-celu-tikls/

⁵¹ lvceli.lv/celu-tikls/celu-kartes/tent-t-autocelu-tikls/

⁵² lvceli.lv/celu-tikls/celu-kartes/melnie-punkti/2017-2019/

Ikdienas mobilitātē arvien vairāk tiks izmantots **elektrotransports**, taču jāņem vērā iespējas ar to pilnvērtīgi pārvietoties no vienas uzlādes stacijas līdz otrai. Balvu novadā ir tikai divi⁵³ *e-mobi* tīklā esoši uzlādes punkti (Balvi, Bērzpils iela 2 un Bērzpils, Dārza iela 25A), neviens uzlādes punkts, kuru uzturētu *Elektrum*⁵⁴. Arī Bezizmešu mobilitātes atbalsta biedrības uzturētā informācija nenorāda uz vēl kādiem uzlādes punktiem novada teritorijā⁵⁵.

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar transportu un mobilitāti saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā galvenās problēmas tika identificēti šādi aspekti:

- autostāvvietas pie daudzdzīvokļu mājām;
- velosipēdu ceļu un gājēju ceļu izbūve;
- skolēnu pārvadāšanai izmantot jaunus elektromobiļus;
- elektromobiļu uzlādes stacijas;
- Austrumu stīga;
- utt.

2.5. KLIMATA PĀRMAIŅAS

Klimata pārmaiņas ir viens no lielākajiem draudiem mūsu videi, sociālajai videi un ekonomikai.

Galvenie cilvēku radīto siltumnīcefekta gāzu avoti ir⁵⁶:

- fosilo degvielu sadedzināšana elektrības ražošanai, transportā, rūpniecībā un mājāsaimniecībās;
- lauksaimniecība un zemes lietošanas pārmaiņas, piemēram, atmežošana;
- atkritumu apglabāšana zemē;
- rūpniecisko fluorēto gāzu lietošana.

Pašvaldības elektroenerģijas patēriņš (kWh, ST) (RAIM)

	2016	2017	2018	2019	izmaiņas 2019/2016
Balvu novads	1 612 962	1 615 225	1 555 633	1 604 164	-8 798
Baltinavas novads	19 107 908	19 312 671	18 897 510	18 697 198	-410 710
Rugāju novads	2 886 755	2 904 837	2 855 224	2 780 836	-105 919
Viļakas novads	7 287 295	7 357 339	7 097 753	7 060 798	-226 497

Pašvaldības elektroenerģijas patēriņš laika periodā no 2016. gada līdz 2019. gadam samazinās visos bijušajos novados, taču vidējais elektroenerģijas patēriņš uz vienu mājāsaimniecību palielinās Balvu novadā un Viļakas novadā.

Vidējais elektroenerģijas patēriņš uz vienu mājāsaimniecību pašvaldībā (kWh, ST) (RAIM)

	2016	2017	2018	2019	izmaiņas 2019/2016
Balvu novads	1 469,28	1 424,78	1 513,81	1 578,09	108,81
Baltinavas novads	1 371,57	1 334,75	1 357,08	1 363,57	-8,00
Rugāju novads	1 483,33	1 467,52	1 512,71	1 482,77	-0,56
Viļakas novads	1 188,08	1 193,69	1 230,01	1 225,59	37,51

⁵³ portal.e-mobi.lv/lv/sakumlapa/

⁵⁴ elektrikveikals.lv/lv/majai/e-auto-uzlade/e-auto-uzlades-stacijas

⁵⁵ www.e-transport.org/index.php/features-mainmenu-47/team/236-uzlades-punkti-2

⁵⁶ www.eea.europa.eu/lv/themes/climate/about-climate-change

Viens no apvienotā Balvu novada izaicinājumiem vismaz turpmākajiem 7 gadiem būs apzināt kā rīkoties, lai ikdienas darbības pēc iespējas mazāk atstātu ietekmi uz klimata pārmaiņām. Šīs darbības jau zināmā mērā tiek veiktas, piemēram, ielu apgaismojumā esošo spuldžu nomaiņa pret LED, īstenotie energoefektivitātes projekti utt., taču, ņemot vērā Eiropas savienības nosprausto ceļu nākošajam plānošanas periodam, visas darbības caurvīs klimata pārmaiņu tēma.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam un Nacionālā attīstības plāna 2027. gadam stratēģiskajos uzstādījumos ir ietverti Latvijas izvirzītie **galvenie virzieni** 2021.–2027. gada Eiropas Savienības fondu plānošanas perioda nosacījumu īstenošanai⁵⁷:

- **viedāka Eiropa** – konkurentsipējīgāka un viedāka Eiropa, veicinot inovatīvas un viedas ekonomiskās pārmaiņas un reģionālo IKT savienojamību;
- **zaļāka Eiropa** – zaļāka un noturīgāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, kurā notiek pāreja uz bezoglekļa ekonomiku neto izteiksmē, veicinot taisnīgu pārkārtošanos uz tīru enerģiju, “zaļās” un “zilās” investīcijas, aprites ekonomiku, klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām, risku novēršanu un pārvaldību un ilgtspējīgu mobilitāti pilsētvidēs;
- **savienotāka Eiropa** – ciešāk savienota Eiropa, uzlabojot mobilitāti;
- **sociālāka Eiropa** – sociālāka un iekļaujošāka Eiropa, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru;
- iedzīvotājiem **tuvāka Eiropa**, veicinot visu veidu teritoriju un vietējo iniciatīvu ilgtspējīgu un integrētu attīstību (pārkārtošanās uz klimatneitralitāti).

Lai palīdzētu Latvijas iedzīvotājiem un tautsaimniecībai labāk pielāgoties jau notiekošajām klimata pārmaiņām un tādējādi mazinātu klimata pārmaiņu radītos zaudējumus, Ministru kabinets 2019. gada 17. jūlijā ir apstiprinājis **Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam** (Plāns)⁵⁸, kura virsmērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu.

Plāns paredz ieviest vairāk nekā 80 pielāgošanās pasākumu, kas aptver gan cilvēku dzīvības, veselības un labklājības pasargāšanu no klimata pārmaiņu nelabvēlīgās ietekmes, gan tautsaimniecības spējas pielāgoties veicināšana.

Plāna īstenošanā nepieciešama plaša institūciju un arī sabiedrības iesaiste un sadarbība. Plāna ieviešanas pasākumus un uzdevumus plānots īstenot, izmantojot gan valsts un pašvaldību budžeta finansējumu, gan piesaistot ES un citu avotu finanšu līdzekļus, kā arī privāto kapitālu.

Nākamo septiņu gadu periodam Latvijas ekonomikas attīstībai būs pieejams apmēram 4,4 miljardu liels ES fondu finansējums – Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Kohēzijas fonds, Eiropas sociālais fonds. Bez iepriekš minētajiem būs pieejams arī Taisnīgas pārkārtošanās fonds, Eiropas Teritoriālās sadarbības programma u.c.⁵⁹

⁵⁷ www.esfondi.lv

⁵⁸ www.varam.gov.lv/lv/pielagosanas-klimata-parmainam

⁵⁹ www.esfondi.lv

3. EKONOMIKA

3.1. ATTĪSTĪBAS LĪMEŅA INDEKSS

Teritorijas attīstības līmeņa indekss raksturo attīstības līmeni attiecīgajā gadā, parādot teritoriju augstāku vai zemāku attīstību salīdzinājumā ar vidējo attīstības līmeni valstī. Tas ir vispārināts rādītājs, ko aprēķina atsevišķi plānošanas reģioniem, republikas pilsētām un novadiem⁶⁰.

Novadu grupas aprēķinā tiek izmantoti šādi rādītāji:

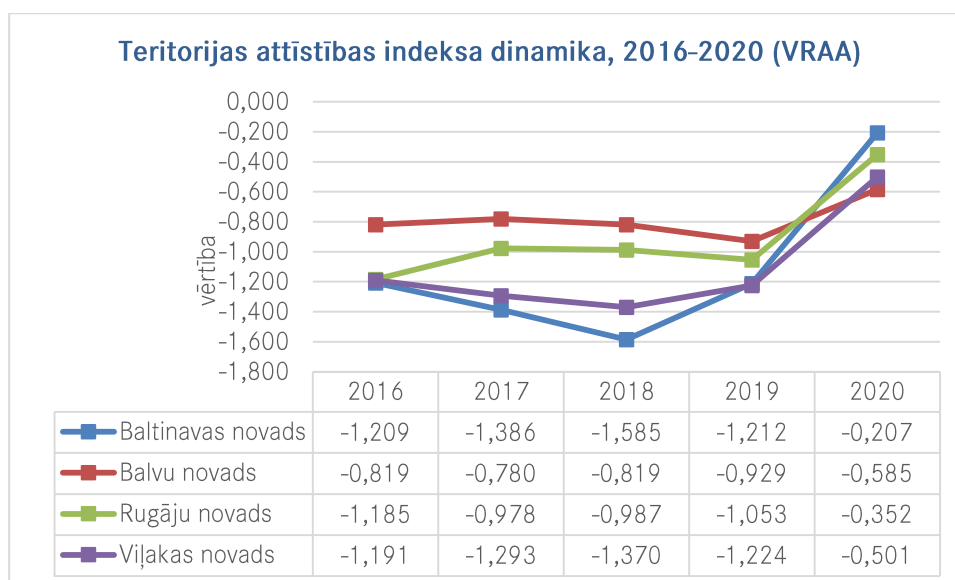
- ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotājiem, (svars – 0.25);
- bezdarba līmenis, %, (svars – 0.15);
- trūcīgo personu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā, %, (svars – 0.1);
- kopējais noziedzīgo nodarījumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem, (svars – 0.05);
- dabiskās kustības saldo uz 1000 iedzīvotājiem, (svars – 0.1);
- ilgtermiņa migrācijas saldo uz 1000 iedzīvotājiem, (svars – 0.1);
- iedzīvotāju skaits virs darbības vecuma uz 1000 darbības vecuma iedzīvotājiem, (svars – 0.05);
- iedzīvotāju ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju, euro, (svars – 0.2).

Novadu teritorijas attīstības indekss, 2016–2020 (VRAA)

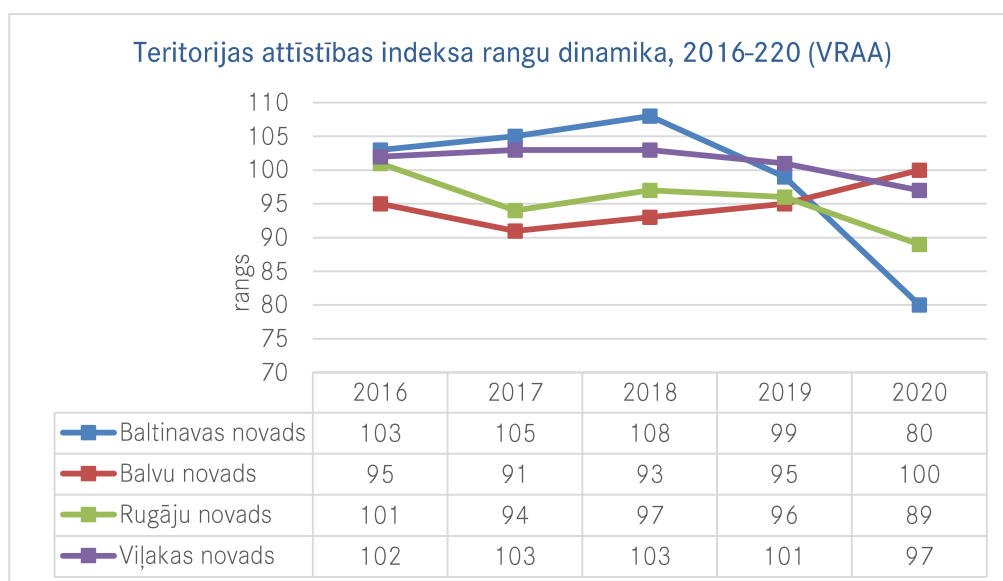
Teritorijas attīstības indeksa komponents	Baltinavas novads	Balvu novads	Rugāju novads	Viļakas novads
individuālo komersantu un komercsabiedrību komponents	0,453	-0,248	0,131	-0,172
bezdarba komponents	-0,248	-0,143	-0,101	-0,162
trūcīgo personu komponents	-0,066	-0,034	-0,164	-0,076
noziedzīgo nodarījumu komponents	-0,022	-0,025	0,050	0,034
iedzīvotāju dabiskās kustības komponents	-0,159	-0,151	-0,223	-0,105
iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas komponents	-0,204	0,001	-0,041	0,004
iedzīvotāju skaits virs darbības vecuma komponents	0,035	-0,013	0,011	-0,017
iedzīvotāju ienākuma nodokļa komponents	0,005	0,028	-0,014	-0,007
Attīstības līmeņa indekss				
Vērtība	- 0,207	- 0,585	- 0,352	- 0,501
Rangs	80	100	89	97

Teritorijas attīstības indeksa vērtības izmaiņas no 2016. gada līdz 2020. gadam ir strauji pozitīvas tieši 2019.-2020. gada laikā, kad vērtības tendence ir pozitīva visiem četriem apvienoto Balvu novadu veidojošajiem novadiem.

⁶⁰ www.vraa.gov.lv/lv/teritorijas-attistibas-indekss

Lai arī 2020. gadā indeksa vērtība un rangs visiem novadiem (rangs, izņemot Balvu novadu) ir labāks nekā 2019. gadā, tas joprojām šos četrus novadus pēc ekonomiskās attīstības starp visiem 110 Latvijas novadiem ierindo salīdzinoši zemu.

3.2. UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDE

Būtisks rādītājs, kas parāda kopējo tendenci uzņēmējdarbības vidē ir **likvidēto un reģistrēto uzņēmumu skaits**⁶¹. Apvienotajā Balvu novadā 2016. gadā uzņēmumu skaita izmaiņas bija -20 (reģistrēto un likvidēto uzņēmumu starpība), 2017. gadā -47, 2018. gadā -8 un 2019. gadā 7. Dati par 2020. gadu novadu līmenī vēl nav pieejami, taču tendence Latvijā norādīja uz zemāko reģistrēto uzņēmumu skaitu pēdējo 17 gadu laikā⁶².

Analizējot datus teritoriālo vienību līmenī, salīdzinot 2019. gada rādītāju un 2016. gada rādītāju pozitīva tendence novērojama lielākajā daļā pagastu un abās pilsētās.

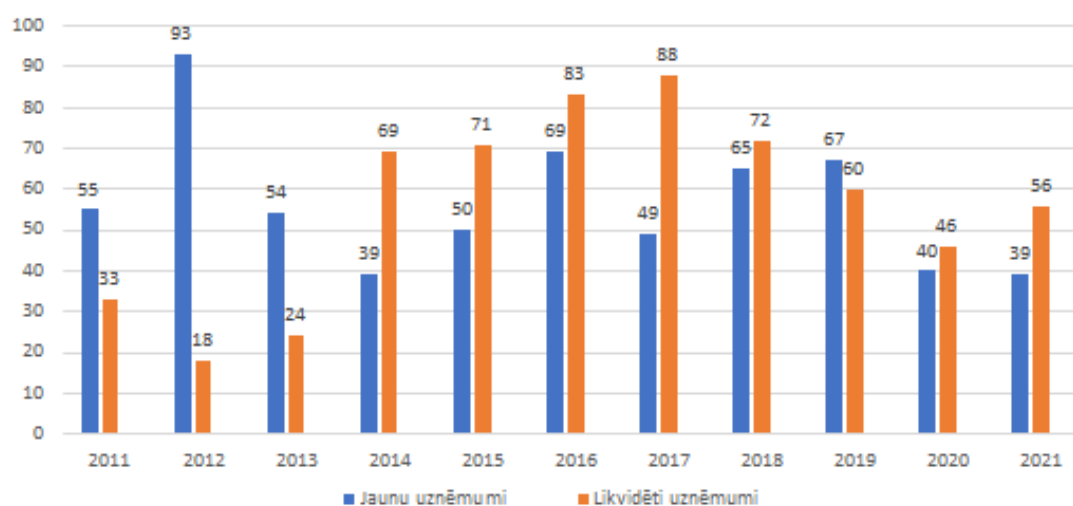
⁶¹ raim.gov.lv/lv/atr

⁶² lvportals.lv/dienaskartiba/323460-2020-gada-bijis-zemakais-jaunregistreto-uznemumu-skaitis-pedejo-17-gadu-laika-2021

Uzņēmumu skaita izmaiņas (reģistrēto un likvidēto uzņēmumu starpība),
2016-2019 (RAIM)

Teritoriālā vienība	2016	2017	2018	2019
Balvu pilsēta	-9	-13	4	-2
Balvu pagasts	-7	-1	0	0
Bērzkalnes pagasts	1	-3	0	1
Bērzpils pagasts	-1	0	0	-1
Briežuciema pagasts	0	-3	0	3
Krišjāņu pagasts	0	0	0	0
Kubulu pagasts	-3	-2	-3	1
Lazdulejas pagasts	0	0	0	9
Tilžas pagasts	1	0	0	-1
Vecilāžu pagasts	1	0	0	0
Vīksnas pagasts	-2	-2	-5	0
Viļakas pilsēta	-1	0	0	4
Kupravas pagasts	0	0	0	2
Medņevas pagasts	2	1	3	0
Susāju pagasts	2	-1	4	3
Šķilbēnu pagasts	-1	-2	-3	0
Vecumu pagasts	0	0	0	0
Žiguru pagasts	0	-1	0	-11
Baltinavas pagasts	-2	-6	-4	1
Lazdukalna pagasts	-1	-7	-7	0
Rugāju pagasts	0	-7	3	-2

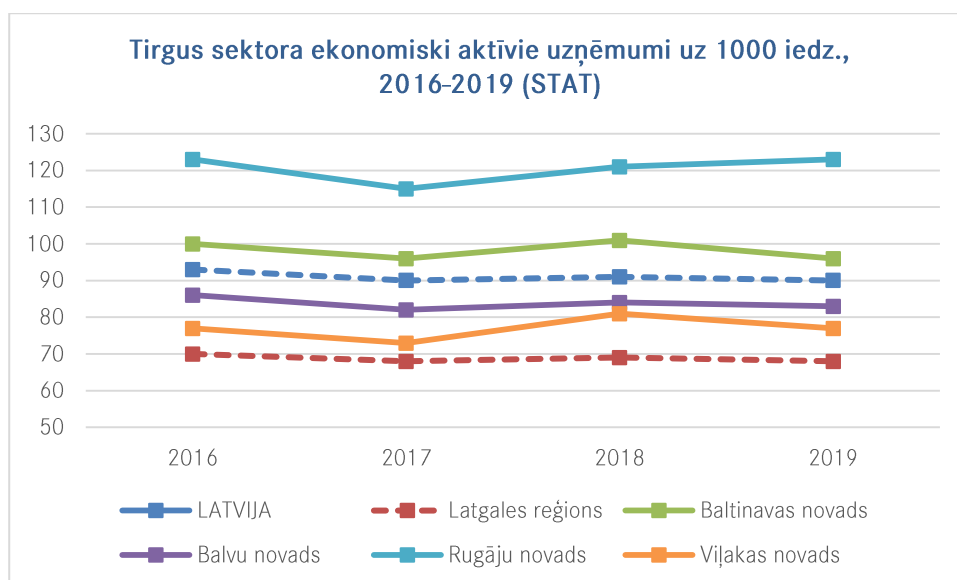
Jaunizveidotā Balva novada uzņēmumu reģistrēšanas un likvidēšanas dinamika (LURSOFT dati)

2019. gadā veiktajā pašvaldību aptaujā jautājumā par pašvaldības iespējām uzņēmējdarbības veicināšanā visas apvienoto Balvu novada veidojošās pašvaldības atbildēja, ka ir pieejams grants – biznesa ideju konkurss un ka ir pašvaldības nekustamā īpašuma (telpu) izmantošanas iespējas uzņēmējiem, taču zemes un telpu nomas atlaides kā iespēju nenorādīja neviena no četrām bijušajām pašvaldībām⁶³.

Rugāju novadā **tirgus sektora ekonomiski aktīvie uzņēmumi** uz 1000 iedzīvotājiem ir ievērojami vairāk kā pārējos apvienotā Balvu novada veidojošajos novados un arī vairāk kā Latvijā un Latgales reģionā vidēji. Visi apskatītie novadi pārspēj Latgales reģiona vidējo rādītāju tirgus sektora ekonomiski aktīvo uzņēmumu uz 1000 iedzīvotājiem skaita ziņā, kas norāda uz sabiedrības aktivitāti un pašvaldības īstenotajām aktivitātēm uzņēmējdarbības atbalstam.

⁶³ www.varam.gov.lv/lv/pasvaldibu-profilu

Uzņēmējdarbības vidi ietekmē tuvumā pieejamais darba spēks. Ziņojumā par darbaspēka migrāciju⁶⁴ redzams, ka Balvu novadā strādā pie sevis (novadā) 48,2 %, Baltinavas novadā 44,7 %, Rugāju novadā 42,3 %, bet Viļakas novadā – tikai 35,8 %.

Darbaspēka migrācija (VARAM)

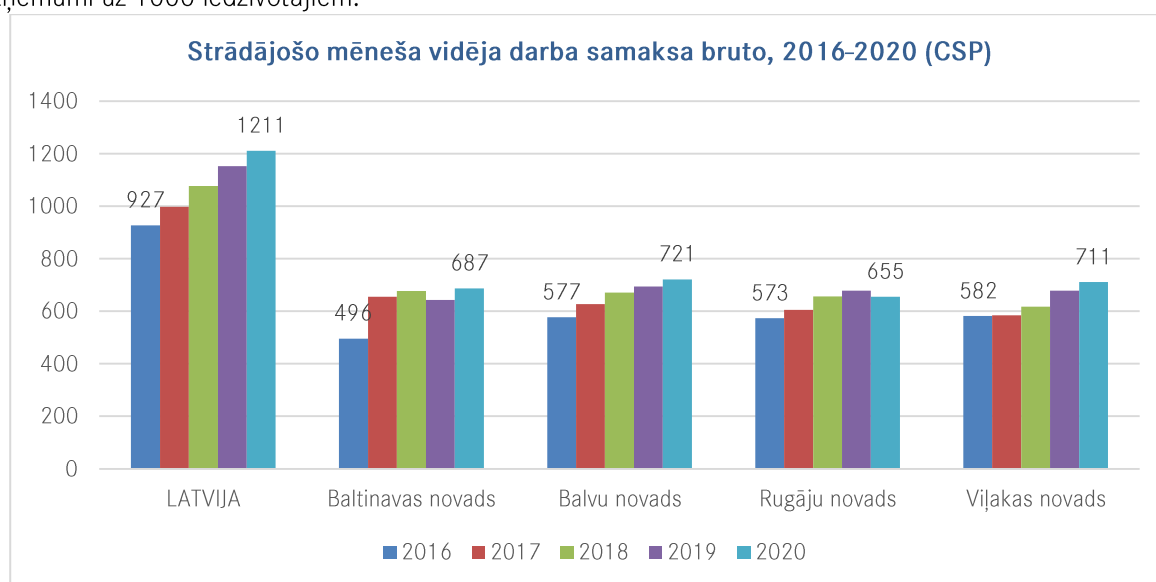
Pašvaldība	Brauc strādāt uz citām pašvaldībām		Nodrošina darbu citām pašvaldībām	
	Pašvaldība	%	Pašvaldība	%
Baltinavas novads 44,7% strādā pie sevis	Rīga	27,0%	Viļakas novads	0,8%
	Balvu novads	7,2%	Balvu novads	0,8%
	Viļakas novads	2,3%	Kārsavas novads	0,2%
	Mārupes novads	2,3%	Dagdas novads	0,06%
	Salacgrīvas nov.	2,0%	Varakļānu novads	0,05%
	Rēzekne	1,7%	Līgatnes novads	0,04%
	Jūrmala	1,0%	Smiltenes novads	0,02%
	Rēzeknes nov.	1,0%	Alūksnes novads	0,02%
	Gulbenes nov.	0,8%	Ikšķiles novads	0,01%
	Kārsavas nov.	0,8%	Rēzekne	0,01%
Balvu novads 48,2% strādā pie sevis	Rīga	30,3%	Rugāju novads	10,1%
	Mārupes novads	1,8%	Baltinavas novads	7,2%
	Rugāju novads	1,5%	Viļakas novads	6,6%
	Alūksnes novads	1,5%	Gulbenes novads	1,5%
	Ķekavas novads	1,5%	Ludzas novads	0,5%
	Rēzekne	1,3%	Kārsavas novads	0,5%
	Gulbenes nov.	1,3%	Cesvaines novads	0,5%
	Viļakas novads	1,2%	Alūksnes novads	0,4%
	Smiltenes nov.	0,9%	Lubānas novads	0,4%
	Baltinavas nov.	0,8%	Ciblas novads	0,4%
Rugāju novads 42,3% strādā pie sevis	Rīga	27,2%	Balvu novads	1,5%
	Balvu novads	10,1%	Gulbenes novads	0,2%
	Cēsu novads	2,3%	Baltinavas novads	0,2%
	Rēzekne	2,0%	Riebiņu novads	0,1%
	Gulbenes nov.	1,6%	Rēzeknes novads	0,1%
	Mārupes novads	1,2%	Viļakas novads	0,1%
	Ķekavas novads	1,2%	Alūksnes novads	0,1%
	Sīguldā novads	1,1%	Strenču novads	0,1%
	Smiltenes nov.	0,9%	Raunas novads	0,1%
	Alūksnes novads	0,8%	Varakļānu novads	0,1%

⁶⁴ www.varam.gov.lv/lv/pasvaldibu-profilu

Viļakas novads 35,8% strādā pie sevis	Rīga	35,9%	Baltinavas novads	2,3%
	Balvu novads	6,6%	Balvu novads	1,2%
	Mārupes novads	3,8%	Rugāju novads	0,2%
	Alūksnes novads	1,5%	Vārkavas novads	0,1%
	Rēzekne	1,4%	Cīblas novads	0,1%
	Ķekavas novads	1,4%	Kārsavas novads	0,1%
	Gulbenes nov.	0,9%	Garkalnes novads	0,04%
	Baltinavas nov.	0,8%	Gulbenes novads	0,04%
	Olaines novads	0,8%	Alūksnes novads	0,03%
	Daugavpils	0,8%	Dagdas novads	0,03%

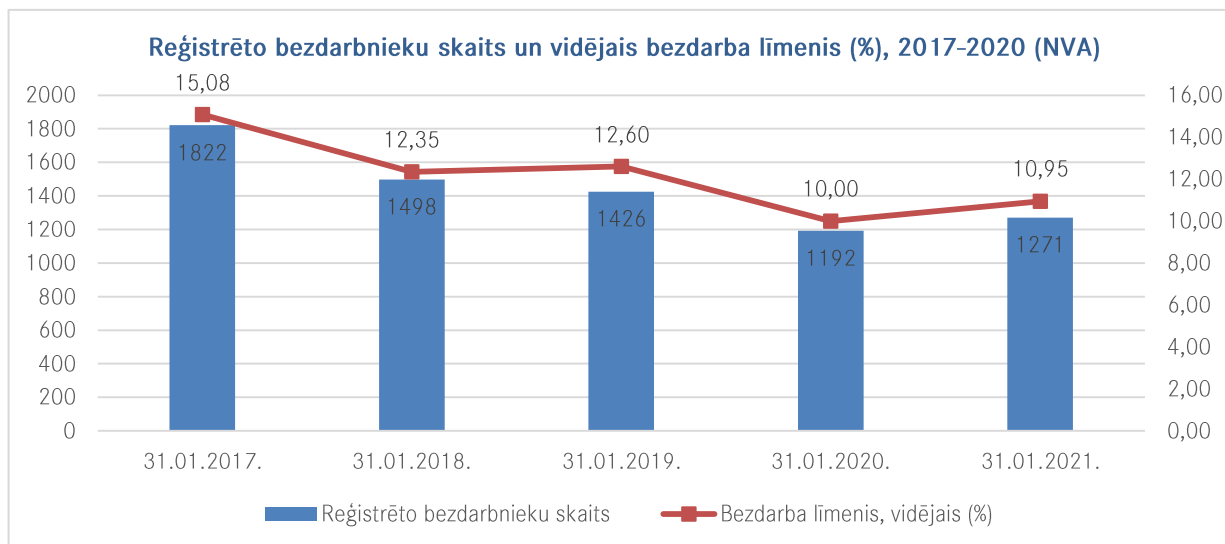
Pēc apkopotajiem datiem par novados strādājošo vidējo gada ikmēneša darba samaksu redzams, ka strādājošo darba samaksas līmenis 2020. gadā vidēji par apmēram 41 % atpaliek no strādājošo vidējās darba samaksas Latvijā, taču savā starpā tos salīdzinot atšķirības nav tik lielas.

Turklāt, neskatoties uz to, ka Rugāju un Baltinavas novados darba samaksa ir nedaudz zemāka kā Balvu un Viļakas novados, tieši Rugāju un Baltinavas novadā ir ievērojami vairāk tirgus sektora ekonomiski aktīvie uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem.

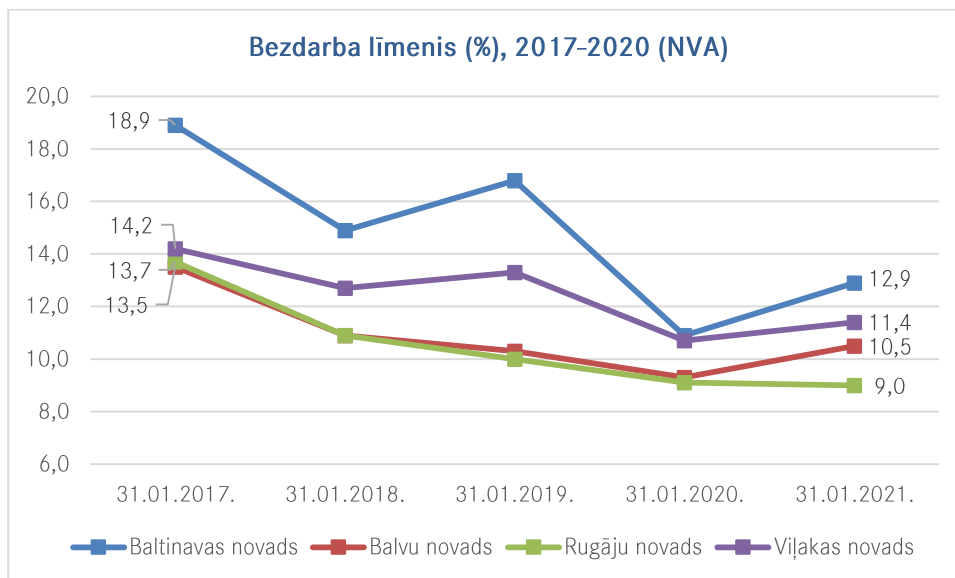
3.3. NODARBINĀTĪBA UN EKONOMISKĀ AKTIVITĀTE

Darba meklētāju skaits (bezdarbnieki) laika periodā no 2017. gada līdz 2020. gadam apvienotā Balvu novada bijušajos novados kopā ir samazinājies par 30,24 % jeb par 551 darba meklētāju (no 1822 2017. gadā līdz 1271 2020. gadā).

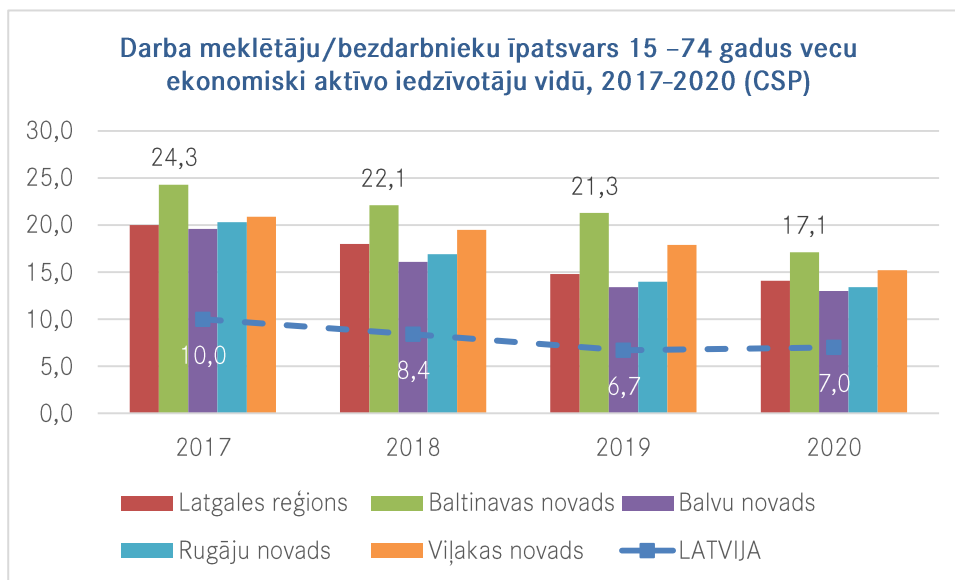

Arī bezdarba līmenis ir manāmi samazinājies šajā laika periodā, uz 2020. gada 31. janvāri sasniedzot 10,95 % (15,08% 2017. gadā), kas ir zemāks kā Latgales reģionā (13,9 %) taču joprojām ievērojami atpaliek no Latvijas vidējā rādītāja 6,4 %.

Analizējot datus detalizētākā līmenī, redzams, ka reģistrēto bezdarbnieku skaits sarūk visos bijušajos novados – Baltnavas novadā par 47 (36,72 %), Balvu novadā par 310 (29,25 %), Rugāju novadā par 76 (39,18 %), bet Viļakas novadā par 118 (30,24 %).

Bezdarba līmenis (%) bijušajos Balvu novadu veidojošajos novados augstākais gan uz 2017. gada janvāra beigām, gan uz 2021. gada janvāra beigām bijis Baltnavas novadā – attiecīgi 18,9 % un 12,9 %. Turklāt – Baltnavas novadā un Viļakas novadā uz 2019. gada janvāra beigām vērojams straujš bezdarba līmeņa pieaugums.

3.4. TŪRISMS

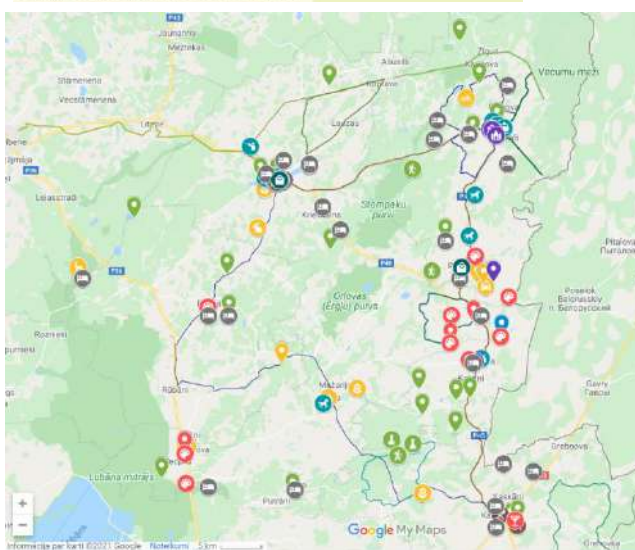
Balvu novada tūrisma piedāvājums kopš 2015. gada mērķtiecīgi tiek veidots kā tūrisma galamērķis „Ziemeļlatgale”. Regulāri tiek izstrādāti tematiskie tūrisma produkti un maršruti, aptverot Balvu, Viļakas, Rugāju, Baltnavas un arī Kārsavas novadu tūrisma objektus un pakalpojumu sniedzējus, uzņēmējus: Ziemeļlatgales garša, ekskursiju piedāvājums skolēniem, atpūta dabā Ziemeļlatgalē, piedāvājums ģimenēm ar bērniem u.c., jau sešus gadus februārī tiek rīkots pasākums „Izbaudi ziemu Ziemeļlatgalē”⁶⁵.

⁶⁵ turisms.balvi.lv/files/marsruti/Zieme%C4%BClatgales_gar%C5%A1a2021.pdf

2021. gada sākuma izveidota interaktīva Google karte ar visu jaunā, topoša Balvu novada tūrisma piedāvājumu, ietverot nelielu daļu no Kārsavas novada, veidojot funkcionālu tūrisma galamērķi un attēlojot pašreizējo situāciju: ej.uz/brivdienas_ziemellatgale.

Balvu un Viļakas pilsētas ir atpazīstamākās apdzīvotās vietas, kuras ceļotāji izvēlas, lai uzsāktu Ziemeļlatgales iepazīšanu. Lauku tūrisma piedāvājums, dabas un kultūrvēsturisko objektu apmeklēšana Balvos un Viļakā, kā arī aktīvas atpūtas pakalpojumu izmantošana ir iecienītākās tūristu izvēles novadā. Atpazīstami ir arī dažādi svētki, festivāli un citi brīvā laika pavadīšanas veidi, piemēram, Kamermūzikas festivāls Balvos, Starptautiskais tautu deju festivāls „Eima, Eima!”, dzejas dienu festivāls „Upītes Uobeļduorzs”, Motociklu

turisms.balvi.lv/1079-piedzivo-vasaru-kopa-ar-gimeni-balvu-novada
 turisms.balvi.lv/1032-dodies-daba-ziema-ziemellatgale
 turisms.balvi.lv/1038-izbaudi-ziemu-ziemellatgale-brivdienu-piedavajums-visai-gimenei-2
 turisms.balvi.lv/1023-ziemellatgale-latvijas-neatkaribai-idejas-apskates-objektiem-turisma-marsrutam
 turisms.balvi.lv/1006-braucam-ekskursija-uz-ziemellatgali-idejas-skolenu-rudens-ekskursijam

vasara, tradicionālo prasmju apgūšana (piemēram, tradicionālo muzicēšanas un dažādu amata prasmju apgūšana) u.c. Pēc tūrisma informācijas centru speciālistu novērojumiem, pierobeža joprojām ir ļoti aktuāla ceļotāju izvēle, lai dotos uz Balvu un Viļakas pusi – vietām, kur sākas Eiropas savienība un kur var sajust robežas tuvumu. Tāpat šī reģiona popularitāti kopš 2017. gada vairoja Latvijas simtgades apceļošanas akcijas, kā populārākā – 1836.lv.

Tūrisma un tūrisma uzņēmējdarbības attīstības veicināšanu nodrošina Balvu novada pašvaldības struktūrvienība „Ziemeļlatgales biznesa un tūrisma centrs”, Balvos un Viļakā darbojas tūrisma informācijas centri, Rugājos – Rugāju uzņēmējdarbības un tūrisma attīstības centrs. Pašvaldība un vairāki tūrisma pakalpojumu sniedzēji ir Latgales tūrisma asociācijas biedri, kas papildus sekmē novada popularizēšanu Latvijā un pasaulē un veicina tūristu skaita palielināšanos novadā.

Tā kā valsts politiku tūrismā Latvijā veido un īsteno Ekonomikas ministrija un LIAA Tūrisma departaments, tad *Magnetic Latvia* piedāvātajā populārajā interaktīvajā maršrutu plānotājā⁶⁶, apvienotajā Balvu novadā ir ietverti pavisam nedaudzi objekti, jo iekļaušana šajā resursā tiek vērtēta no tūrisma objekta eksportspējas un konkurētspējas aspekta, kā arī izvērtējot to atbilstību šim resursam. Līdz ar to Balvu novada tūrisma pakalpojumu sniedzējiem svarīgi pilnveidot savus produktus, celt to kvalitāti, pievienoto vērtību un konkurētspēju, lai varētu notikt to ietveršana nacionāla un starptautiska līmeņa tūrisma veicināšanas aktivitātēs. Apskatot bijušo novadu mājas lapu tūrisma sadaļu ir skaidrs, ka tūrisma piedāvājums ir daudz plašāks un konkurētspējīgāks Latvijas mērogā, tāpēc tiek stiprināta sadarbība Latgales kā reģiona tūrisma galamērķa attīstībā un popularizēšanā. Šim nolūkam labi kalpo Latgales tūrisma asociācijas administrētā platforma *Latgale.travel*. Te redzams, ka ievietotā informācija par tūrisma un atpūtas iespējām Balvu, Viļakas, Rugāju un Baltinavas apkārtnēs ir daudz plašāka.

Turpinot iepazīties ar publiski pieejamajām kartēm, AS „Latvijas valsts meži” izveidotā *LVM GEO platforma* apvienotajā Balvu novadā piedāvā 7 atpūtas vietas un 2 apskates objektus⁶⁷. Savukārt populārajā Dabas aizsardzības pārvaldes mobilajā aplikācijā „Dabas tūrisms” ir ietvertas divas nozīmīgas dabas tūrisma vietas – Stompaku purva taka un Stiglovas atsegumu taka.

Taču pasaules vispopulārākajā karšu pārlūkā *Google maps*, ko izmanto gan latviešu ceļotāji, gan ārvalstu viesi, ir pieejama informācija par lielāko daļu visu Ziemeļlatgales tūrisma objektu (pašvaldības, privāto) un šo saturu veido gan tūrisma speciālisti un paši uzņēmēji, gan lietotāji, kuri ceļo vadoties pēc šī karšu pārlūka.

Vietnē *geocaching*⁶⁸ atrodami slēpņi gan pilsētās un ciemos, gan visnotaļ nomaļās un arī unikālās vietās kā piemēram, slēpnis izvietots uz salas Viļakas ezerā. Pievienotā vērtība šim brīvā laika pavadīšanas veidam ir nokļūšana pārsteidzošās vietās – it kā *tepat blakus* jau zināmajam, taču arvien tiek atklāts kas jauns.

Balvu un Rugāju novadi kopš 2016. gada ir iesaistījušies Lubāna ezera tūrisma galamērķa attīstībā, kas ietver šo vadu teritoriju daļas, kuras atrodas Lubāna mitrējā. Kopā ar Rēzeknes, Viļānu, Lubānas, Madonas un Varakļānu novadiem ik gadus tiek veidoti mārketinga materiāli Lubāna ezera apkārtnē (līdz 30 km) esošo tūrisma uzņēmumu un objektu popularizēšanai – turisms.balvi.lv/ko-redzet-un-darit/lubana-ezera-turisma-regions.⁶⁹

Salīdzinoši jauni tūrisma produkti ir divi reģionālas nozīmes **velomaršruti**. Ziemeļlatgales velomaršruts Nr. 34 „Rypoj vasals!” ved pa Ziemeļlatgales reģionu un ceļotājus pārsteidz ar savu viesmīlību, sirsnību un nebeidzami skaisto Latgales dabu. Katrai vietai Latgalē ir sava vēsture un īpaša aura – vai tā būtu baznīca, muiža vai viensēta. Posmā no Viļakas līdz Kārsavai maršruts ved tuvu Latvijas–Krievijas robežai, kas vienlaicīgi ir arī Eiropas Savienības ārējā austrumu robeža. Šajā brauciena posmā velobraucējiem līdzi ir jābūt personu apliecinošiem dokumentiem.

⁶⁶ www.latvia.travel/lv

⁶⁷ www.lvmgeo.lv/kartes

⁶⁸ www.geocaching.com

⁶⁹ turisms.balvi.lv/1058-aktualizets-turisma-celvedis-par-atputas-iespejam-lubana-ezera-turisma-regiona

Ziemeļlatgales velomaršruts „Rypoj vasals!” (Latvijas velo karte)

Maršruts Nr. 15 „Zaļais ceļš Rīga–Pleskava” izveidots ar Latvijas-Krievijas pārrobežu sadarbības programmas 2014.-2020. gadam finansiālu atbalstu projekta „Greenways Riga-Pskov” ietvaros un 2021. gadā notikušajās Kultūras mantojuma dienā Balvu un Gulbenes novada pašvaldības sadarbībā ar Vidzemes tūrisma asociāciju aicināja interesentus iepazīšanās atpūtas velobraucienā no Viļakas līdz Gulbenei.

„Zaļais ceļš Rīga–Pleskava”

2020. gada sadarbojoties Latgales pašvaldībām, Latgales reģiona tūrisma asociācijai un Latgales reģiona partnerībā, tika uzsākts darbs pie starptautiskas nozīmes velomaršruta Eurovelo 11 Latgales posma izstrādes, marķēšanas un popularizēšanas. Velomaršuta reģionālais arzars Nr. 11 ved cauri jaunveidotajam Balvu novadam.⁷⁰

Pēdējos gados mērķtiecīgi tiek strādāts arī pie vietējās nozīmes velomaršrutu izveides un kopumā jaunveidojamā Balvu novadā ir 5 vietējās nozīmes velomaršruti, kuriem piešķirti numuri Nr. 777, Nr. 780,

⁷⁰ turisms.balvi.lv/1040-turpinas-darbs-pie-starptautiska-velomarsruta-eurovelo11-posma-markesanas-latgale

Nr. 781, Nr. 785, Nr. 788 un kuri savienojas ar reģionālajiem velomaršrutiem, tādējādi veidojot plašu tīklojumu un veicinot velotūrisma popularitāti un attīstību Ziemeļlatgalē.

Apvienoto Balvu novadu šķērso arī 2021. gadā izveidots garo pārgājienu maršruts „Ezertaka”⁷¹, kas ir viens no trim šāda veida maršrutiem Latvijā, līdz šim citos novados ir tapuši maršruti „Jūrtaka” un „Mežtaka”. „Ezertaka” astotnieka formā pārklāj gandrīz visu Latgales reģionu un kopumā veido ap 1070 km garu maršrutu.

Garos pārgājienu maršruts „Ezertaka”

Tematiskajā darba grupā, kura risināja ar tūrisma saistītos jautājumus un izaicinājumus, kā būtiskākās atziņas un priekšlikumi tika identificēti šie:

- jāturpina veidot tūrisma maršruti, lai iesaistītu un tādējādi stiprinātu mazos uzņēmējus un veicinātu ekonomisko aktivitāti novadā;
- apvienotā Balvu novada tūrisma tīmekļvietnes izveide, papildinot to ar aktuālajiem digitālajiem risinājumiem (mobilo aplikāciju, interaktīvo karti, maršrutu plānotāju u.c.);
- ceļu kvalitātes uzlabošana vai grants seguma ceļu izbūvi uz tūrisma objektiem;
- jāattīsta dabas tūrisms (infrastruktūra);
- velotūrisma infrastruktūras pilnveidošana;
- Ziemeļlatgales tūrisma zīmola izstrāde un ieviešana, lai veicinātu galamērķa atpazīstamību;
- tūrismā svarīgākais – pieejamība/sasniedzamība. Ceļš no Rīgas līdz Ziemeļlatgalei;
- tūrisma pakalpojumu eksportspējas attīstība, pilnveidošana (jaunu tūrisma pakalpojumu izveide,

4. PĀRVALDĪBA

⁷¹ latgale.travel/latgale-uzsakta-ezertakas-markesana/

4.1. PĀRVALDĪBA UN PAKALPOJUMI

Apvienotā Balvu novada pašvaldības pārvaldes struktūru veido administrācija ar tās struktūrvienībām un iestādēm:

- administrācijas sastāvā ietilpst 9 nodaļas un Valsts un pašvaldības vienotais klientu apkalpošanas centrs;
- 13 pašvaldības iestādes;
- 3 pārvaldes – pakalpojumu centri un 18 pārvaldes⁷².

Noteiktu funkciju veikšanas nodrošināšanai un nepārtrauktībai tiek saglabāta pašvaldības dalība esošajās kapitālsabiedrībās.

Pašvaldību sadarbība (līdz administratīvi teritoriālajai reformai):

- SIA „ZAAO” (Baltinavas, Rugāju, Viļakas u.c. novadu pašvaldības);
- SIA „Balvu autotransports” (Baltinavas, Balvu, Rugāju, Viļakas u. c. novadu pašvaldības);
- SIA “Balvu un Gulbenes slimnicu apvienība” (Baltinavas, Balvu, Rugāju, Viļakas u.c. novadu pašvaldības);
- Viļakas novada būvvalde (Baltinavas novada pašvaldība deleģējusi Viļakas novada pašvaldībai);
- Balvu novada Izglītības, kultūras un sporta pārvalde (Baltinavas novada pašvaldība deleģējusi Balvu novada pašvaldībai);
- Civilās aizsardzības komisija (Baltinavas, Balvu, Rugāju, Viļakas pašvaldības);
- Balvu Centrālā bibliotēka veic reģiona galvenās bibliotēkas funkcijas (Sadarbības līgumi) (Baltinavas, Rugāju, Viļakas novadu pašvaldības);
- sadarbība izglītības jomā: kopīga metodiskā apvienība, kopīgs metodiskais darbs; kopīgi kursi pedagogiem; pedagogu profesionālās kompetences pilnveides A programmu saskaņošana (Balvu novads, Baltinavas novads, Rugāju novads);
- sadarbība izglītības jomā: valsts noteikto mācību priekšmetu olimpiāžu organizēšana; centralizēto eksāmenu saņemšana Balvos (Balvu novads, Baltinavas novads, Rugāju novads, Viļakas novads);
- sadarbība izglītības jomā: sadarbība metodisko apvienību iniciētajās olimpiādēs (Balvu, Baltinavas, Viļakas novadi); centralizēto eksāmenu organizēšana, veidojot apvienotos eksāmenus (Balvu, Rugāju, Baltinavas novadi); Balvu novada pašvaldības pedagoģiski medicīniskā komisija apkalpo arī Baltinavas novadu; interešu izglītības pasākumi, konkursi, izstādes skates (Balvu, Baltinavas, Rugāju novadi);
- atskurbtuves pakalpojumu nodrošināšana (Rugāju novada pašvaldība deleģējusi Balvu novada pašvaldības Balvu pašvaldības policijai).

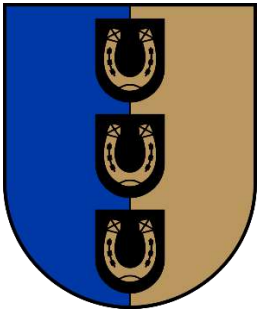
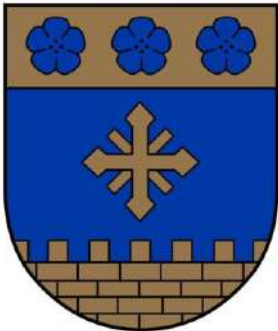
Apvienotajā Balvu novadā darbojas 5 vienotie valsts un pašvaldības klientu apkalpošanas centri – Balvos, Baltinavā, Benislavā, Rugājos un Viļakā. Tādu plānots izveidot arī Tilžā.

Līdz administratīvi teritoriālajai reformai katrai pašvaldībai darbojās sava tīmekļa vietne internetā, kā arī ir aktīvi sociālā tīkla *Facebook* konti.

Pašvaldība ir dalībnieks šādās biedrībās: „Latvijas Pašvaldību savienība”, „Eiropas reģions „Pleskava, Livonija””, Latvijas piļu un muižu asociācija, „Eiropas reģions „Ezeru zeme”, „Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera”, „Ziemeļlatgales partnerība”, „Reģionālo attīstības centru apvienība”, „Latvijas pašvaldību Izpilddirektoru Asociācija”, „Latvijas Bāriņtiesu Asociācija”, „Latvijas Pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienība”, Latgales attīstības padome, Latgales reģiona attīstības aģentūra, Latgales reģiona atbalsta centrs „Rasas pērles”, Latgales reģiona Tūrisma asociācija „Ezerzeme”, „Garnizona 9 dzīvokļu īpašnieku biedrība”.

⁷² Pielikums Balvu novada domes 2021. gada 1. jūlija saistošajiem noteikumiem Nr. 1/2021 „Balvu novada pašvaldības nolikums”

4.2. NOVADA IDENTITĀTE

Balvu novada ģerbonis	
	Melna vilka galva un austoša sudraba saule purpura sarkanā fonā. Vilka galva ir bijis Balvu pilsētas simbols jau no 1938. gada, tāpēc tas rotā arī Balvu novada ģerboni un karogu. Kādēļ tieši vilks? Izrādās, ka vilks ir ne tikai dzīvnieks, pret kuru jāizturas uzmanīgi, bet arī spēka un neatlaidības simbols, jo medījumam tas seko ilgi un pacietīgi. Melnā krāsa simbolizē gudrību. Vilka galvu papildina lecoša balta saule ar 10 stariem, kuri simbolizē pagastu skaitu: Balvu, Bērzkālnes, Bērzpils, Briežuciema, Krišjāņu, Kubulu, Lazdulejas, Tilžas, Vectilžas un Vīksnas pagastus. Saule ir gaismas, siltuma un dzīvības avots. Tā dod gaismu visiem vienādi – taisnības princips. Sudraba saule kā bagātības un auglības simbols. Taču sudrabs sūbē, tādēļ simbolizē arī cilvēka vajadzību pielikt pūles, lai to spodrinātu, un nemītīgas rūpes par izaugsmi un neatlaidīgu garu.
Baltinavas novada ģerbonis	
	Baltinavas novada ģerbonis tika izveidots 2011. gadā novada simbolikas konkursa rezultātā. Ģerbonis apstiprināts Valsts Heraldikas komisijā 2011. gada augustā un 2011. gada 17. oktobrī Kultūras ministrija ir reģistrējusi Baltinavas novada ģerboni Latvijas Republikas Ģerboņu reģistrā. Skaldīts ar zilu un zeltu; uz skaldījuma pāļa virzienā trīs melni vairodzīņi (melnā laukā zelta pakavs ar galiem uz augšu). Zilā krāsa ir Latgales reģionam raksturīga krāsa, kas izmantota gan Latgales ģerbonī, gan arī vairāku šī reģiona pilsētu, novadu un pagastu ģerboņos un tā simbolizē turību, garīgo izaugsmi, mīlestību un godprātību, veiksmi, veselību, optimismu. Zelta krāsa un pakavu figūras ņemtas no Abrenes pilsētas ģerboņa, kuras apriņķa sastāvā kādreiz ietilpa Baltinava un tie simbolizē laikmetu saikni: pagātni, tagadni un nākotni. Vairoga laukuma dalījums kopā ar vairodzīņu izvietojumu atspoguļo arī Baltinavas novada pierobežas atrašanās vietu.
Viļakas novada ģerbonis	
	Viļakas novada ģerbonis tika izveidots 2011. gadā (07.01.2011). Zilā laukā apvienots zelta bultu krusts ar šķērskrustu, zelta galvā trīs zili pieclapu linu ziedi, pēdā zelta mūris ar dzeguļiem. Spāņu vairoga formas ģerbonis simbolizē Viļakas novada Dzīvības koku, kas sadalīts trīs horizontālās laika joslās. Pēdā jeb saknē – Marienhauzenas robežcietokšņa laiks, kas ilga 400 gadus. Vidū, sirdī – kristīgo tradīciju iedzīvināšanas laiks jeb Marienhauzenas muižas laiks, kas ilga 200 gadus. Galvā jeb kronī – Latvijas valstiskuma atjaunotnes laiks, kas ilgst pēdējos 100 gadus. Ceļmalu krusts ir Latgalei un Viļakas novadam raksturīgs nesenā pagātnē piekoptās lūgšanu, bet tagad atjaunoto seno tradīciju – Maija dziedājumu Dievmātes godam vieta. Ceļmalu krusta zelta krāsa simbolizē Viļakas novada cilvēku garīgās pasaules nesatricināmās vērtības, godaprātu un mīlestību.

	Trīs zili pieclapu linu ziedi zelta galvā ir atmiņa par Abrenes apriņķa ģerboni. Trīs linu ziedi ir bijušajā Abrenes apriņķī ietilpstošās trīs pilsētas un 15 linu ziedlapiņas, tobrīd apriņķī ietilpstošie 15 pagasti. Starp tiem arī visas esošo Viļakas novadu veidojošās administratīvās vienības. Robots zelta ķieģeļu mūris simbolizē Viļakas novadu kā robežnovadu. Ķieģeļu mūris ir simbolisks Marienhauzenas robežcietokšņa fragments, kur septiņi mūra galvas ķieģeļi simbolizē esošos novada Kupravas, Medņevas, Susāju, Šķilbēnu, Vecumu un Žīguru pagastus un Viļakas pilsētu. Tie rada drošību par Latvijas Valsts ārējām robežām. Mūra 22 pamatķieģeļi simbolizē Pasaules vienotību un līdzsvaru. Robežcietokšņa mūra ķieģeļu zelta krāsa simbolizē Viļakas novada cilvēku optimismu, dinamisku garīgo enerģiju un Viļakas novada jaunas dzīves sākumu. Zils lauks simbolizē Viļakas novada cilvēku gudrību, prāta mieru un domas skaidrību. Tā ir krāsa, kas simbolizē sadarbību ar tuvākiem un tālākiem novadiem un pārnovadiem. Tā ir debesu un ūdeņu, arī Jaunavas Marijas krāsa, kurai par godu dots senais Viļakas vietas nosaukums "Marienhaus".
Rugāju novada ģerbonis	
	Rugāju novada ģerboņa galvenie elementi ir vārpa un rieksts. Vārpa atgādina par zemes svētību, darba un pārtikas vienotību, simbolizē auglību, ko nākamajai ražai dod nokopts tīrums- rugāju lauks. Divas vārpas veido latviešu rakstu zīmi jumi, kas simboliski pastiprina auglības zīmi. Vārpu jumis ietver trīs riekstus. Par gudrības koku izsenis dēvētās lazdas riekstu kodolā koncentrējas zinības, pilnība un stiprums. Lazdu rieksti izvēlēti arī no vietas nosaukuma „Lazdukalns”. Ģerboņa pamatā ir zils fons, kas simbolizē Vārnienes upi, kuras krastos atrodas abi novada pagasti- Rugāju pagasts un Lazdukalna pagasts. Zilās krāsas augstākais vēstījums ir stabilitāte un attīstība, kas ir šīs savienības lielais mērķis. Ģerbonī arī izmantotas sudraba un zelta krāsas. Sudrabs simbolizē gara gaismu, tīrību, kārtību. Sudraba un zilā krāsa norāda uz Rugāju novada piederību Latgales reģionam, jo šīs ir Latgales reģiona ģerboņa pamatkrāsas. Zelta krāsa pauž lielu iedvesmu, jaunas dzīves sākumu, kā arī balvu par paveikto.

Par jaunas identitātes nepieciešamību tika norādīts izstrādes darba grupās, cita starpā minot, ka novada simbolika ir jāveido profesionālim, ka īpašs darbs ir jāiegulda jaunās jaunā novada simbolikas gan ģerboņa, gan logo un moto izstrādē. Veidojot to balstoties uz vēsturisko datu izpēti, piemērojot mūsdienu unikalitāti, kas raksturo Balvu novadu, un veicinātu novada attīstību.

Esošās situācijas analīzes izstrādes laikā norisinās balsošana par vēlamo jauno ģerboni. Balvu novada pašvaldība saņēma 23 dažādas idejas gan no fiziskām personām, gan personu grupām. Iesūtītās idejas tiek nodotas iedzīvotāju balsošanai. Pēc iedzīvotāju balsošanas, idejas par Balvu novada ģerboņa izveidi tiks nodotas māksliniekam, kurš tās apkopos, lai piedāvātu savu redzējumu topošā Balvu novada ģerboņa izveidei, atbilstoši heraldikas nosacījumiem.

4.3. PAŠVALDĪBAS BUDŽETS

Visi apvienotā Balvu novada veidojošie bijušie novadi ir dotācijas saņēmēji no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda⁷³. Ja salīdzina proporcionāli lielāko īpatsvaru no visiem pašvaldības ieņēmumiem, tad redzams, ka Viļakas novadā šī dotācija veido salīdzinoši lielāko īpatsvaru – 2019. gadā dotācija sastāda 1 654 256EUR un tas ir 24,21% no visiem pašvaldības ieņēmumiem.

Jāpiebilst, ka dotācijas apmērs gadu no gada pieaug visos bijušajos novados, taču tās īpatsvars no visiem pašvaldības ieņēmumiem samazinās Rugāju un Viļakas novadā. Šajos divos novados arī novērojams mazākais dotācijas apmēra pieaugums laika periodā no 2016. gada līdz 2019. gadam un Rugāju novadā tas ir 155 475EUR jeb par 21,1 %, bet Viļakas novadā – 183 256EUR jeb pieaugums par 12,5 %.

**Dotācija no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda (EUR, VK)
un īpatsvars no visiem pašvaldības ieņēmumiem, 2016-2019 (% , RAIM apr.)**

Teritoriālā vienība	2016	2017	2018	2019	Izmaiņas 2019/2016	
Baltinavas novads	266 031	289 862	297 277	347 454	81 423	30,6%
	18,16%	16,01%	19,30%	17,53%		
Balvu novads	2 821 694	2 983 997	2 907 707	3 710 765	889 071	31,5%
	18,87%	18,63%	15,79%	18,19%		
Rugāju novads	735 221	745 067	714 081	890 696	155 475	21,1%
	31,20%	26,52%	25,62%	23,56%		
Viļakas novads	1 471 000	1 410 435	1 363 726	1 654 256	183 256	12,5%
	28,89%	24,89%	23,45%	24,21%		

2020. gadā **lielāko ieņēmumu daļu** Baltinavas, Rugāju un Viļakas novados veidoja transferti, bet Balvu novadā – nodokļu ieņēmumi.

Kopumā skatoties tendenci un salīdzinot 2020. gadu ar 2019. gadu, nodokļu ieņēmumi un transferti samazinājušies visos bijušajos novados, savukārt izdevumu pozīcija, kas visiem novadiem palielinājusies ir – vides aizsardzības izdevumi.

**Budžeta ieņēmumi un izdevumi, 2019-2020
(Valsts kase, pašvaldību publiskie pārskati)**

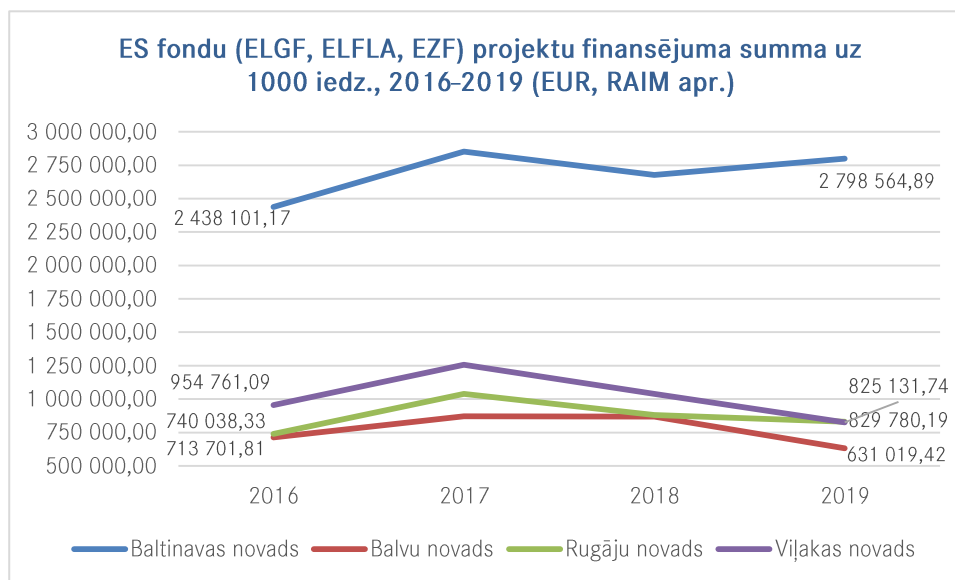
Budžeta pozīcija	Balvu novads	Rugāju novads	Baltinavas novads	Viļakas novads
Pamatbudžeta ieņēmumu veidi				
Nodokļu ieņēmumi	↘	↘	↘	↘
Nenodokļu ieņēmumi	↘	↗	↘	↗
Maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	↗	↘	↘	↗
Transferti	↘	↘	↘	↘
Ziedojumi un dāvinājumi	↗	→	↗	↘
Procentu ieņēmumi	↗		↗	↗
Pārējie ieņēmumi	↗	↘	↗	↘
Pamatbudžeta izdevumi pēc valdības funkcijām				
Izdevumi izglītībai	↘	↘	↗	↗
Vispārējo valdības dienestu izdevumi	↘	↗	↗	↗
Sabiedriskā kārtība un drošība	↗	↗	↘	↗
Ekonomiskās darbības izdevumi	↗	↗	↘	↗
Vides aizsardzības izdevumi	↗	↗	↗	↗
Pašvaldību teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas izdevumi	↗	↗	↘	↘

⁷³ RAIM

Veselības izdevumi	↘	↘	↘	↗
Atpūtas, kultūras un reliģijas izdevumi	↘	↗	↗	↘
Sociālās aizsardzības izdevumi	↗	↗	↘	↗

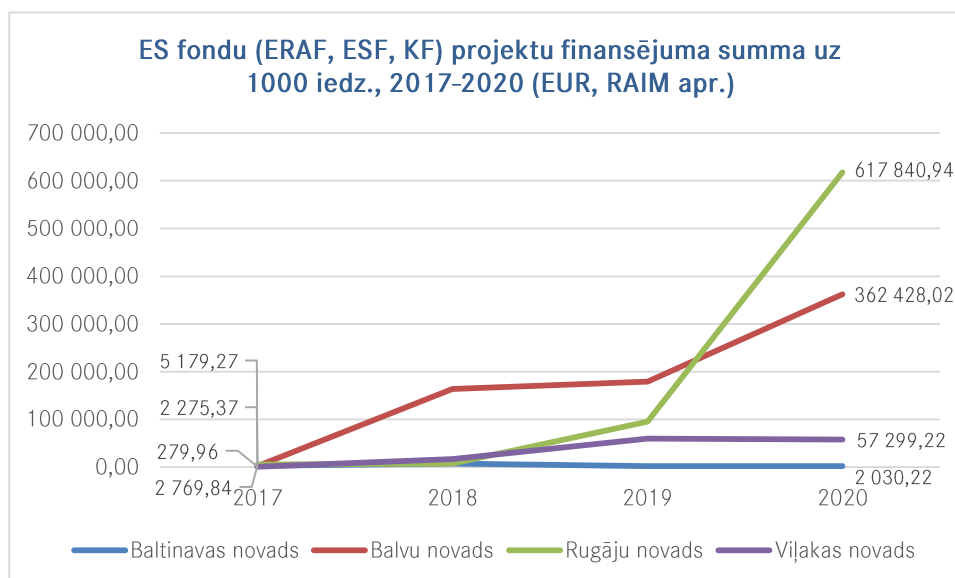
4.4. NOZĪMĪGĀKIE INVESTĪCIJU PROJEKTI

Laika periodā no 2016. gada līdz 2019. gadam bijušajā Baltinavas novadā uz 1000 iedzīvotājiem bijusi vislielākā projektu finansējuma summa Eiropas savienības fondu programmās – Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds (ELGF), Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Zivsaimniecības fonds (EZF), kā arī vērojams finansējuma pieaugums par 14,8 % (no 2 438 101,17 EUR līdz 2 798 564,89 EUR). Balvu un Viļakas novadā finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem samazinājusies attiecīgi par 11,6 % (no 713 701,81 EUR līdz 631 019,42 EUR) un 13,6 % (no 954 761,09 EUR līdz 825 131,74 EUR), bet Rugāju novadā pieaugusi par 12,1 % (no 740 038,33 EUR līdz 829 780,19 EUR).

Savukārt Eiropas savienības fondu programmās Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Kohēzijas fonds (KF) laika periodā no 2017. gada līdz 2020. gadam tikai bijušajā Baltinavas novadā finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem ir samazinājusies. Samazinājums bijis par 26,7% jeb no 2 769,84EUR līdz 2 030,22 EUR.

Pārējos bijušajos novados finansējuma summa uz 1000 iedzīvotājiem ievērojami pieaugusi.

No bijušo novadu spēkā esošo attīstības programmu investīciju plāniem kā finansiāli **nozīmīgākos īstenotos investīciju projektus** var minēt:

- Iebraucamā ceļa un izkraušanas laukuma (asfaltbetons), nekustamā īpašuma iegāde, piegulošās teritorijas sakārtošana, dienestā viesnīcu un ražošanas telpu pielāgošana, pārbūvē un būvniecība, komunikāciju izbūve, kā arī stacionārā aprīkojuma (izņemot ražošanas iekārtas), kas nepieciešams būves vai tās daļas pieņemšanai ekspluatācijā, iegāde un uzstādīšana vieglās rūpniecības attīstībai (Viļakas novadā);
- Viļakas Valsts ģimnāzijas mācību vides modernizācija (t.sk. Ergonomiskas mācību vides iekārtošana) (atbilst ERAF specifiskā atbalsta mērķim 8.1.2.2.) (Viļakas novadā);
- „Darba tirgus bez robežām (mobilitāte)” (Labour Market without Borders (Mobility) (Balvu novadā);
- Meliorācijas sistēmu atjaunošana lauksaimniecības zemēs plūdu riska mazināšanai, projekts „Koplietošanas meliorācijas sistēmu atjaunošana Balvu novadā” (Balvu novadā);
- Balvu novada grants ceļu būvniecība un pārbūve,
- Industriālās teritorijas attīstība, revitalizējot īpašumus Balvu novadā;
- Balvu Kultūras un atpūtas centra pārbūve;
- Uzņēmējdarbības attīstība Austrumu pierobežā (Balvu novads);
- Investīcijas uzņēmējdarbības dažādošanai un konkurētspējas uzlabošanai Balvu novadā;
- Balvu novada pašvaldības administrācijas ēkas energoefektivitātes paaugstināšana;
- Kultūras nama, bibliotēkas un novada administratīvās ēkas energoefektivitātes paaugstināšana un pieejamības nodrošinājums iedzīvotājiem ar kustību traucējumiem (Baltinavas novadā);
- Uzņēmējdarbības dažādošanas iespējas un ceļu kvalitātes uzlabošana (SAM 5.6.2.) (Baltinavas novadā);
- Autoceļa „Eglūsala – Žeivinieki” pārbūve (Rugāju novadā);
- Uzņēmējdarbības attīstība Austrumu pierobežā, 5.6.2. SAM „Teritorijas revitalizācija, reģenerējot degradētas teritorijas atbilstoši pašvaldību integrētajām attīstības programmām” realizēšana (Rugāju novadā);
- utt.

5. ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI

5.1. NACIONĀLĀS PRIORITĀTES

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (turpmāk – Latvijas stratēģija 2030), kas ir hierarhiski augstākais attīstības plānošanas dokuments Latvijā, izvirza septiņas galvenās prioritātes: kultūras telpas attīstība; ieguldījumi cilvēkkapitālā; paradigmas maiņa izglītībā; inovatīva un ekoeфекtīva ekonomika; daba kā nākotnes kapitāls; telpiskās attīstības perspektīva un inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība.

Attīstības centrs ir teritorija, kur ir resursu (tai skaitā cilvēkresursu), sociālo un ekonomisko aktivitāšu koncentrācija un kas veicina apkārtējās teritorijas attīstību. Valsts nozīmīgāko (primāro) attīstības centru tīklu veido starptautiskas, nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centri, jo tajos koncentrējas lielākā daļa valsts iedzīvotāju, ekonomiskā un sociālā aktivitāte.

Šis dokuments nosaka, ka Balvu pilsēta ir reģionālas nozīmes attīstības centrs, norādot, ka tas ir nozīmīgs reģiona kultūras un/vai ražošanas centrs ar attīstību sociālo infrastruktūru un daudzveidīgiem pakalpojumiem, un tās potenciāls ievērojami pārsniedz pārējo mazo pilsētu potenciālu. Tāpat stratēģiskajā dokumentā akcentēts, ka Balviem jāturpina specializēties, attīstot savstarpēji papildinošu sadarbību, tādējādi sasniedzot nacionālas nozīmes attīstības centriem līdzvērtīgu cilvēkresursu un ekonomiskās aktivitātes pievilšanas spēku.

Latvijas stratēģijā 2030 noteikts, ka vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentos nosaka novada nozīmes attīstības centrus. Atbilstoši tam, Balvu novada Stratēģijā nosakāmi novada attīstības centri, kuriem funkcionāli jāpapildina viens otru, veidojot dzīvotspējīgu preču un pakalpojumu noieta tirgu. Ar Balvu novada Stratēģiju un detalizētu teritoriju attīstības plānošanas palīdzību, novadā esošo vai potenciālo nekustamo īpašumu īpašniekiem jāpieāvā iespēja gan veidot dzīvesvietu, gan attīstīt uzņēmējdarbību tam piemērotās teritorijās. Savukārt, plānojot un īstenojot attīstību lauku teritorijās, jāparedz pasākumi lauku ekonomikas dažādošanai un pieejamo izaugsmes resursu efektīvākai izmantošanai, tādā veidā sekmējot dzīves kvalitātes uzlabošanu.

Saskaņā ar Latvijas stratēģijā 2030 noteikto Latvijas nākotnes telpisko struktūru (Telpiskās attīstības perspektīvu), Balvu novads ietilpst gan Latgales, gan Vidzemes attīstības centru funkcionālajā tīklā (Balvu pilsēta kā reģionālas novada attīstības centrs papildinās abu šo tīklu konkurētspēju, sekmējot reģionu inovatīvas uzņēmējdarbības attīstību, kā arī nodrošinot to integrāciju pārrobežu sadarbības tīklos), un tās teritorija noteikta kā lauku telpas areāls, kā arī tā iekļaujas nacionālo interešu telpā – Austrumu pierobežā. Stratēģija lauku telpas attīstībai nosaka dažādus risinājumus, tostarp lauksaimniecības zemju konsolidācijai un zemju apmežošanai, kas jārespektē un jāievērtē nosakot Balvu novada telpisko struktūru un vadlīnijas turpmākajai teritoriju attīstībai. Savukārt konkrēti teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi lauksaimniecības zemju izmantošanai un citām sabiedrībai nozīmīgām teritorijām (piemēram, dabas un kultūrvēsturiski nozīmīgām teritorijām) nosakāmi izstrādājot novada teritorijas plānojumu.

Attiecībā uz pilsētplānošanu, Latvijas stratēģijā 2030 atzīmēts, ka pilsētu attīstības plānošanā ir jānovērš pilsētu izplešanās tendences, saglabājot piepilsētas dabas resursu, kā arī piemērojot “kompaktas” pilsētas modeli ar jauktu zonējumu, dažādotu zemes izmantošanu. Uz šādu pieeju jābalsta arī Balvu novada Stratēģijas risinājumi, piemēram, neparedzot jaunas blīvas dzīvojamās teritorijas attīstību ārpus novada apdzīvotuma centriem.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (turpmāk – NAP 2027) nosaka stratēģiskos mērķus, prioritātes un uzdevumus valsts attīstībai nākamajiem septiņiem gadiem, lai panāktu Latvijas un ikviena iedzīvotāja izaugsmi un labklājības pieaugumu. NAP 2027 vadmotīvs aptver četru virzienu fundamentālas pārmaiņas un izaugsmi: „Vienlīdzības tiesības”, „Dzīves kvalitāte”, „Zināšanu sabiedrība” un „Atbildīga Latvija”.

Pašvaldības noteiktas kā līdzatbildīgās iestādes dažādu rīcības virzienu uzdevumos: ģimeņu labklājības veicināšana, labvēlīgu apstākļu radīšana ģimenes un darba dzīves saskaņošanai u.c. Kā citi uzdevumi noteikti, piemēram, remigrācijas veicināšana, sociālās politikas plānošana, darba ar jaunatni nozīmes un veidu paplašināšana un stiprināšana, pedagogu efektīva profesionālā pilnveide, digitālās transformācijas

sekmēšana uzņēmējdarbībā, aktīvās darba tirgus politikas attīstīšana, motivēt arvien lielāku iedzīvotāju daļu iesaistīties uzņēmējdarbībā, transporta sistēmas pilnveidošana, klimata pārmaiņu ietekmju mazināšana, atkritumu rašanās un apglabājamo atkritumu samazināšana, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu integrēšanu tautsaimniecības nozarēs u.c. uzdevumi. Visi šie uzdevumi ņemami vērā gan plānojot pašvaldības ikdienas darbus, gan plānojot pašvaldības ilgtermiņa attīstību, lai tā būtu saskaņā ar NAP 2027 noteiktajiem uzstādījumiem.

Balvu novada lauku teritorijas vēlamās ilgtermiņa izmaiņas pamatā saistāmas ar ekonomiskās vides un infrastruktūras attīstību. Balvu novada resurss lauku teritoriju attīstībai un visai novada teritorijai kopumā ir NAP 2027 paredzētās atbalsta iespējas lauku teritorijām – atbalsts tradicionālo lauku nozaru (lauksaimniecība, mežsaimniecība) attīstībai, atbalsts nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības veicināšanai lauku teritorijās, finansējums reģionālo un vietējo autoceļu segumu uzlabošanai, kā arī sabiedriskā transporta pakalpojumu pilnveidošanai.

Latvijas Republikas Satversmes preambulā deklarēts, ka Latvijas valsts ir izveidota, lai garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem. Latvijas stratēģijā 2030 deklarēts, ka 2030. gadā nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras vērtībās, savukārt NAP 2027 uzsvērts, ka kultūrai ir vadošā loma cilvēka intelektuālās attīstības un personības izaugsmes ceļā, tā palīdz veidot prasmes radošās darbības attīstībai, veicina ne tikai personiskās, bet arī reģionālās, nacionālās identitātes un piederības izjūtu, sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību un stiprina demokrātijas vērtības. Balvu novads atrodas Latvijas vēsturiskajā (latgaļu) kultūrtelpā, tādēļ Balvu novada Stratēģijas vadmotīvam jāturpina stiprināt piederības sajūtu, veidojot iedzīvotāju kultūras identitāti kā daļu no šīs reģionālās un lokālās identitātes, un caur kultūras mantojuma apzināšanu un kopšanu veidojot mūsdienīgu latvisko dzīvesziņu.

Balvu novada loma saistīta ar NAP2027 noteikto Austrumu pierobežas telpas perspektīvajiem attīstības virzieniem: (1) efektīva pierobežas ekonomiskā potenciāla izmantošana, stiprinot sadarbības saišu veidošanu gan ar kaimiņvalstīm, gan starp pierobežas pilsētām, apdzīvotajām vietām, lauku teritorijām; (2) teritoriju ekonomiskās dzīves un mobilitātes stiprināšana, uzlabojot pieeju ceļiem, kas ved uz attīstības centriem un (3) droša un pieejama mediju telpa pierobežā. Īstenojot Balvu novada plānošanas dokumentos izvirzītos stratēģiskos un vidēja termiņa uzstādījumus, jāveicina novada loma kopējā šīs telpas attīstībā.

Konkrētākas aktivitātes detalizētas arī dažādos nacionāla līmeņa nozaru rīcībpolitiku plānošanas dokumentos, kuru uzstādījumi jāņem vērā Balvu novada attīstības plānošanas dokumentos. Saskaņā ar Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) aplēsēm, īpaši nozīmīgi jaunajā plānošanas periodā pašvaldībām likt akcentus uz uzņēmējdarbības attīstību, klimata pārmaiņu politiku un informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT).

VARAM izstrādātās un Ministru kabineta apstiprinātās **Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam** detalizē NAP 2027 uzstādījumus, rīcības virzienus un uzdevumus reģionālajā politikā. Reģionālās politikas galvenais mērķis ir radīt priekšnosacījumus visu reģionu ekonomiskā potenciāla attīstībai un sociālekonomisko atšķirību mazināšanai, paaugstinot iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifiskai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai, vidējā termiņā panākot reģionālā IKP starpības samazinājumu. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, izvirzīti divi apakšmērķi, pirmkārt, tā ir uzņēmējdarbības vides uzlabošana reģionos un, otrkārt, pakalpojumu efektivitātes uzlabošana reģionos.

Pamatnostādnēs uzsvērts, ka reģionālās ekonomikas attīstībā būtiska loma ir tieši pašvaldībām kā vietējās attīstības līderiem, kas (sadarbībā ar komersantiem) veido uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi, tādējādi ņemot vērā slogu komersantam veikt ieguldījumus infrastruktūrā un dodot iespēju komersantam novirzīt investīcijas produkta attīstībai.

Tāpat pamatnostādnēs uzsvērtā viedo risinājumu nozīme teritoriju attīstībā, un pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem jākalpo par pamatu investīciju piesaistei.

5.2. REĢIONĀLĀS PRIORITĀTES

Balvu novadam ir jāparāda tā loma un artava reģiona kopējās attīstības sekmēšanai. **Latgales ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2030** (turpmāk – Latgales stratēģija 2030) iezīmēts jeb tās lielais mērķis ir panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai celtu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi nākamajām paaudzēm. Latgales vīzija 2030. gadam ir „Gudrā Latgale”.

Latgales stratēģijā 2030, reģiona attīstības celšanai ir nodefinēti četri stratēģiskie virzieni – „Savienojumi”, „Prasmes”, „Gudrā pārvaldība”, „Efektīvi uzņēmumi”, kas nosaka: (1) labi saplānotu un attīstītu Latgales reģiona transporta un sakaru infrastruktūru; (2) Latgales reģiona ekonomiskās konkurētspējas celšanu, paaugstinot iedzīvotāju, uzņēmumu un pārvalžu zināšanas un praktiskās iemaņas; (3) pasākumus valsts, pašvaldību un sabiedrības pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai un (4) Latgales reģiona ekonomiskās un uzņēmējdarbības aktivitāšu līmeņa celšana.

Attiecībā uz Balvu novadu var attiecināt vairākas Latgales stratēģijā 2030 noteiktās stratēģisko mērķu sasniegšanai izvirzītās prioritātes, kuras balstās jau uz esošām Latgales reģiona pamatvērtībām, tā, piemēram, lauki – spēcīgas lauku saimniecības, latgaliskā kultūra un raksturīgā ainava. Balvu novads vēlamajā Latgales atvērtajā telpas struktūrā iekļaujas gan lauksaimniecības, gan mežsaimniecības attīstības areālā, tādēļ tās lauku teritorija nākotnē saistāma ar tādām nozarēm kā lauksaimniecība, tai skaitā bioloģiskā lauksaimniecība, kā arī mežizstrāde, tūrisms, amatniecība.

Balvu novada Attīstības programmas Rīcības un investīciju plānā paredzētās aktivitātes iekļaujamas četros augstāk minētajos Latgales reģiona stratēģiskajos virzienos.

Līdz šim Latgales reģiona plānošanas dokumentos tika īpaši uzsvērtas lielās pilsētas (tagad valstspilsētas) kā nacionālie attīstības centri un reģiona vidējās pilsētas kā reģionālie attīstības centri.

Latgales plānošanas reģiona attīstības programmā 2021.–2027. gadam⁷⁴ (turpmāk – Latgales AP 2027) reģiona funkcionālās teritorijas ir noteiktas divu veidu centriem: trīs valstspilsētām un sešiem reģionālās attīstības centriem, tai skaitā Balviem. Rēzeknes kā valstspilsētas funkcionālajā teritorijā ietilpst daļēji arī vairākas Balvu novada teritoriālās vienības: Baltinavas pagasts, Balvu pagasts, Balvu pilsēta, Bērzkālnes pagasts, Bērzpils pagasts, Briežuciema pagasts, Krišjāņu pagasts, Lazdukalna pagasts, Lazdulejas pagasts, Rugāju pagasts, Šķilbēnu pagasts, Tilžas pagasts un. Vectilžas pagasts. Balvu, kā reģionālā attīstības centra, funkcionālajā teritorijā ietilpst visi Balvu novada pagasti. Balvu novads ir funkcionāli saistīts ar Vidzemes reģiona pašvaldībām, tādēļ Balvu pagasts, Balvu pilsēta, Kubulu pagasts un Rugāju pagasts Latgales AP 2027 funkcionālo teritoriju struktūrā iekļautas Gulbenes funkcionālajā teritorijā.

Dokumentā secināts, ka, ņemot vērā pierobežas stratēģisko nozīmi un Latgales reģiona izklaidēto apdzīvotību, divu līmeņu attīstības centru tīkls nav pietiekošs funkcionālo teritoriju izkārtojums, tādēļ ir nepieciešams apzināties mazo pilsētu un lielo ciemu kā novada līmeņa attīstības centru lomu un ņemt vērā to funkcijas nodarbinātības, publisko pakalpojumu un transporta infrastruktūrā. Izstrādājot Balvu novada Stratēģiju, nepieciešams izvērtēt līdzšinējos noteiktos novada attīstības centrus, pašvaldībai apņemoties arī turpmāk plānot šo apdzīvoto vietu sekmīgu attīstību.

Turpmākai novada nozīmes attīstības centru (mazpilsētu, lielo ciemu) sekmīgai attīstībai ir nepieciešams nodrošināt visa veida infrastruktūras attīstību un tās kvalitātes uzlabošanu, pamata pakalpojumu u.tml. pieejamību. Latgales AP 2027 definēti vairāki publisko pakalpojumu nodrošināšanas principi: pieejamība, sasniedzamība, regularitāte jeb pastāvība, informācijas organizācija sadarbībā ar pašvaldību, NVO un citām, klientu plūsmas organizācija, apkalpošanas ātrums, izskaidrošana un konsultācijas, skaidras rīcības procedūras, personāla kompetence, iestāžu horizontālā sadarbība, kā arī pakalpojuma atsaiste no teritorijas.

Latgales AP 2027 noteikti četri stratēģiskie virzieni ar pakārtotām vidēja termiņa prioritātēm, tie ir:

- Stratēģiskais virziens „Prasmes” – prioritātes „Ekselence” un „Arods un mūžizglītība”;
- Stratēģiskais virziens „Savienojumi”: prioritāte „Maģistrāles”, „Ceļi”, „IT” un „Mobilitāte”;

⁷⁴ Apstiprināta ar Latgales plānošanas reģiona Attīstības padomes 2021. gada 5. novembrī pieņemto lēmumu (lpr.gov.lv/lv/padome-l2f3/planosana/#.YaSgGdBBzIW)

- Stratēģiskais virziens „Gudra pārvaldība”: prioritāte „Idejas”; „Pašvaldības” (tai skaitā apakšprioritāte Balvu novads), „Vide un klimats” un „Pakalpojumi”;
- Stratēģiskais virziens „Efektīvi uzņēmumi”: prioritāte „Iesācēji”, „Čempioni”, „Investori” un „Sirdis”.

Stratēģiskajam virzienam „Gudra pārvaldība” tiek paredzēts realizēt atbilstošas prioritātes, tostarp, prioritāti „Pašvaldības” un apakšprioritāti „Balvu novads”. Apakšprioritātes mērķis ir Balvu pilsētas kā reģionālas nozīmes attīstības centra stiprināšana un visa Balvu novada līdzsvarota attīstība, un tās realizācijai ir izvirzīti 10 veicami uzdevumi:

- Balvu novada infrastruktūras attīstība;
- ceļu un ielu infrastruktūras uzlabošana;
- Ziemeļlatgales materiālā un nemateriālā kultūras un dabas mantojuma atjaunošana un attīstība (tai skaitā Balvu muižas apbūves kompleksa revitalizācija; Balvu un Pērkonu ezeru apsaimniekošanas plāna īstenošana);
- atbalsta pasākumi profesionālās izglītības, darbaspēka kvalifikācijas celšanas, mūžizglītības attīstībai, ieviešot E-studiju apmācības un citus inovatīvus risinājumus lauku teritorijai;
- specializēto (kokapstrādes u.c.) industriālo parku un saistītās infrastruktūras attīstības atbalsta pasākumi;
- sabiedriskā transporta atbalsta pasākumi pilsētas sabiedriskajam transportam un tā sasaistei ar pagastu teritorijām;
- reģionāla līmeņa centra pakalpojumu attīstība (pārvaldes, kultūras, sporta, sociālo pakalpojumi, u.c.);
- inovatīvu pilsētvides projektu realizācija (ielu telpas uzlabošana, zaļo zonu iekārtošana, aktīvās atpūtas vietas, publiskās ārtelpas uzlabojumi, u.c.);
- publisko pakalpojumu iestāžu kapacitātes stiprināšanas pasākumi un e-pārvaldes attīstība
- jaunu attīstības teritoriju izveide.

Galvenie iznākuma rezultāti rādītāji attiecībā uz šo uzdevumu izpildi būs piesaistīto publisko un privāto investīciju apjoms (eiro), kā arī tūrisma nozares ieņēmumu pieaugums Balvu novadā (eiro, %).

5.3. LĪDZŠINĒJO NOVADU ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI

Bijušās Baltinavas, Balvu, Rugāju un Viļakas novada pašvaldības līdz 2021. gada 1. jūlijam sekmīgi nodrošinājušas attīstības plānošanas procesus, izstrādājot un ieviešot dažādus teritoriju attīstības plānošanas dokumentus.

Lai nodrošinātu pēctecību ar jaunizveidotā Balvu novada plānošanas dokumentiem – Balvu novada Stratēģiju un Balvu novada Attīstības programmu, tika apskatīti šādu līdzšinējo četru pašvaldību plānošanas dokumentu uzstādījumi:

- Baltinavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam;
- Balvu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam;
- Rugāju novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam;
- Viļakas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.-2030. gadam
- Baltinavas novada attīstības programma 2012.-2018. gadam;
- Balvu novada attīstības programma 2018.-2024. gadam;
- Rugāju novada attīstības programma 2020.-2026. gadam;
- Viļakas novada attīstības programma 2018.-2024. gadam.

Līdzšinējā vīzija:

- **Baltinavas novadam** – Latgales latviskais novads ar attīstītu konkurētspējīgu ražošanu, balstītu uz racionālo un ilgtspējīgo dabas resursu izmantošanu. Izglītības, kultūras un sporta tradīcijas tiek koptas un to saskaņotā līdzdarbība sniedz iedzīvotājiem papildus nosacījumus attīstīt kvalitatīvo dzīvesveidi. Novada saskaņotā darbošanās pozitīvi ietekmē apkārtnējo teritoriju attīstību;

- **Balvu novadam** – Balvu novads veido Ziemeļlatgales ekonomiskās attīstības, pakalpojumu un pārrobežu sadarbības centru. Novadā ir veselīga un labvēlīga dzīves vide visu vecumu iedzīvotājiem, tajā dzīvo aktīvi cilvēki, kuri veido savu labklājību, radoši apvienojot dabas kapitāla, pierobežas, kultūras mantojuma un jauno tehnoloģiju sniegtās iespējas;
- **Rugāju novadam** – uzņēmējdarbībai piemērota, sakopta un pievilcīga vide ar bagātu kultūrvēsturisko mantojumu un tradīcijām, ar attīstītiem pakalpojuma centriem, sakārtotu infrastruktūru, kur dzīvo darbīgi, sabiedriski aktīvi iedzīvotāji;
- **Viļakas novadam** – vieta Ziemeļlatgalē, kur attīstīta uzņēmējdarbība un mājražošana, dzīvo pārtikuši, izglītoti, pārmaiņas pieņemoši dažādu vecumu iedzīvotāji, kultūrvēsturiskā mantojuma krātuve un pārmantotāja, mīļas, klusas, sakoptas mājas ikvienam šo tradīciju nesējam un turpinātājam.

Skatot minētās vīzijas, konstatējams, ka kopumā bijušos novadus caurvij šai Latgales reģiona daļai īpašās un raksturīgās iezīmes – cilvēki ar latgaliešu stiprumu, pašapziņu, zeme kā dzimtā puse, mīļas mājas un resurss labklājībai, materiālais un nemateriālais kultūras mantojums, tai skaitā tradīcijas, kā arī tās novietojums pierobežā. Visās vīzijās uzsvērtā uzņēmējdarbības loma.

Katram bijušajam novadam izvirzīti stratēģiski mērķi un prioritātes (atzīmējams, ka atšķirīga pieeja ir izmantota prioritāšu izvirzīšanai – skatīt tabulā zemāk). Analizējot tās, secināms, ka visiem novadiem ir līdzīgas problēmas un līdz ar to arī attīstības izaicinājumi.

Balvu novada IAS	Baltinavas novada IAS	Rugāju novada IAS	Viļakas novada IAS
STRATĒĢISKIE MĒRĶI			
SM1: Apturēt iedzīvotāju skaita straujo sarukšanu SM2: Paaugstināt nodarbinātības iespējas SM3: Uzlabot pašvaldību, uzņēmumu un iedzīvotāju sadarbību SM4: Ilgtspējīgi apsaimniekot dabas resursus	SM1: Kopējo mērķi vadīta, saliedēta iedzīvotāju kopiena SM2: Novada resursu ilgtspējība SM3: Attīstīta ekonomika	SM1: Attīstīta uzņēmējdarbība un infrastruktūra SM2: Cilvēka dzīves labklājība SM3: Tīra vide	SM1: Novada savienojumi SM2: Cilvēkresursu attīstība SM3: Rentablie uzņēmumi SM4: Efektīva pārvaldība
ILGTERMIŅA PRIORITĀTES			
IP1: Novada konkurētspējas palielināšana	IP1: Cilvēku atbildības, aktivitātes, zināšanu paaugstināšana IP2: Novada resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana IP3: Priekšnosacījumu veidošana ekonomikas dažādošanai un uzņēmējdarbības aktivizēšanai	IP1: Veiksmīga uzņēmējdarbība un sakārtota infrastruktūra IP2: Pieejami izglītības, sporta, kultūras, veselības aprūpes un sociālie pakalpojumi IP3: Attīstīta vides kvalitāte	SM1: IP1: Asfaltēti autoceļi un ielas IP2: Transporta infrastruktūra un pakalpojumi IP3: Austrumu pierobeža IP4: Loģistika IP5: Rekreācijas daudzveidīgums un pieejamība IP6: Inženiertehniskā infrastruktūra SM2: IP1: Kvalitatīvi, daudzveidīgi un pieejami dzīvei nepieciešamie pakalpojumi IP2: Daudzveidīgi pakalpojumi izglītības, kultūras un sporta jomās, sociālās un medicīnas aprūpē

			IP3: Attīstīts kultūras kapitāls un stipra novada identitāte IP4: Iedzīvotāju nodarbinātība un strādājošo prasmju efektīva pielietošana. IP5: Kvalitatīvs dzīvojamais fonds SM3: IP1: Konkurētspējīga mazā un vidējā uzņēmējdarbība. IP2: Atbilstoša vide lauksaimniecībai, mežsaimniecībai un produktu pārstrādei. IP3: Daudzveidīga amatniecība. IP4: Atjaunojama un droša enerģija, atjaunojamo energoresursu izmantošana, energoefektivitāte IP5: Tūrisma pakalpojumi IP6: Dabas kapitāla un vērtību saglabāšana un ilgtspējīga apsaimniekošana IP7: Uzņēmējdarbību veicinoša izglītība SM4: Pašvaldības galvenais uzdevums – būt par pašvaldības ilgtspējīgas attīstības iniciatoru, katalizatoru un koordinatoru un sekmēt iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanos. Kopā ar iedzīvotājiem censties radīt drošāku un skaistāku vidi cilvēkiem, palīdzēt taupīt laiku un veselību un garantēt labākus apstākļus uzņēmējdarbībai.
--	--	--	--

Visu līdzšinējo pašvaldību ilgtermiņa plānošanas dokumentos ir attēlota arī telpiskās attīstības perspektīva, tādēļ, lai nodrošinātu attīstības plānošanas pēctecību, jāizvērtē to, kas ir aktuāls joprojām un jāintegrē jaunajā Balvu novada Stratēģijā. Savukārt jaunie stratēģiskie un vidēja termiņa stratēģiskie uzstādījumi veidojami, ievērojot iepriekšējos un tos strukturējot pēc ilgtspējas dimensijām – sabiedrība, vide, ekonomika ieteicams iekļaut arī pārvaldības aspektu, kas ir īpaši būtiski jaunajam Balvu novadam, ko aptver 21 administratīvi teritoriālās vienības.

Attīstības programmas bijušajiem novadiem ir izstrādātas līdzīgiem laika periodiem. Visjaunākā ir izstrādāta Rugāju novadam (apstiprināta 2020. gadā), bet visvecākā Baltinavas novadam. Pēdējās minētās darbības termiņš ir 2018. gads. Baltinavas novada pašvaldība bija izstrādājusi jaunas attīstības programmas projektu laika periodam 2019.–2025. gadam, kas publiskajai apspriešanai tika nodota 2019. gadā, taču tā netika apstiprināta.

Visu līdzšinējo pašvaldību vidēja, tāpat ilgtermiņa stratēģiskie, termiņa uzstādījumi vērsti uz cilvēka dzīves kvalitātes uzlabošanu, vides kvalitātes uzlabošanu un uzņēmējdarbības sekmēšanu.

Attīstības programmu īstenošanas periodā ir pabeigta dažādu investīciju projektu īstenošana, taču tā kā daļa netika uzsākti, tie iekļaujami jaunajā Balvu novada Attīstības programmā. Iemesli neīstenošanai saistīti ar to, ka atsevišķi projekti zaudēja savu aktualitāti, taču galvenais iemesls – finansējuma trūkums.

Bijušo novadu attīstības tendenču izvērtējumu saistībā ar spēkā esošo attīstības programmu rezultātiem diemžēl nav iespējams veikt kvalitatīvi un atbilstoši vienotam principam, jo pašvaldību uzraudzības pārskati ir pieejami tikai daļēji, turklāt informācija/dati ir ļoti sadrumstaloti. Vērtējot vidēja termiņa sasniegšanu kontekstā ar noteiktajām rīcībām un konkrētiem projektiem, secināms, ka kopumā līdzšinējo novadu pašvaldību attīstība notikusi plānveidīgi un mērķtiecīgi, izvirzot pamatoti sasniedzamus un realizējamus mērķu rādītājus.

5.4. KAIMIŅU PAŠVALDĪBAS

Līdz ar administratīvi teritoriālās reformas īstenošanu, Balvu novada kaimiņu novadi ir Alūksnes (robežojas a Liepnas, Mālpes un Jaunannas pagastu), Gulbenes (robežojas ar Litenes, Stradu un Daukstu pagastu), Madonas (robežojas ar Indrānu un Ošupes pagastu), Rēzeknes (robežojas ar Gaigalavas un Nautrānu pagastu) un Ludzas novads (robežojas Salnavas pagastu), austrumos robežojoties ar Krievijas Republiku.

Līdzšinējā darbībā ir nodibināta abpusēji saistoša sadarbība ar blakus esošo novadu pašvaldībām, risinot gan kopīgo interešu zonas, attīstot funkcionālās saites, gan īstenojot kopīgos projektus. Iedibināto sadarbību plānots arī turpināt.

Gulbenes novads ir vienīgā kaimiņu pašvaldību, uz kuru neattiecas administratīvi teritoriālā reforma mainot novada robežas, līdz ar to nav nepieciešams izstrādāt arī jaunus plānošanas dokumentus. Jaunas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas (izņemot Alūksnes novadu) un attīstības programmas tiek izstrādātas pārējiem kaimiņu novadiem. Uz 2021. gada 29. novembri, minēto dokumentu projekti publiskajai apspriešanai ir nodoti Alūksnes novadam (attīstības programma), Madonas novadam un Ludzas novadam. Rēzeknes valstspilsētai un Rēzeknes novadam tiek izstrādāti apvienotie plānošanas dokumenti, un to izstrāde vēl turpinās.

Iepazīstoties ar tiem dokumentu projektiem, kas ir nodoti publiskajai apspriešanai līdz 2021. gada 15. novembrim, secināms, ka Balvu novada ilgtermiņa un vidēja termiņa teritorijas attīstības nostādnes lielā mērā ir līdzīgas kaimiņu novadu pašvaldību izvirzītajiem attīstības mērķiem un prioritātēm, jo visām pašvaldībām ar normatīviem aktiem ir noteiktas izpildāmās funkcijas un misija.

Zemāk tabulā ir atspoguļoti Gulbenes novada spēkā esošajos un apvienoto novadu – Madonas un Ludzas novada, kā arī Alūksnes (ilgtermiņa uzstādījumi – spēkā esošajā ilgtspējīgas attīstības stratēģijā) izstrādes stadijā esošajos dokumentos galvenie noteiktie uzstādījumi:

Vizija	Ilgtermiņa stratēģiskie mērķi	Ilgtermiņa prioritātes	Vidēja termiņa prioritātes
ALŪKSNES NOVADS			
Videi draudzīgs, ar kultūras mantojumu bagāts, tūrismam stratēģiski nozīmīgs, investoru novērtēts Krievijas un Igaunijas pierobežas novads ar daudzpusīgi attīstītu mazo un vidējo uzņēmējdarbību un nodrošinātu kvalitatīvu dzīves telpu iedzīvotājiem	SM: Teritoriālā attīstība, kurā sociālie, ekonomiskie un ar vidi saistītie jautājumi ir līdzsvarā viens ar otru, kas veicina novada attīstību. Katram novada iedzīvotājam ir pieejami un sasniedzami pakalpojumi	SM1: Konkurētspējīga un droša uzņēmējdarbība SM2: Izglītoti, radoši, veseli un materiāli SM3: Droša, dabiska un pieejama vide dzīvošanai, darbam un atpūtai SM4: Efektīva publiskā pārvalde	VTP1: Attīstīta, konkurētspējīga uzņēmējdarbības vide VTP2: Iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošana VTP3: Pieejama, labiekārtota un droša dzīves telpa un gudra dabas resursu apsaimniekošana VTP4: Efektīva publiskā pārvaldība un kvalitatīvu pakalpojumu pieejamība

GULBENES NOVADS			
Sakopti lauki, daudzveidīga lauksaimnieciskā ražošana un pārstrāde, inovatīvi ražošanas uzņēmumi, kvalitatīvi pakalpojumi, uzturēta kultūrvide un vēstures pieminekļi, pievilcīga lauku un pilsētvides ainava, aktīva sabiedriskā dzīve, sociālā iekļaušana - pamats dzīvošanai, strādāšanai, atpūtai un dzīves līmeņa kvalitātes paaugstināšanai katrā ģimenē un novadā kopumā	SM1: Izglītota, informēta, sociāli aktīva un vesela sabiedrība SM2: Attīstīta tautsaimniecība, uzņēmējdarbībai labvēlīga vide SM3: Kultūras un dabas vērtībās balstīta kvalitatīva dzīves vide	IP1: Cilvēkresursu attīstība IP2: Ilgtspējīga ekonomika un uzņēmējdarbību atbalstoša vide IP3: Kultūras telpas attīstība un dzīves vides kvalitāte	VTP1: Izglītība un prasmes VTP2: Sociāli labvēlīga un atbalstoša vide VTP3: Veselība un veselīgs dzīvesveids VTP4: Informēta un sociāli aktīva sabiedrība VTP5: Sasniedzamība un starptautiskā sadarbība VTP6: Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana tautsaimniecības nozaru attīstībā VTP7: Kvalitatīvi pakalpojumi VTP8: Uzņēmējdarbības vide VTP9: Gulbenes pilsēta VTP10: Tūrisma attīstība VTP11: Kultūrvide, tradīcijas, ainavas VTP12: Bibliotēkas kā daudzfunkcionāli centri VTP13: Sporta aktivitāšu piedāvājums VTP14: Mājokļu kvalitāte un vides labiekārtojums
MADONAS NOVADS			
Definēta aprakstoši (8 punktos)	SM1: Sekmēt izglītotu, sociāli nodrošinātu, veselīgu un aktīvu sabiedrību SM2: Sekmēt ekonomiski attīstītu novadu SM3: Sekmēt teritorijas sasniedzamību un vides resursu ilgtspējīgu attīstību	IP: Vienota, mūsdienīga un iedzīvotājiem atvērta publiskā pārvalde	VTP1: Izglītotas sabiedrības veidošana VTP2: Sociāli nodrošinātas un veselīgas sabiedrības veidošana VTP3: Aktīvas sabiedrības veidošana VTP4: Uzņēmējdarbības un nodarbinātības sekmēšana VTP5: Tūrisma uzņēmējdarbības sekmēšana VTP6: Transporta infrastruktūras uzlabošana VTP7: Komunālo pakalpojumu uzlabošana VTP8: Vides resursu ilgtspējīgas attīstības sekmēšana

LUDZAS NOVADS			
Ekonomiski un sociāli aktīvs Austrumlatgales pierobežas novads ar multikulturālu un dinamisku izaugsmi pilsētās, ar apdzīvotu un tīru lauku vidi, ar bagātu dabu un kultūrvēsturisko mantojumu, ar laimīgiem un latgaliski viesmīgiem cilvēkiem	SM1: Izglītota, veselīga, kulturāla, sociāli aktīva un materiāli nodrošināta sabiedrība SM2: Droša, dabiska un pieejama vide dzīvošanai, darbam un atpūtai SM3: Konkurētspējīga un droša uzņēmējdarbības vide	IP1: Pieejami izglītības, ārstniecības, kultūras un sociālie pakalpojumi, efektīva publiskā pārvalde IP2: Attīstīta transporta, sakaru, ūdenssaimniecības sistēmas, vides un enerģētikas infrastruktūra IP3: Investīciju piesaistes un nodarbinātības veicināšana, attīstīts tūrisms, aktīvi uzņēmēji	VTP1: Sociālās infrastruktūras attīstīšana un pakalpojumu kvalitātes celšana VTP2: Tehniskās infrastruktūras attīstīšana un pakalpojumu kvalitātes celšana VTP3: Novada konkurētspējas palielināšana

6. NOVĒRTĒJUMS

Balvu novada Stratēģijas un Attīstības programmas izstrādei kā viens no uzdevumiem ir esošās situācijas izvērtējums un priekšlikumu sniegšana attiecībā uz novadu, saistībā ar dažādām pašvaldību attīstības jomām. Viena no metodēm, kas kopumā precīzi iezīmē vispārējo esošo stāvokli ir stipro pušu, vājo vietu, iespēju un draudu noteikšana, izmantojot SVID metodi.

Šajā nodaļā iekļauts novērtējums, norādot nozīmīgākās Balvu novada **Stiprās puses**, **Vājās vietas** (problēmas, kas eksistē šobrīd un būtu jārisina), **Iespējas** (kas būtu attīstāms tālāk, sekmējot pašvaldības ekonomisko un sociālo izaugsmi) un **Draudiem**.

STIPRĀS PUSES

- Iedzīvotāju potenciāls – izglītoti un radoši iedzīvotāji, t.sk. inovācijām un jauniem risinājumiem atvērti jaunieši
- Vietējās kopienas (rīcības grupas)
- Daudzveidīgi un bagāti dabas resursi, ainavas un bagāts kultūrvēsturiskais mantojums, t.sk. tradīcijas un kultūrvidē
- Vides tīrība
- Plašas un vienmērīgas izglītības iespējas visā novada teritorijā, t.sk. interešu izglītība
- Attīstīta sporta infrastruktūra un sporta tradīcijas
- Veselības aprūpes infrastruktūras un pakalpojumu pieejamība
- Daudzpusīgs sociālo pakalpojumu klāsts un pieejamība
- Interesants galamērķis tūristiem (dabas, sakrālais tūrisms u.c.)
- Grantu projektu atbalsts uzņēmējdarbībai, speciālās ekonomiskās zonas atbalsta iespējas uzņēmējiem
- Inovatīvo tehnoloģiju izmantošana lauksaimniecībā
- Dažādu fondu līdzekļu pieejamība pašvaldības infrastruktūras attīstībai, lauksaimniecībai u.tml.

VĀJĀS VIETAS

- Liela demogrāfiskā slodze
- Reģionālā atšķirtība
- Attālums no nacionālas nozīmes attīstības centriem
- Lielas teritorijas ar zemu iedzīvotāju blīvumu, kas apgrūtina pakalpojumu sniegšanu
- Augstākās izglītības ieguves nepieejamība
- Dažādu pakalpojumu jomas speciālistu trūkums
- Nevienmērīgs inženierinfrastruktūras nodrošinājums, ne visas blīvi apdzīvoto vietu teritorijas ir nodrošinātas ar centralizētiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem pietiekamā apmērā
- Neapmierinoša transporta infrastruktūras (ceļi un ielas) kvalitāte, t.sk. atsevišķu novada apdzīvoto vietu sasniedzamība – ciemi nav savienoti ar asfaltbetona seguma autoceļiem
- Dzelzceļa infrastruktūras neesamība smago kravu pārvadājumiem
- Neapsaimniekoti īpašumi, kas degradē teritoriju un ainavu
- Komercdarbībai nepieciešamo īpašumu, industriālo telpu trūkums
- Nepietiekošs dzīvojamā fonda apjoms, ēku fiziskais nolietojums
- Nepietiekams sabiedriskā transporta pārklājums, kas ierobežo dažādu pakalpojumu saņemšanu, kā arī darbaspējīgo iesaisti darba tirgū
- Darbavietu trūkums
- Tūrisma objektu, dabas vides izveides pieejamība nodrošināšana, t.sk. tūrisma gidu trūkums
- Ierobežota finanšu resursu pieejamība

IESPĒJAS

- Iespēja pilnveidot, attīstīt jaunā novadā iedzīvotāju iniciatīvas, organizācijas, interešu grupas koordinēšanu, izmantojot esošās kultūras, izglītības iestāžu u.c. infrastruktūru
- Izglītības satura kvalitātes paaugstināšana, jaunu programmu un specializācijas ieviešana vidusskolās
- Profesionālās ievirzes izglītības infrastruktūras un piedāvājuma pilnveide un paplašināšana
- Cilvēkresursu pārkvalificēšana, mūžizglītība un piesaistīšana novadam
- Sadarbojoties ar uzņēmējiem, profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošana un pielāgošana darba tirgus vajadzībām
- Plašāka pakalpojumu klāsta attīstība sociālā jomā
- Dabas resursu racionāla izmantošana, saglabāšana, “zaļās domāšanas” veicināšana un sabiedrības izglītošana
- Alternatīvas enerģijas izmantošana un vidi saudzējošu tehnoloģiju pielietošana
- Novada vizuālās pievilcības paaugstināšana (augstas kvalitātes sabiedrisko telpu izveide, ainavu veidošana, vides sakopšana un labiekārtošana)
- Digitalizācijas iespējas publiskajā ārtelpā – digitālie afišu stabi, ekrāni u.tt.
- Sabiedriskā transporta attīstība visā novadā, veicinot atsevišķu apdzīvotu vietu sasniedzamību
- Uzlabot un veidot jaunu dzīvojamo fondu
- Valsts, Eiropas Savienības un citu finanšu atbalsta instrumentu izmantošana inženierinfrastruktūras nodrošināšanai, energoefektivitātes paaugstināšanai, sociāli ekonomiskās attīstības stimulēšanai
- Sadarbības dialoga veidošana starp visām ieinteresētajām pusēm (pašvaldība – sabiedrība – uzņēmēji – valsts iestādes – utt.)
- Pierobeža kā iespēja uzņēmējdarbībai
- Pašnodarbinātības un mazā biznesa veicināšana
- Industriālo teritoriju attīstība, investoru piesaiste
- Uzņēmēju sadarbības veicināšana un vietējo produktu, pakalpojumu popularizēšana
- Meliorācijas sistēmu atjaunošana lauksaimniecības atbalstam
- Tūrisma attīstība, veidojot un piedāvājot jaunus produktus (atpūtas kompleksi, velotūrisms, Balvu muižas kompleksa attīstība utt.)
- Konkurētspējīga viesmīlības sektora attīstīšana
- Teritorijas mārketinga izstrāde
- Nišas produktu radīšana un popularizēšana, zīmolasākumu attīstīšana nacionālā mērogā
- Koprades telpu veidošana, attālinātā darba iespēju sekmēšana

DRAUDI

- Sabiedrības novecošanās, palielinātā demogrāfiskā slodze
- Iedzīvotāju emigrācija
- Pierobeža
- Nevienmērīgs pakalpojumu pārklājums, pakalpojumu centralizācija novada centrā
- Kvalificētu pakalpojumu jomas (medicīnas darbinieki, pedagogi, sociālie darbinieki u.c.) speciālistu trūkums
- Teritorijas attīstības nevienmērības pastiprināšanās – atsevišķu novada daļu degradācija, “nomales efekta” veidošanās novada lauku teritorijās
- Eiropas Savienības, valsts un citu atbalsta finanšu instrumentu ierobežota pieejamība, vai to nepietiekams nodrošinājums
- Pašvaldības budžeta nepietiekamība, lai nodrošinātu projektu attīstību
- Dabas un kultūrvēsturisku vērtību bojāeja līdzekļu trūkuma un neapzinīgas darbības rezultātā, vides

piesārņošana

- Pretrunas starp vides aizsardzību un uzņēmējdarbības attīstību
- Pašvaldībai piederošu īpašumu neracionāla izmantošana
- Mobilitāte, loģistika pakalpojumu nodrošināšanai, transporta pieejamība
- Konkurences palielināšanās starp tuvējām Vidzemes un Latgales pilsētām, attīstot līdzīgu tūrisma un kultūras piedāvājumu un tirgus daļas zaudējumi tūrisma reģionu konkurencē
- Kvalificēta darbaspēka trūkums
- Valsts nodokļu politika uzņēmējdarbībai
- Covid-19 ietekme
- Bēgļu problemātika pierobežā